

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060305

DOM
2019-04-30
Stockholm

Mål nr
M 10717-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-10-23 i mål nr M 1180-14, se bilaga A

PARTER

Klagande

Svenska Kaolin AB, Box 70426, 107 25 Stockholm

Ombud: Advokaterna X och Y

Motparter

1. Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm
2. Länsstyrelsen i Skåne län, 205 15 Malmö
3. Havs- och vattenmyndigheten, Box 11930, 404 39 Göteborg
4. Svalövs kommun, 268 80 Svalöv

Ombud: Z och Å

5. Eslövs kommun, 241 80 Eslöv
6. Klippans kommun, 264 80 Klippan
7. Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund,
8. A
9. B
10. Billinge Byalag, c/o X
11. C
12. D
13. E, adress som 12

Dok.Id 1468361

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

14. F,

15. G,

16. H, adress som 15

17. I,

18. J,

19. K adress som 18

20. L,

21. M,

22. N adress som 21

Ombud: M

23. O,

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken för brytning av kaolinråvara samt bortledning av grundvatten på fastigheterna F1 m.fl. i Svalövs kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

2. Svenska Kaolin AB ska ersätta Svalövs kommun för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 200 000 kr inklusive mervärdesskatt jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Svenska Kaolin AB har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska meddela tillstånd till den ansökta verksamheten och fastställa villkor för verksamheten i enlighet med bolagets förslag. Bolaget har dock frånfallit ansökan såvitt avser torkning av kaolin, som inte ska ske inom verksamhetsområdet.

Avseende villkoren för verksamheten har bolaget yrkat att i stället för det föreslagna villkoret 16 ska Mark- och miljööverdomstolen föreskriva ett prøvotidsförordnande, U2, med följande lydelse:

”Sökanden ska under prøvotiden utreda innehållet av halloysit i processavloppsvatten från verksamheten. Utredningen får genomföras på processavloppsvatten som framställts i försöksskala med hjälp av mineralråvara från verksamhetsområdet. Sökanden ska även utreda miljönyttan av samt de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att rena processavloppsvatten med avseende på halloysit. Resultatet av utredningarna med förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast ett år efter det att tillsynsmyndigheten har godkänt planen för genomförande av prøvotidsförordnandet U2.”

Bolaget har frånfallit yrkandet avseende de föreslagna villkoren 17 och 18 eftersom bolaget inte avser att föra in externa massor på verksamhetsområdet.

Bolaget har vidare justerat sitt åtagande avseende anläggandet av bullervallar på så sätt att bolaget åtar sig att utföra arbetet med bullervallen mot Jällabjär endast under månaderna september – januari.

I andra hand har bolaget yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska meddela tillstånd till den ansökta verksamheten och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för fastställande av villkor.

Naturvårdsverket har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Myndigheten har gjort gällande att Svenska Kaolin AB:s ansökan i första hand ska avvisas, eftersom bolaget inte har ansökt om dispens från markavvattningsförbudet i 11 kap. 14 § miljöbalken och det därmed föreligger hinder mot att pröva ansökan. Om tillstånd ges till den sökta verksamheten har myndigheten i andra hand gjort gällande

att målet ska återförvisas till mark- och miljödomstolen för bestämmande av villkor. När det gäller miljökonsekvensbeskrivningen med kompletteringar har myndigheten överlämnat till Mark- och miljööverdomstolen att bedöma om den kan godkännas.

Länsstyrelsen i Skåne län har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras. Länsstyrelsen har gjort gällande att Svenska Kaolin AB:s ansökan ska avslås, alternativt att mark- och miljödomstolens dom ska undanröjas och ansökan avvisas. Om tillstånd ges till den sökta verksamheten har länsstyrelsen i andra hand gjort gällande att målet ska återförvisas till mark- och miljödomstolen för bestämmande av villkor.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har avstått från att yttra sig i Mark- och miljööverdomstolen.

Svalövs kommun, Klippans kommun, A, C, D, E, F, G, H, I, J, K L, N och M har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras. De har gjort gällande att Svenska Kaolin AB:s ansökan i första hand ska avvisas på grund av brister i miljökonsekvensbeskrivningen med kompletteringar.

Eslövs kommun, Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund, Billinge byalag och O har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Svalövs kommun har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Svenska Kaolin AB har anfört i huvudsak följande:

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen med kompletteringar utgör ett tillräckligt underlag för domstolens prövning av ansökan.

Dispens från markavvattningsförbudet

Bolaget har inte för avsikt att avleda markvatten för att öka fastighetens lämplighet för ett visst ändamål. Bolaget avser att avlägsna marken och att bortleda grundvatten för att möjliggöra brytning av kaolin. Någon dispens behövs därför inte.

Prövningens omfattning

Den aktuella kaolinfyndigheten är utpekad som riksintresse för mineralförsörjningen. Regeringen meddelade den 22 december 1998 beslut om bearbetningskoncession för ett område om 98 hektar. Koncessionsbeslutet innebär bl.a. att prövningen enligt miljöbalken inte ska omfatta bestämmelserna i 3 och 4 kap., då dessa bestämmelsers motsvarighet i den numera upphävda lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. tillämpats i koncessionsärendet. Den grundläggande prövningen i fråga om lokalisering och tillåtlighet är därmed i praktiken avgjord. Vid tillståndsprövningen i detta mål ska bolaget visa att verksamheten kan bedrivas i enlighet med miljöbalkens regler.

Regeringens beslut om bearbetningskoncession föregicks av ett omfattande remissförfarande, där bolaget presenterade en miljökonsekvensbeskrivning samt ett omfattande hydrologiskt och hydrogeologiskt underlag för prövningen. I sitt beslut tog regeringen hänsyn till bl.a. att stora resurser satsats i prospekteringen och att området var noga analyserat, att miljökonsekvensbeskrivningen med kompletteringar möjliggjorde en samlad bedömning av verksamhetens inverkan på miljön och hushållningen med naturresurser, att kaolinfyndigheten är den enda i sitt slag i Sverige och att mineralet behövs för pappersindustrin, att vissa naturvärden finns i områdets

närhet samt att verksamheten inte kan anses strida mot 2 och 3 kap. i naturresurslagen (numera 3 och 4 kap. i miljöbalken).

För att ge gruvföretagen och prospektörerna så säkra garantier som möjligt för att påträffade fyndigheter kunde utvinnas, skulle enligt minerallagen intresseavvägningen mellan mineralintresset och motstående intressen enligt miljölagstiftningen enbart ske vid prövningen av beviljande av bearbetningskoncession. Prövningen, som motsvarar den prövning som görs enligt 3 och 4 kap. miljöbalken, blev därefter bindande vid den efterföljande miljöprövningen. Utgångspunkten måste därmed vara att det allmänna, vad avser markanvändningen inom koncessionsområdet, har tagit ställning till tillåtligheten av verksamheten. Kan verksamheten anses acceptabel för människors hälsa och miljön är det med den utgångspunkten endast villkorsfrågor som närmast aktualiseras under den kommande miljöprövningen.

Natura 2000-området Jällabjär (även benämnt Gällabjär; *Mark- och miljööverdomstolens anmärkning*) bildades 2005. Beslutet att föreslå Jällabjär som område av gemenskapsintresse, s.k. pSCI (proposed Site of Community Interest), fattades dock av regeringen redan 1996. När regeringen meddelade det i målet aktuella beslutet om bearbetningskoncession 1998 måste den därför ha beaktat de miljöeffekter som verksamheten skulle kunna ha på Natura 2000-området. Områdets naturtyper och naturvärden är i huvudsak desamma idag jämfört med hur det var 1996 respektive 1998. Det har således inte skett några avgörande förändringar inom området som gör att bedömningen som gjorts av regeringen i koncessionsmålet inte kan ligga till grund för tillåtlighetsbedömningen i detta mål.

Koncessionsområdet

Koncessionsområdet omfattas till övervägande del av jord- och skogsbruk och en stor del är föremål för skogsbruks- och avverkningsplaner. I denna del av Skåne är friluftslivet ovanligt väl tillgodosett genom såväl stora naturreservat som nationalparker. Riksintresset Söderåsen ligger inom ett kort avstånd. Koncessionsområdet behövs därför inte för att tillgodose allmänhetens behov av mark för friluftsliv.

Natura 2000-området Jällabjär

Det kommer inte att ske någon verksamhet inom Jällabjär. Bolaget har kunnat visa att verksamheten inte kommer att påverka de värden som legat till grund för utpekandet av området som Natura 2000-område. Enligt vad som kunnat utredas kommer det heller inte att ske någon påverkan på flora eller fauna i någon del av området.

Artskyddsdispens

Det är bolagets uppfattning att någon egentlig konflikt med fladdermusintresset inte föreligger. Den genomförda inventeringen visar emellertid att ett antal identifierade arter av fladdermus kan ha verksamhetsområdet som födosöksområde och frågan bör därför försiktigtvis hanteras genom en frivillig ansökan om dispens, som omfattar alla de arter som skulle kunna förekomma. Bolaget söker dispens för att flytta de exemplar av de arter av fladdermus som förekommer i bilaga 1 till artskyddsförordningen och som skulle kunna finnas i byggnader inom verksamhetsområdet eller på annat sätt komma i konflikt med verksamheten.

Den sökta verksamheten utgör ett sådant allt överskuggande allmänintresse för vilket erforderliga dispenser ska ges.

Grundvattenpåverkan

Under tiden som verksamheten pågår avser bolaget att återinfiltrera vatten i en skärm mot nordväst och Jällabjär, för att förhindra att en trycknivåsänkning sker i Natura 2000-området. På lång sikt, efter brytning, ska en tröskel säkerställa nivåerna i brytningsområdet. Återinfiltreringen kommer inte att behövas efter det att grundvattenförhållandena i Höörsandstenen stabiliserats och vattennivåerna i de tidigare brytningsnivåerna satts i balans.

Bolaget har i miljökonsekvensbeskrivningen med kompletteringar visat att det genom att anlägga en tröskel som upprätthåller grundvattennivån i brytningsområdet även kan upprätthålla en stabil grundvattennivå inom Natura 2000-området Jällabjär. Den av bolaget presenterade lösningen är okomplicerad och den inrymmer inga osäkerheter. Eftersom det inte kommer att ske någon permanent sänkning av grundvattenytan inom Jällabjär, kan verksamheten tillåtas.

Den kontroll som sker under verksamhetstiden är av normal art för denna typ av verksamhet och den utförs inte minst för att insamla nödvändiga referensdata för att utforma efterbehandlingen på lämpligt sätt.

Den kvantitativa påverkan på grundvattentillgången kommer att vara så begränsad att statusen inte påverkas. Den aktuella grundvattentillgången (Röstånga SE621215-134493) är 8 km² stor och den ansökta verksamheten kommer att äga rum i kanten av förekomsten. Verksamheten kommer att beröra en areal i det tunnaste skiktet av sandstenen. Enligt information i Vatteninformationssystem Sverige (VISS) sker utströmning av grundvattnet från förekomsten till Rönne å. Det innebär att brytning och andra åtgärder kommer att ske i nederkant av formationen och utan att vatten kan strömma tillbaka in i grundvattenförekomsten. Den skärm som skapas genom återinfiltreringen hindrar avsänkning men påverkar inte vattnet i formationen i övrigt eftersom vatten inte rinner uppåt. Någon sådan påverkan eller statusförsämring som anges i 4 kap. 11 § vattenförvaltningsförordningen kan alltså inte uppkomma genom den sökta verksamheten, varför undantag inte behöver beslutas.

Utsläpp till Rönne å

HaV har tidigare konstaterat att verksamhetens utsläpp till recipienten Rönne å inte kommer att bli av sådan karaktär eller omfattning att det i sig självt utgör hinder för tillstånd. Den sektoransvariga myndigheten har alltså tagit tydlig ställning till förmån för bolaget och den sökta verksamheten i en för prövningen mycket central fråga. Verksamhetens utsläpp till vatten är fullt ut kontrollerbara genom föreslagna villkor och åtaganden m.m. Utsläppen till vatten är därför inte att anse som en tillåtlighetsfråga.

Halloysit

Resultatet av nya analyser angående halloysit som bolaget genomfört visar att halter över detektionsnivåerna förekommer. Det är därför lämpligt att frågan om halloysit blir föremål för en provotid där såväl eventuell påverkan på omgivningen som tekniska lösningar utreds. Det tidigare föreslagna villkor 16 ska därför utgå och i stället bör frågan om utsläpp av halloysit i processavloppsvattnet skjutas upp till dess erfarenhet

har vunnits av verksamhetens påverkan i denna del. För detta ändamål bör ett provotidsförordnande, U2, föreskrivas.

Det saknas grund för att anse halloysitfrågan vara en tillåtlighetsfråga, vilket gör att en provotid bäst tillgodoser såväl det allmänna som det enskilda intresset. Enligt bolagets utredning behöver inga särskilda åtgärder vidtas under förutsättning att utsläpp av partiklar till omgivande mark, luft och vatten generellt begränsas så som bolaget planerar att göra i verksamheten.

Halloysit är en naturligt förekommande del i närmast all kaolin. Kaolin i sin tur är en förekommande beståndsdel i bl.a. konsumentprodukter som sanitetsporcelain. Det ingår i de flesta tandkrämer och i allt kopieringspapper. Eftersom halloysiten inte avskiljs från kaolinet är halloysit en del av kretsloppet och något som såväl människor som ekosystemen berörts av under mycket lång tid. Halloysit ges oftast beteckningen ”harmless” på de säkerhetsdatablad som bolaget gett in i målet.

Vid en prövning av påverkan på ett riksintresse ska bedömningen inte få utgå från påståenden från sakägare med uppenbara intressen av att verksamheten inte får bedrivas. Högsta domstolen har i sitt avgörande i mål T 2303-05 klargjort att det inte ska kunna krävas av en verksamhetsutövare att bedriva utredning av ren forskningskaraktär för att uppfylla kunskapskravet. Att forskningsläget rörande halloysiten delvis är i sin linda, beror sannolikt på att det bedömts som okontroversiellt. Att ämnet används inom viss medicinsk forskning motsäger inte detta. Enligt den rapport om ekotoxilogiska konsekvenser av utsläpp av halloysit i limniska miljöer, som bolaget gett in i Mark- och miljööverdomstolen, kan mängden nanotuber av halloysit (HNT:er) som kommer att tillföras recipienten bedömas vara begränsad. Enligt rapporten kommer vidare HNT:ernas ekotoxilogiska effekter mest sannolikt inte att vara av betydelse.

Transporter

Bolagets beräkningar visar att verksamhetens transporter inte medför någon förändring av de ekvivalenta ljudnivåer som skulle råda vid ett prognosticerat trafikflöde år 2025 utan verksamhetens transporter. Alternativ till transporter med lastbil har utretts, men

av olika anledningar inte befunnits möjliga. Mot bakgrund av att det rör sig om en verksamhet som utgör riksintresse och då bullernormerna innehålls, kan inte störningarna från transporterna medföra att lokaliseringen inte ska anses lämplig. Luftutsläpp från transporterna sker på allmän väg där påverkan måste betraktas som ringa.

Transportvägen går över s.k. triviala marker utan skyddsvärde och det saknas anledning att befara förekomst av skyddsvärda biotoper eller arter, bortsett från en stenmur där vägen kan komma att göra ett genombrott på ett ställe. Detta omfattas av bolagets ansökan om dispens från biotopskyddet.

Avfallshantering och efterbehandling

I ett tillståndsmål ska sökanden informera tillståndsmyndigheten om innehållet i avfallshanteringsplanen. Det har bolaget tydligt gjort genom den avfallshanteringsplan som getts in i målet. En fullständig avfallshanteringsplan är inte en processförutsättning enligt miljöbalken. Eftersom verksamheten ännu inte har påbörjats kan någon fullständig karaktärisering av allt utvinningsavfall inte göras i ansökan. En sådan karaktärisering är inte en förutsättning för tillåtligheten.

De ytterligare analyser av Höörsandstenens föroreningsinnehåll som nu har genomförts av såväl gamla som nya borrhärdar i området, totalt 17 prover, visar att metallhalterna i sandstenen genomgående är låga och att det inte finns något som talar emot att sandstenen används för återställning av verksamhetsområdet. Det kommer inte heller att finnas något behov av särskilda åtgärder under verksamhetstiden vad avser hantering av sandstenen.

Den ställda säkerheten på 35 miljoner kronor måste i dagsläget anses fullgod och tillräcklig för att återställa området till ett tillfredställande skick. Om Mark- och miljööverdomstolen gör en annan bedömning utfäster sig bolaget att betala det belopp som domstolen anser vara nödvändigt. Det är dessutom möjligt att få till stånd en omprövning av storleken på säkerheten efter tillståndsprövningen.

Naturvårdsverket har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden:

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen är, trots de kompletteringar som gjorts i mark- och miljödomstolen och i Mark- och miljööverdomstolen, alltjämt bristfällig. Det går inte att utifrån underlaget med tillräcklig säkerhet bedöma vilken påverkan verksamheten inklusive återställningsåtgärderna har på det angränsande Natura 2000-området Jällabjär. Avsaknaden av utredning om den nya sträckningen av Bolmentunneln medför att det inte går att bedöma åtgärdernas kumulativa påverkan på det skyddade området. Vidare saknas uppgifter som gör det möjligt att fullständigt bedöma hur verksamheten förhåller sig till fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen. Det saknas även obligatoriska uppgifter om utvinningsavfallets innehåll och om hur området ska återställas till tillfredsställande skick. Avfallshanteringsplanen är bristfällig, eftersom det inte utifrån underlaget på ett tillfredsställande sätt går att beräkna nivån på den ekonomiska säkerhet som krävs.

Markavvattningsförbud

Bolaget har inte sökt och fått dispens från markavvattningsförbudet i 11 kap. 14 § miljöbalken. Det föreligger därför hinder mot att pröva bolagets tillståndsansökan och den bör därför avvisas eller avslås.

Prövningens omfattning

En fullständig prövning enligt 3 och 4 kap. miljöbalken måste göras av bolagets tillståndsansökan, eftersom den avvägning som gjorts mellan olika intressen i koncessionsärendet inte har varit fullständig. Verksamhetens påverkan på Natura 2000-området Jällabjär har inte beaktats i koncessionsärendet. I närheten av det beslutade koncessionsområdet finns även utpekade riksintresseområden för naturvård och friluftsliv samt för vattenförsörjning genom Bolmentunneln.

Bolaget har inte visat att den valda platsen uppfyller kravet i 2 kap. 6 § miljöbalken på en lämplig lokalisering. Det beror främst på att tillstånd enligt 7 kap. 28 § b miljöbalken inte kan ges.

Grundvattenpåverkan

Brytningen av kaolin i Billinge fälad innebär att delar av den aktuella grundvattenförekomsten måste avlägsnas och därmed tas i anspråk. Denna åtgärd liksom pumpning och återinfiltrering påverkar vattennivån hos grundvattenförekomsten och grundvattenberoende terrestra ekosystem i anslutning till grundvattenförekomsten riskerar att skadas. Därmed påverkas möjligheten att uppnå god kvantitativ status i enlighet med ramdirektivet för vatten.

Vid provningar av exploateringar måste de hydrogeologiska undersökningarna använda en metodik som svarar på de frågor som krävs för att förstå en eventuell påverkan på ekologin. För att vetenskapligt grundade och säkra bedömningar ska kunna göras måste utredningarna visa vid vilken förändring av den naturliga hydrologin som en negativ påverkan eller skada riskerar att uppstå på olika naturtyper och dess typiska arter. För att uppnå detta måste det hydrogeologiska underlaget vanligen kombineras med ekologisk kunskap om de berörda vegetationstypernas (eller de enskilda växternas) känslighet för förändringar i yt- och grundvatten. De hydrogeologiska undersökningsmetoderna måste därför kalibreras så att de kan svara på de små och varierande hydrologiska parametrar som krävs för att den ekologiska påverkan ska kunna bedömas. I stället för homogeniserade hydrogeologiska analysmodeller med årsmedelvärden för yt- och grundvatten, måste hänsyn tas till ett områdes geologiska heterogenitet och hur de hydrologiska förhållandena varierar över året. De hydrogeologiska undersökningar som förekommer vid provningar mäter ofta förändringar i en alldeles för grov skala för att kunna göra tillförlitliga ekologiska riskanalyser. Vissa av de känsligaste våtmarksnaturtyperna kan exempelvis påverkas kraftigt negativt av mycket små hydrologiska förändringar. Skyddsåtgärder som föreslås för att förhindra denna typ av skador måste därför ha en koppling till vad naturtyper och arter tål. I stället utgör de ofta grovhuggna tekniska åtgärder som inte kan hantera komplicerade ekologiska system.

För att kunna bedöma den lokala hydrologiska och hydrogeologiska situationen, och som i detta fall bl.a. kunna avgränsa influensområdet vid grundvattenbortledningen, krävs detaljerade undersökningar även i området utanför verksamhetsområdet. Simuleringar i modeller måste kompletteras med lokala undersökningar i erforderlig

omfattning inklusive platsspecifika data för Natura 2000-området. Omfattningen av undersökningarna beror på hur heterogena mark- och vattenförhållandena är i omgivningen. En specifik fråga som måste utredas är hur yt- och grundvattnet samverkar i Natura 2000-området, vilket kan variera från plats till plats. I bolagets utredning saknas uppgifter om detta.

Bolaget har upprättat en geologisk modell som baseras på genomförda undersökningsborrningar samt seismiska och magnetometriska mätningar i verksamhetsområdet. Modellen bedöms generellt vara lämplig att använda för koncessionsområdet. Det är däremot omöjligt att bedöma om bolagets geologiska modell är relevant för Natura 2000-området, eftersom borrhdata och platsspecifika undersökningar helt saknas för det området.

Återinfiltrering som skyddsåtgärd kan generellt sägas vara en bra metod men en rad kunskapskrav måste vara uppfyllda för att åtgärden ska fungera. Sådan kunskap saknas i målet. Det är också oklart hur ett system ska konstrueras som beaktar den säsongsmässiga tryckvariationen i större utsträckning och som därigenom efterliknar årstidsvisa variationer i trycknivåer. Det finns vidare en stor osäkerhet kring genomförandet av återinfiltreringen, eftersom Bolmentunneln har dragits i det område där bolaget angett att infiltrering ska ske.

Naturvårdsverket bedömer att det av bolaget presenterade hydrogeologiska underlaget är behäftat med så pass stora brister att bolagets slutsatser och bedömningar i fråga om verksamhetens grundvattenpåverkan inte kan anses vara tillförlitliga. Detta har en avgörande betydelse för bedömningen av skaderisken vid Natura 2000-prövningen.

Natura 2000-tillstånd

Tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd får ges endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas och inte heller medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra

bevarandet i området av arten eller arterna. Det redovisade underlaget är så bristfälligt att det inte går att ta ställning till vilken påverkan på grundvattennivån verksamheten kan få på kort och på lång sikt. Det går inte heller att ta ställning till hur verksamheten kan komma att påverka de skyddade naturtyperna eller om skada på dessa naturtyper kommer att uppstå.

Det finns inte förutsättningar för att ge Natura 2000-tillstånd i detta fall. Sannolikheten är hög för att verksamheten riskerar att skada utpekade livsmiljöer i Natura 2000-området genom förändringar i hydrologin, främst kopplade till förändrade och avsänkta grundvattennivåer. Förändringar i grundvattnets trycknivåer riskerar även att förändra förhållandena i ytvatten och ytligt grundvatten. Skada riskerar att uppstå främst på våtmarkshabitat som fuktäng, kärr, stagghed och alkärr.

Bedömningen av en verksamhets påverkan på skyddade livsmiljöer och arter i ett Natura 2000-område ska göras tillsammans med andra pågående eller planerade projekt. Den påverkan på skyddade livsmiljöer och arter i Jällabjär som bolagets verksamhet innebär ska därför bedömas tillsammans med påverkan från nedläggningen av Bolmentunneln.

Artskyddsdispens

Bolaget har ansökt om dispens enligt 14 och 15 §§ artskyddsförordningen för att flytta de exemplar av åtta olika fladdermusarter samt de exemplar av vanlig groda, vanlig padda, snok, huggorm, kopparödla, skogsödla och grönvit nattviol som kan komma i konflikt med verksamheten. Bolaget har dock inte ansökt om dispens för alla de delar av verksamheten som kan komma i konflikt med fridlysningsbestämmelserna i 4, 6 och 8 §§ artskyddsförordningen. Bl.a. livsmiljöer inklusive fortplantningsområden och viloplats för de nämnda arterna kommer att påverkas på ett genomgripande sätt om den planerade verksamheten kommer till stånd. Dispensansökan är således inte komplett. Dessutom saknas det tvingande, allt överskuggande allmänintresse som krävs för dispens för flytt av fladdermöss enligt 14 § artskyddsförordningen. Beträffande övriga arter är inte dispensskälet i 15 § artskyddsförordningen uppfyllt, eftersom det inte saknas andra lämpliga lösningar. Det finns därmed inte förutsättningar för dispens enligt artskyddsförordningen.

Utsläpp till Rönne å

Eftersom bolaget inte har karakteriserat utvinningsavfallet framgår det inte på ett tillfredsställande sätt vilka utsläpp till vatten som kan ske och i vilken omfattning. Det är således inte visat att verksamheten inte kommer att påverka ytvattenförekomstens status. Möjligheten att uppnå god status till år 2021, i enlighet med ramdirektivet för vatten, äventyras därmed.

Kontrollprogrammet

Eftersom avgörande kunskap saknas om Natura 2000-områdets geologi, hydrologi och naturtyper har bolaget inte någon möjlighet att konstruera ett kontrollprogram som kan visa t.ex. när en negativ påverkan på området uppstår och än mindre när en begränsad påverkan successivt övergår i en skada.

Efterbehandling/Återställning

En efterbehandlingsplan eller en plan för återställning krävs för att en fullständig, exakt och slutlig prövning enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken ska kunna göras. En fullständig efterbehandlingsplan saknas i detta fall. Efterbehandling/återställning är inte en sådan fråga av mindre betydelse enligt 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken som kan delegeras till tillsynsmyndigheten.

Avfallshanteringsplan

Eftersom utvinningsavfall i form av bl.a. avbaningsmassor, Höörsandsten, restprodukter från anrikningsprocessen och slam från reningsanläggningen för processavloppsvatten kommer att hanteras inom ramen för verksamheten samt då utvinningsavfallsanläggningar finns i bolagets verksamhet, ska en avfallshanteringsplan ingå som underlag vid tillståndsprövningen. En sådan plan ska innehålla en karakterisering av allt utvinningsavfall enligt 30–43 §§ utvinningsavfallsförordningen. Karakteriseringen är nödvändig för att det ska gå att bedöma verksamhetens utsläpp av föroreningar och andra ämnen till vatten och om miljö kvalitetsnormer kan hållas. Bolagets avfallshanteringsplan uppfyller fortfarande inte de tvingande kraven i de angivna paragraferna.

Länsstyrelsen i Skåne län har anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden:

Prövningens omfattning

Det har inte gjorts någon fullständig prövning mot miljöbalkens hushållningsbestämmelser i koncessionsärendet. En sådan prövning måste därför göras i detta mål. Det gäller i vart fall för de anläggningar som ska placeras utanför koncessionsområdet. Vid prövningen ska beaktas att bolaget inte har visat att det råder brist på kaolin i landet. I själva verket har importen av kaolin till Sverige minskat med en tredjedel från år 2000 till år 2016.

Påverkan på Natura 2000-området Jällabjär

Bolagets ansökan innehåller inte de uppgifter som krävs för att det ur ett vetenskapligt perspektiv ska kunna gå att bedöma projektets konsekvenser för Natura 2000-området över tid och efter avslutad täktverksamhet.

Bolaget avser att anlägga en rad brunnar (en tröskel) mot Natura 2000-området för att genom pumpning upprätthålla grundvattennivån under brytningstiden. En sådan lösning är teoretiskt möjlig och länsstyrelsen har föreslagit en rad villkor för uppföljning och finjustering för det fall tillstånd skulle ges för verksamheten. Det råder emellertid alltför stor osäkerhet kring hur grundvattennivån ska upprätthållas efter det att brytningen avslutats, vilket gör att tillstånd inte kan ges.

Artskyddsdispens

Underlaget i denna del innehåller inte tillräckliga inventeringar och det är alltför bristfälligt för att det ska vara möjligt att ta ställning till bolagets dispensansökan. Den sökta verksamheten har inte ett allt överskuggande allmänintresse.

Transporter

Den nu föreslagna sträckningen av transportvägen är enligt länsstyrelsens bedömning den enda möjliga. De transporter som kommer att ske på grusvägarna till och från verksamhetsområdet kommer att öka från ett begränsat antal fordon till uppemot 275 fordonsrörelser per dygn. De tunga transportererna kommer att öka från några enstaka

till cirka 150 per dygn. Detta kommer att märkbart påverka upplevelsen av den tysta naturmiljö som präglar området. Ökningen är inte acceptabel och den innebär att lokaliseringen är olämplig.

Buller från verksamheten

I det aktuella Natura 2000-området råder tystnad och stillhet. Den planerade verksamheten medför ett mer eller mindre konstant industriljud under 20 års tid. Med hänsyn till områdets känslighet bör buller från verksamheten inte tillåtas ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 35 dB(A) under dagtid och 30 dB(A) under övrig tid. Bullret från anläggandet av bullervallar bör dessutom räknas in i verksamhetsbullret. Eftersom verksamheten kommer att ge upphov till högre ekvivalenta ljudnivåer kan den inte tillåtas.

Halloysit

De nya analyser som bolaget har genomfört visar på halter av halloysit över detektionsnivåerna. Mot den bakgrunden bör frågan om halloysit i processavloppsvattnet inte hanteras inom ramen för en provotid. Det är fråga om en del av brytningens direkta och indirekta effekter som borde vara utredda innan ett eventuellt tillstånd ges.

Övriga motparter har utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som Naturvårdsverket och länsstyrelsen och bl.a. särskilt utvecklat frågorna om utsläpp av halloysit, konsekvenserna av uppförandet av en bullervall och verksamhetens påverkan på Rönne å. **Svalövs kommun** har tillagt att bolaget inte har nödvändig rådighet över vattnet där återinfiltrering ska bedrivas.

UTREDNINGEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Svenska Kaolin AB har i Mark- och miljööverdomstolen kompletterat utredningen med en analys av metaller i sandsten och halloysit, rapporter om säkerhetsrisker förknippade med halloysit och om ekotoxilogiska konsekvenser av utsläpp av halloysit i limniska miljöer samt promemorior angående miljökonsekvensbeskrivningen för

Natura 2000-området Jällabjär, grundvattenpåverkan, berörd grundvattenförekomst och bullerpåverkan.

Naturvårdsverket och Svalövs kommun har lagt fram bedömningar av Svenska Kaolin AB:s hydrogeologiska underlag gjorda av professorn i miljögeologi P respektive hydrogeologen Q.

Mark- och miljööverdomstolen har inhämtat yttranden från Sveriges geologiska undersökning (SGU).

All utredning, även de kompletteringar som har getts in av bolaget i ett sent skede av processen, utgör underlag för Mark- och miljööverdomstolens bedömning och har beaktats.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har hållit huvudförhandling i målet.

Den övergripande frågan i målet är om Svenska Kaolin AB ska få tillstånd enligt miljöbalken till att bryta kaolin på fastigheterna F1 m.fl. i Svalövs kommun. Som ett led i verksamheten vill bolaget också få tillstånd att leda bort grundvatten från brytningsområdet. Ansökan omfattar även bl.a. anläggande av anrikningsanläggning och bortledning av avloppsvatten till Rönne å. Den aktuella kaolinfyndigheten är utpekad som riksintresse för mineralförsörjningen. Nordväst om verksamhetsområdet ligger Natura 2000-området Jällabjär. Tillståndsansökan har utformats så att bolaget söker tillstånd på totalt 147 hektar, vilket kan jämföras med koncessionsbeslutet som avser 98 hektar.

Rådighet

Som mark- och miljödomstolen har funnit har bolaget sådan rådighet som krävs för att dess ansökan om tillstånd till vattenverksamhet ska kunna prövas.

Dispens från förbudet mot markavvattning

Den verksamhet som ansökan gäller innefattar inte markavvattning i miljöbalkens mening, eftersom syftet med borttagande av bäck och myrområde är att bryta bort hela området, inte att öka fastighetens lämplighet. Naturvårdsverket har därför inte fog för påståendet att det krävs dispens.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Som flera av motparterna har framhållit är miljökonsekvensbeskrivningen med kompletteringar alltfjämt bristfällig i flera avseenden. Det gäller framförallt i fråga om verksamhetens påverkan på grundvattnet inom Natura 2000-området och i fråga om artskydd. Dessa brister är emellertid inte sådana att de hindrar att ansökan prövas i sak (jfr NJA 2009 s. 321). Mark- och miljööverdomstolen finner således i likhet med mark- och miljödomstolen att miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas.

Natura 2000-tillstånd

I rättsfallet NJA 2013 s. 613 har Högsta domstolen uttalat att unionsrätten innebär att det ska göras en fullständig, exakt och slutlig bedömning i samlad form, när en ansökan om tillstånd avser en verksamhet som kan påverka ett Natura-2000-område. Regeringen har inte gjort någon sådan bedömning i beslutet om bearbetningskoncession. Därmed ska den samlade bedömningen göras nu vid tillståndsprövningen.

Det krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka ett Natura 2000-område (7 kap. 28 a § miljöbalken). Med hänsyn till att verksamhetsområdet för kaolinbrytningen gränsar till Natura 2000-området Jällabjär gör Mark- och miljööverdomstolen bedömningen att verksamheten kan ha en sådan påverkan att ett Natura 2000-tillstånd krävs.

Ett Natura 2000-tillstånd får ges endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas eller medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna (7 kap. 28 b § miljöbalken).

Inom Natura 2000-området Jällabjär finns bl.a. arten spillkråka och naturtyperna fuktängar, stagghedar och kärr samt alkärr som tidvis är översvämmade. I bevarandeplanen för området anges ändrade hydrologiska förutsättningar som en av de största riskerna för skada på angivna naturtyper.

När det gäller verksamhetens påverkan på grundvattennivåerna inom Natura 2000-området finns det, som Naturvårdsverket och Svalövs kommun har framhållit, en stor osäkerhet kring genomförandet av den planerade återinfiltreringen både under driftfasen och efter avslutad verksamhet. Vidare är det inte möjligt att dra några bestämda slutsatser om påverkan på grundvattennivåerna inom Jällabjär utan att göra särskilda undersökningar där. Det är i detta fall inte tillräckligt att bolaget i efterhand skaffar sig sådan kunskap genom ett kontrollprogram. De beräkningar och bedömningar som bolaget har redovisat och som utgår från provtagningar inom verksamhetsområdet är inte heller tillräckliga för att det ska kunna avgöras vilka åtgärder som behöver vidtas när verksamheten har upphört. Det föreligger alltså en osäkerhet om påverkan på grundvattennivåerna inom Natura 2000-området. Det är därmed inte visat att verksamheten inte kan skada de naturtyper och arter som avses att skyddas.

I fråga om buller från verksamheten har bolaget visserligen visat att föreslagna villkor kan innehållas i förhållande till Natura 2000-området. Detta förutsätter dock anläggandet av en mycket stor bullervall i den västra delen av verksamhetsområdet vid gränsen mot Natura 2000-området. Bolaget har beräknat tiden för anläggande av bullervallen till fem månader. Under denna tid kommer buller från byggarbetet att medföra en påtaglig upplevelsestörning i Natura 2000-området. Även fågellivet inom området kan förväntas bli påverkat. Verksamheten kommer även att medföra en ökad frekvens av transporter med tunga fordon till och från verksamhetsområdet. Den ökning av buller i Natura 2000-området som anläggandet av bullervall, ökade transporter och driften av verksamheten medför innebär så stor påverkan i en annars tyst naturmiljö att det måste beaktas.

Mark- och miljööverdomstolen finner att tillstånd till verksamheten enligt

7 kap. 28 b § miljöbalken inte kan ges, dels på grund av den osäkerhet som finns kring påverkan på grundvattennivåerna inom Natura 2000-området, dels på grund av det buller som verksamheten tillsammans med transporter till och från verksamhetsområdet och arbetet med att anlägga en bullervall mot Natura 2000-området ger upphov till.

Artskyddsdispens

Bolaget har ansökt om dispens enligt 14 respektive 15 §§ artskyddsförordningen (2007:845) för att flytta dels de exemplar av de arter av fladdermus som förekommer i bilaga 1 till förordningen och som skulle kunna finnas i byggnader inom verksamhetsområdet eller på annat sätt komma i konflikt med verksamheten, dels de exemplar av vanlig groda, vanlig padda, snok, huggorm, kopparödla, skogsödla och grönvit nattviol som skulle kunna komma i konflikt med verksamheten. Av ansökan framgår emellertid inte närmare hur denna flytt ska ske eller var de olika exemplaren ska placeras. Bolagets dispensansökan kan mot denna bakgrund inte bifallas. Dessutom kan ett tillgodogörande av en kaolinfyndighet inte anses utgöra ett sådant tvingande skäl som har ett allt överskuggande samhällsintresse.

Utsläpp till vatten av fosfor

Bolaget avser att till Rönne å avleda processavloppsvatten som innehåller bl.a. fosfor. Miljökvalitetsnormen för den aktuella vattenförekomsten innebär att god ekologisk status ska uppnås senast 2027. För närvarande bedöms den ekologiska statusen vara måttlig på grund av otillfredsställande näringspåverkan. Att näringspåverkan är otillfredsställande beror på hög fosforhalt. Att tillåta ytterligare utsläpp av fosfor medför en risk för att normen god ekologisk status inte kan uppnås till 2027. De planerade utsläppen av fosfor kan därför inte tillåtas.

Utsläpp till vatten av halloysit

Bolaget har gett in en ny utredning i Mark- och miljööverdomstolen som visar på en betydligt större förekomst av halloysit i kaolinet än som antogs i mark- och miljödomstolen. Trots detta grundas spridningsberäkningen alltså på den tidigare antagna nivån. Bolagets redovisningar om vilken inverkan utsläppt halloysit har på Rönne å, som hyser skyddsvärda arter och bl.a. är ett betydelsefullt uppväxtområde för

ål, är inte tillräckliga. Mark- och miljööverdomstolen delar därför mark- och miljödomstolens uppfattning att försiktighetsprincipen ska tillämpas och att den leder till bedömningen att det föreligger en risk för olägenheter om halloysit släpps ut i Rönne å.

Sammanfattande bedömning

Mark- och miljööverdomstolen har vid sin prövning kommit fram till att tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken inte kan ges till den sökta verksamheten, att sökta artskyddsdispenser inte kan ges samt att utsläpp av fosfor och halloysit till Rönne å inte kan tillåtas. Bolagets överklagande ska därför avslås.

Rättegångskostnader

Svalövs kommun har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 656 750 kr inklusive mervärdesskatt. I beloppet ingår kostnad för den hydrologiska undersökningen med 80 600 kr exklusive mervärdesskatt. Kommunen har uppgett att det yrkade beloppet omfattar allt nedlagt arbete och att merparten rör frågor om vattenverksamhet.

Bolaget har bestritt yrkandet om rättegångskostnader och som grund för sin inställning angett att en kommun normalt inte behöver företrädas av juridiska ombud och i vart fall inte av två ombud. Bolaget har vitsordat en ersättning om 200 000 kr i ett för allt som skälig. Bolaget har inte ifrågasatt kostnaden för den hydrologiska undersökningen, som enligt bolaget ska ingå i det vitsordade beloppet.

Svenska Kaolin AB ska ersätta Svalövs kommun för de kostnader kommunen haft till följd av att bolaget har överklagat mark- och miljödomstolens dom i den del som rör vattenverksamhet (25 kap. 2 § andra stycket miljöbalken). Kommunen har inte begränsat sitt yrkande till den del som avser vattenverksamheten och har inte heller uppgett hur stor kostnaden varit i den delen. Med hänsyn härtill bör kommunen inte få större ersättning än vad bolaget har vitsordat.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 28 maj 2019

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg, Roger Wikström och Ingrid Åhman, referent, samt tekniska rådet Yvonne Eklund.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-10-23
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1180-14

SÖKANDE

Svenska Kaolin AB,

Ombud: Advokaterna Y och Z

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken för täkt av kaolinråvara samt bortledning av grundvatten på fastigheterna A m.fl., Eslövs m.fl. kommuner

Avrinningsområde: 96 Rönne å

N: 6207692 E: 396761 SWEREF99 TM

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen.
2. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om att förhandsavgörande ska inhämtas från EU-domstolen.
3. Mark- och miljödomstolen avslår ansökan.
4. Mark- och miljödomstolen förpliktar sökanden att utge ersättning för rättegångskostnader till D's huvudmän, E m.fl. med 148 188 kronor, varav ombudsarvode 115 400 kronor, utlägg, 3 150 kronor och mervärdesskatt 29 638 kronor. På beloppet ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Dok.Id 364365

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 130 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

5. Mark- och miljödomstolen avslår E's, F's och G's yrkanden om ersättning för rättegångskostnader.

  6. Mark- och miljödomstolen fastställer den prövningsavgift sökanden ska betala till 140 000 kr. Med hänsyn härtill ska 5 745 kronor, återbetalas till sökanden. På beloppet ska utgå ränta från den dag avgiften betalades till och med den dag avgiften återbetalas.
-

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	Sid.
DOMSLUT	1-2
BAKGRUND	4
TIDIGARE BESLUT	4
ANSÖKAN	5
Yrkanden	5
Förslag till villkor m.m.	7
Rådighet	13
Nyttan (enligt 11 kap. 6 § miljöbalken)	13
SÖKANDENS BESKRIVNING AV VERKSAMHETEN	14
Lokalisering	14
Täktverksamheten	14
Anrikningsanläggningen	16
Miljökonsekvensbeskrivningen	20
Sakägare	38
Ersättning till skadelidande	39
Arbetstid	40
Tid för anmälan av oförutsedd skada	40
YTTRANDE OCH SÖKANDENS BEMÖTANDE	40
Remissmyndigheter	40
Organisationer	67
Enskilda motparter som bemötts särskilt	72
Enskilda motparter och organisationer som inte bemötts särskilt	80
Sökandens bemötande av enskilda motparter och organisationer	88
HUVUDFÖRHANDLING	88
FORTSATT SKRIFTVÄXLING	89
FORTSATT HUVUDFÖRHANDLING	92
MARK- OCH MILJÖDOMSTOLENS DOMSKÄL	93
HUR MAN ÖVERKLAGAR	123
Skiljaktig mening, rådmannen Bengt Johansson	Bilaga 1
Skiljaktig mening, särskilda ledamoten Hans Nilsson	Bilaga 2
Besvärshänvisning, DV 425	Bilaga 3

BAKGRUND

Kaolin är en lera som bildas genom nedbrytning av en fältspatsrik och järnfattig granit. Fyndigheten i Billinge bildades för flera hundra miljoner år sedan då det nuvarande Skåne hade en position vid ekvatorn. Under dessa tropiska förhållanden vittrade graniten sönder och fältspaten omvandlades till lermineralet kaolinit. Staten har sedan slutet på 1970-talet bedrivit kaolinprospektering i nordöstra Skåne genom SGU och NSG (Nämnden för statens gruvegendom). Motivet för prospekteringen var Sveriges totala importberoende av kvalificerade kaolinprodukter till basnäringen pappersindustrin. Borrningsarbetena koncentrerades efterhand som positiva resultat framkom till ett område som kallas för Billinge Fälad. 1986 gjorde SGU en första ekonomisk och geologisk utvärdering av Billinge fyndigheten som visade att det rörde sig om en stor mineraltillgång som kunde ha en ekonomisk potential. Svenska Kaolin AB (sökanden) grundades 1995 som ett helägt dotterbolag till Tricorona Mineral AB. Tricorona är inte längre ensam ägare till Svenska Kaolin AB och äger idag ca 56 procent av bolaget.

TIDIGARE BESLUT

Regeringen meddelade den 22 december 1998 beslut om bearbetningskoncession enligt dåvarande 4 kap. minerallagen (1991:45). Beslutet förenades med särskilda villkor bl.a. omfattande frågor om ställande av säkerhet, rapporteringsplikt samt skyldighet att återinfiltrera vatten för att motverka avsänkning av grundvatten i Jäl-labjär.

Miljödomstolen vid Växjö tingsrätt avslög i dom den 31 januari 2001 i målen M 392-99 och M 47-00 Tricorona Mineral AB:s ansökan om tillstånd enligt 18 § naturvårdslagen och miljöskyddslagen till brytning av industrimineral och uppförande och drift av anrikningsverk och vidareförädling av mineralråvara. Efter överklagande avslög miljööverdomstolen ansökningarna.

Efter omarbetning av ansökan och med beaktande av de synpunkter som framkommit i tidigare prövning ansökte Svenska Kaolin AB hos miljödomstolen i Växjö ånyo om tillstånd 2007. Efter att miljödomstolen ansett sig vara fel instans för prövningen, prövades ansökan i stället som första instans av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation, som i beslut den 1 juni 2010 avslög ansökan. Efter att bolaget överklagat det beslutet beslutade miljödomstolen i Växjö den 21 mars 2011 i mål M 2141-10 att avslå överklagandet. Efter överklagande ansåg Mark- och miljööverdomstolen dock att det skulle ha varit miljödomstolen som skulle ha prövat verksamheten som första instans varvid rättegångsfel förelegat och i beslut den 19 december 2011 i mål M 3106-11 undanröjde underinstansernas avgöranden. Någon slutlig prövning av verksamhetens tillåtlighet har således inte skett i den sista prövningen.

Sökanden har med anledning av att målet kom att prövas av fel instans, varit hänvisade till att på nytt ansöka om tillstånd. Den verksamhet ansökan nu avser skiljer sig i väsentliga avseenden från den tidigare bl.a. genom att det inte kommer att ske någon blekning av kaolinet på platsen och att belastningen på Rönne å därmed blir obetydlig. Med anledning av dessa förändringar har nödvändiga revideringar gjorts av det tidigare underlagsmaterialet.

ANSÖKAN

Yrkanden

Sökanden yrkar, så som talan slutligt bestämts, att mark- och miljödomstolen ska meddela tillstånd jml 9 kap. miljöbalken:

- att få bedriva brytning av koncessionsmineral m.m. inom ett område av Billinge Fälåd omfattande ett brytningsområde av c:a 78 ha och ett verksamhetsområde om högst 147 ha allt i enlighet med i målet ingiven täktplan, omfattande brytning av maximalt 1 000 000 ton mineralråvara per år räknat som torrsubstans,
- att inom samma område få anlägga anrikningsanläggning och bedriva bearbetning av mineralråvaran med en produktion av 200 000 ton ren kaolin per år räknat som torrsubstans,
- att jml 9 kap. 6 § 3 st. och 21 kap. 3 § 1 st miljöbalken få avleda avloppsvatten till recipient,

Sökanden yrkar att mark- och miljödomstolen ska meddela tillstånd för brytning av en total mängd av högst 20 miljoner ton mineralråvara och att tillståndet ska gälla för en period om 20 år.

Sökanden yrkar vidare att mark- och miljödomstolen ska meddela tillstånd jml 11 kap. miljöbalken för

- att inom täktområdet få avsänka grundvattennivån till lägst nivån +30 m.
- att få bortleda grundvatten från täktområdet till en volym av maximalt 117 m³/h,
- att för bl.a. produktionsändamål och utjämning av flöde i Anderstorpsbäcken via kulvert få bortleda vatten från Rönne å till en volym av högst 49 m³/h räk-

nat som genomsnitt per år,

- att i övrigt få utföra de anläggningar; dammar, brunnar och ledningar m.m. som erfordras för verksamhetens bedrivande, allt i enlighet med vad som framgår av ansökan och tillhörande bilagor.

Sökanden yrkar därtill att mark- och miljödomstolen ska fastställa

- arbetstiden till tio år efter lagakraftvunnet tillstånd,
- den tid inom vilken den miljöfarliga verksamheten ska sättas igång till fem år från det att tillståndet vunnit laga kraft,
- tiden för anmälan av oförutsedd skada till 20 år efter arbetstidens utgång,
- bygdeavgift till 609 kr per år och fiskeavgift till 10 000 kr såsom ett engångsbelopp, samt
- prövningsavgiften till 140 000 kr.

Sökanden yrkar vidare att mark- och miljödomstolen ska bevilja Sökanden tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken avseende Natura 2000-området Jällabjär.

Sökanden yrkar med stöd av 14 § artskyddsförordningen, dispens från artskyddsförordningen för att omlokalisera de exemplar av fladdermus som skulle kunna finnas i byggnader inom området och komma i konflikt med verksamheten.

Sökanden yrkar vidare med stöd av 15 § artskyddsförordningen, dispens från 4, 6 och 7 §§ artskyddsförordningen för fridlysta djurarter beträffande vanlig groda, vanlig padda, snok, huggorm, kopparödla, skogsödla, grönvit nattviol, att om nödvändigt avlägsna eller flytta de exemplar som kan komma i konflikt med utbyggnaden, eller i övrigt störa eller skada arternas fortplantnings- eller viloplatsen.

Sökanden yrkar därtill med stöd av 7 kap. 11 § miljöbalken dispens från generell biotopskydd för att avlägsna de stenmurar, det öppna dike och den allé med popplar som kan komma i konflikt med verksamheten.

Sökanden yrkar vidare att mark- och miljödomstolen utan hinder av strandskyddsbestämmelserna, med stöd av 7 kap. 18 b § och 21 kap. 3 § 2 st miljöbalken, ska medge Sökanden rätt att anlägga avlopps- och intagsledning från anläggningen ner till Rönne å och för utloppsanordningen i Rönne å.

Sökanden yrkar vidare rätt att jml 28 kap. 4 § miljöbalken att på fastigheterna A och C vidta skadeförebyggande åtgärder i form av anläggningar för återinfiltration av grundvatten för att förhindra påverkan på vatten-

förhållandena inom Jällabjär.

Avslutningsvis yrkar Sökanden att mark- och miljödomstolen ska godkänna den ingivna miljökonsekvensbeskrivningen.

Ställande av säkerhet

Sökanden ska ställa säkerhet för kostnaderna för efterbehandling med trettiofem miljoner (35.000.000) kr genom utfärdande av bankgaranti.

Förslag till villkor

Allmänt

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad Sökanden uppgivit eller åtagit sig i målet, såvida inte annat framgår av de särskilda villkor som kan komma att bestämmas för verksamheten.
2. Buller från verksamheten inklusive transporter inom verksamhetsområdet och på transportvägen fram till väg 13 ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än

50 dB(A) vardagar dagtid (kl. 07.00-18.00)

45 dB (A) lördagar, söndagar och andra helgdagar dagtid (kl. 07.00-18.00)

40 dB(A) nattetid (kl. 18.00 - 07.00)

Momentana ljud nattetid (kl. 18-07) får vid bostäder maximalt uppgå till 55 dB(A). Om hörbara tonkomponenter och/eller impulsartade ljud förekommer ska den tillåtna ljudnivån sänkas med 5 dB(A)-enheter.

Inom Jällabjärs naturreservat och i Rönne ås dalgång får buller från verksamheten inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 40 dB(A) vardagar kl. 07.00-18.00 och 35 dB(A) övrig tid.

De angivna värdena ska kontrolleras genom närfältsmätning och beräkningar eller genom mätning vid berörda bostäder (immissionsmätning). Kontroll ska ske i samband med förstagångsundersökning och därefter så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer eller när tillsynsmyndigheten anser att kontroll är befogad.

3. Verksamheten ska bedrivas så att olägenheter till följd av lukt, ljus, damning och nedskräpning i möjligaste mån begränsas. Om störningar från verksamheten uppkommer ska Sökanden omgående vidta effektiva skyddsåtgärder så

att störningarna ytterligare begränsas.

4. Verksamhetens energiförbrukning fördelat på olika källor samt åtgärder för att minska energiförbrukningen ska årligen redovisas i miljörapporten. Energikällor ska redovisas och för elenergi ska det anges i vilken utsträckning ursprunget är förnyelsebara energikällor.
5. Verksamhet i anrikningsverket får bedrivas dygnet runt alla dagar. Brytning i tåkten och tunga transporter får endast förekomma helgfria vardagar kl. 7-18. Annan verksamhet än anrikning får inte ske under perioden v. 27 till och med v. 30.
6. Lagring och hantering av farligt avfall och kemiska produkter ska ske på sådant sätt att spill och läckage inte kan förorena omgivningen. Förvaringen ska ske på en yta som är ogenomsläpplig och invallad.
7. Besiktning av anläggningen ska ske minst en gång vart tredje år av oberoende besiktningsförrättare. En förstagångsbesiktning ska ske inom ett år från det att verksamheten tagits i drift. Besiktningsman ska utses i samråd med tillsynsmyndigheten.
8. Ett aktuellt kontrollprogram för kontroll av emissioner och eventuell påverkan på Natura 2000 området Jällabjär ska finnas för verksamheten och följas. Ett förslag till kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan avbaning av den första brytningsetappen påbörjas.

Kontrollprogrammet ska bl.a. innehålla provtagningspunkter, mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetod för vad som regleras som villkor för verksamheten och vad som i övrigt följer av miljöbalken.

Vattenverksamheten

9. Mängden bortlett vatten ska kontrolleras genom flödesmätning och journalföras fortlöpande. Journalerna ska hållas tillgängliga på Sökandens platskontor inom verksamhetsområdet i Billinge och tillställas tillsynsmyndigheten varje år i samband med miljörapport eller i övrigt efter anmodan.
10. Om det inom den tid som medgivits för anmälan av oförutsedd skada uppstår akut vattenbrist i enskild vattentäkt inom det redovisade influensområdet för tillgodoseende av fastighetens behov av vatten för hushåll, djurhållning eller för näringsverksamhet, med undantag av vatten för bevattning, ska det åligga

Sökanden, om det inte är uppenbart att bristen inte hänför sig till Sökandens vattenbortledning, att omgående efter anmodan från fastighetens ägare anordna med provisoriskt tillhandahållande av vatten för ovan angivet ändamål intill dess vattenförsörjning kan anordnas permanent. Uppkommer i övrigt skada på vattentillgång som inte ska avhjälpas enligt vad ovan angivits, ankommer det på Sökanden att bedöma huruvida skadan orsakats av åtgärder vidtagna av Sökanden och om åtgärder ska vidtas av Sökanden.

11. Sökanden ska genom hushållning med nederbördsvatten och tillskott av vatten från Rönne å tillse att flödet nedströms verksamhetsområdet i det vattedrag som vid tidpunkten för ansökan genomflyter brytningsområdet och ansluter till Anderstorpsbäcken hålls så likt det naturliga som möjligt.
12. Erforderligt vatten för processen ska så långt som möjligt tas från sedimenterings- och klarningsdamm.

Täkt- och anrikningsverksamheten

13. Exploatering och efterbehandling ska ske i enlighet med täktplan och förslag till efterbehandling som ingivits i detta mål, jämte tillhörande beskrivning.
14. Brytning får inte ske utanför den på täktplanen markerade gränsen för brytningsområdet. Övrig verksamhet får inte ske utanför den på täktplanen markerade gränsen för verksamhetsområde. Uttag av material får inte ske till ett större djup än +30 meter i rikets höjdsystem RH 70.
15. Brytningsområdet ska avbanas i takt med att arbetet i täkten fortskrider, dock tidigast ett år före planerad brytning. Efterbehandling ska så långt möjligt ske kontinuerligt och i den takt verksamheten tillåter. Efterbehandlingen ska vara genomförd senast fem år efter det att all brytning avslutats.
16. Sökanden åtar sig att till tillsynsmyndigheten redovisa eventuell förekomst av halloysit inför brytning i varje delområde (dagbrott 1-7 i ansökan om tillstånd) efter representativ provtagning och analys av mineralråvaran. Tillsynsmyndigheten ska tillställas denna redovisning senast 90 dagar innan planerat in-språktagande av respektive delområde. Verksamhetsutövaren ska tillse att eventuella områden med en halt halloysit överstigande 1 viktsprocent ts inte bryts. Avgränsningen av sådana områden ska göras i samråd med tillsynsmyndigheten.
17. Externa massor som underskrider de halter och lakningsegenskaper som gäller som gräns för när användning av massor kan anses innebära ”mindre än ringa

risk” enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1, får användas för återfyllning av hållighet som uppstått vid brytningen.

18. Externa massor får inte föras in på verksamhetsområdet utan tillsynsmyndighetens medgivande.
19. Stationära maskiner ska förses med skyddsanordning så att eventuellt läckage av olja inte når marken. Uppställning av dieseldriven maskin ska ske över spilltråg eller annan lämplig anordning för uppsamling av oljespill.
20. Reningsanläggning ska installeras för reducering av suspenderade ämnen och fosfater efter sedimenterings- och klarningsdamm före avledning till recipient. Vatten som avleds till sedimenterings- och klarningsdamm och som kan innehålla oljeföroreningar, ska först passera oljeavskiljare.
21. Utsläpp av svavel till luft från oljepannan får som gränsvärde inte överstiga 24 mg per megajoule tillfört bränsle. Utsläpp av kväveoxider (NO_x), beräknat som NO₂, till luft från oljepannan får som dygnsmedelvärde inte överstiga 90 mg per megajoule tillfört bränsle. Besiktningsmätning avseende utsläpp av kväveoxider ska genomföras minst vart tredje år
22. Sökanden ska i samråd med tillsynsmyndigheten vidta skäliga åtgärder samt upprätta program för arbetsrutiner i syfte att förhindra eller begränsa damning från hantering, lagring och transporter av råvaror. Stoftavskiljningsutrustning ska i samråd med tillsynsmyndigheten installeras i de processdelar som kan ge upphov till stoftemissioner.
23. Detaljutformningen av anordningar och system för rening och utjämning av avloppsvattnet från verksamheten ska bestämmas i samråd mellan Sökanden och tillsynsmyndigheten med utgångspunkt i Sökandens redovisade principförslag.
24. Stoft och slam som avskiljs i reningsanordningar ska så långt det är möjligt återföras i processen som råmaterial. Slam som på grund av process- eller utsläppsskäl inte bör återföras är att betrakta som avfall och får endast omhändertas vid anläggning som har nödvändiga tillstånd enligt miljöbalken för att ta emot avfallet.
25. När en nedläggning av verksamheten blir aktuell ska Sökanden minst tre år i förväg informera tillsynsmyndigheten om detta och inkomma med en plan som redovisar vilka åtgärder som ska vidtas för att en korrekt miljömässig av-

veckling ska kunna ske.

Villkor till skydd för Bolmenledningen

26. Sökanden ska efter att tillstånd meddelats i samråd med tillsynsmyndigheten utreda de begränsningar och skyddsmått samt den kontroll som är påkallad för att den befintliga ledning som är belägen i täktområdet ska erhålla ett fullgott skydd under verksamhetstiden. Sydvatten ska beredas möjlighet att lämna synpunkter på föreslagna skyddsmått och begränsningar. Dessa förslag som Sökanden har att ta hänsyn till, liksom det särskilda villkor avseende råvattenledning som fastställts i regeringens beslut om bearbetningskoncession (beslut 1998-12-22, N 9189), ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast 6 månader efter det att tillståndet vunnit laga kraft.

Detsamma ska gälla för Sydvattens nya ledning i det fall verksamheten respektive infartsvägen berör ledningen.

Delegation

Sökanden yrkar att mark- och miljödomstolen enligt 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken överlåter åt tillsynsmyndigheten att föreskriva de ytterligare villkor eller försiktighetsmått som kan erfordras avseende

- (a) Efterbehandling av området (utöver villkor 13 och 15)
- (b) Detaljutformningen av anordningar och system för rening och utjämning av avloppsvattnet från verksamheten (villkor 23)
- (c) Åtgärder till skydd för Bolmenledningen (villkor 26),
- (d) Minskad omfattning eller upphörande av kompensationsåtgärd sedan slutligt villkor avseende utsläpp av fosfor har fastställts av mark- och miljödomstolen.

Kompensationsåtgärd

Svenska Kaolin föreslår även ett nytt villkor om kompensationsåtgärder avseende fosfor enligt följande.

Svenska Kaolin ska inom sex (6) månader från det att domen vunnit laga kraft till tillsynsmyndigheten inkomma med förslag på möjliga kompensationsåtgärder som medför en begränsning av fosforutsläppen till Rönne å motsvarande 45 kg fosfor per år. Mängden fosfor har beräknats med utgångspunkt i den maximala utsläppsmängd som tillåts enligt förslaget om provisoriskt villkor avseende fosforutsläpp (0,2 mg/l, se villkor U1 nedan).

I samråd med tillsynsmyndigheten ska Svenska Kaolin bestämma vilken sådan kompensationsåtgärd eller vilka sådana kompensationsåtgärder som ska utföras. Svenska Kaolin ska tillse att den bestämda kompensationsåtgärden/ de bestämda kompensationsåtgärderna utförs och är i funktion senast i samband med att verksamheten i anrikningsverket påbörjas.

Prövotidsvillkor

Sökanden yrkar att Mark- och miljödomstolen med tillämpning av 22 kap. 27 § miljöbalken under en provotid skjuter upp frågorna om slutliga villkor för utsläpp av renat processavloppsvatten till recipienten Rönne å.

I de uppskjutna provotidsfrågorna ska i samråd med tillsynsmyndigheten genomföras följande provotidsutredningar. Utredningarna ska genomföras i enlighet med en detaljerad plan som ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Sökanden ska inge ett förslag till en sådan plan till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter det att avgörandet vunnit laga kraft.

Villkor U 1:

Sökanden ska under provotiden utreda de miljömässigt motiverade tekniska och ekonomiska förutsättningarna att rena processavloppsvatten från verksamheten med målsättningen att halterna i utgående vatten av Ptot ska vara 0,1 mg/l och suspenderande ämnen 8 mg/l räknat som begränsningsvärde och kvartalsmedelvärde. Sökanden ska även under provotiden analysera utgående vatten med avseende på totalkväve, grumlighet, alkalinitet, metaller, maximalt och minimalt flöde samt syreförbrukande ämnen. Resultatet av utredningarna med förslag till slutliga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast tre år efter det att avledning av processavloppsvattnet till Rönne å påbörjats.

Villkor P 1:

Processavloppsvattnet ska under provotiden genomgå kemisk fällning. Under provotiden ska halterna i utgående vatten såsom provisoriska föreskrifter inte överstiga

Ptot	0,2 mg/l (begränsningsvärde och kvartalsmedelvärde)
Susp	10 mg/l (begränsningsvärde och kvartalsmedelvärde)
pH	6,5-9 (begränsningsvärde)

Åtaganden i övrigt

Sökanden åtar sig att i verksamheten använda sådan belysning som beskrivs under avsnitt 4 i Bilaga 8 till Sökandens inlägga av den 15 november 2016.

Sökanden åtar sig att vidta sådana kompensationsåtgärder som beskrivs på s. 6 i Bilaga 10 till Sökandens inlägga av den 15 november 2016 för de biotoper med generellt biotopskydd som kommer att försvinna som en del av den ansökta verksamheten.

Svenska Kaolin åtar sig även att övervaka naturvärden inom Natura 2000- området Jällabjär, i enlighet med Bilaga 4 till Sökandens inlägga av den 29 januari 2016 (se avsnitt 6.1). En preciserad plan för övervakning ska utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheten.

Rådighet

För den vattenverksamhet som ska bedrivas krävs rådighet enligt 2 kap. 1 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Genom att Sökanden har bearbetningskoncession enligt minerallagen föreligger en ovillkorlig rätt att genom markanvisning ta den mark i anspråk som behövs för verksamheten. Härigenom kommer Sökanden att ha rådighet till den mark som behövs för hela verksamheten.

Avsikten är att i första hand under prövningens gång träffa avtal om markåtkomst med ägarna till de fastigheter som berörs. Kan avtal inte träffas kommer markåtkomstreglerna i minerallagen att tillgripas.

Eftersom rådigheten dock är en processförutsättning ska rådighet föreligga redan när prövningen sker. Nedan ska redovisas på vad sätt den föreligger och kan anskaffas i målet.

Avsänkning av grundvattennivån och bortledning av inläckande grundvatten

Vad avser grundvattenbortledningen sker denna för att brytning ska ske i torrhet och för att inte kaolin vid brytningen ska förorena omgivningen och recipienter.

Uttag av ytvatten, reningsanläggningar m.m.

Sökanden kommer att uppföra reningsanläggningar, våtmark, anordna ett uttag av vatten med uttagspunkt samt utsläppspunkt i Rönne å inom fastigheten Billinge 18:1 i Eslövs kommun. Sökanden har genom servitutsavtal med fastighetsägare erhållit vattenrättslig rådighet för de planerade åtgärderna.

Nyttan av vattenverksamheten

Kaolintäkten har av SGU utpekats som riksintresse för mineraförsörjning. Redan i och med detta måste det presumeras att täkten också bedöms vara ett samhällsekonomiskt intresse.

Länshållning av vatten är en förutsättning för verksamheten vilken inte går att bedriva under vatten. Nyttan av vattenbortledningen motsvarar således i princip hela det utbyte som verksamheten kan ge. Verksamheten kommer årligen att ge en avkastning av c:a 30-40 miljoner kr och brytningsvärdet under den ansökta perioden kan, för c:a 10 miljoner ton uttagbart material, uppskattas till 700 miljoner kr. Kostnaden för länshållningen består i kostnader för drift och underhåll av pumpar och andra anläggningar för bortledandet. Denna kostnad beräknas till mellan 150 000-250 000 kr årligen.

Det är således uppenbart att nyttan av den ansökta verksamheten med råge överstiger den kostnad som bortledandet av vattnet innebär och att tillåtlighet jml 11 kap. 6 § miljöbalken föreligger.

SÖKANDENS BESKRIVNING AV VERKSAMHETEN

Lokalisering och planförhållanden

Koncessionsområdet ligger i Eslövs kommun, men gränsar till både Svalövs och Klippans kommuner. Tåktområdet är beläget ca 2 km öster om Röstånga samhälle och 3 km norr om Billinge samhälle. Svalövs kommun kommer att beröras av transporter till och från verksamheten via riksväg 13. Utsläppspunkten för vatten till Rönne å ligger i Klippans kommun.

Det finns för närvarande ingen fördjupad översiktsplan som berör tåktområdet. I ÖP 2001 för Eslövs kommun är koncessionsområdet angivet.

Tåktverksamheten

Fyndigheten

Kaolin (eg. kaolinit) är ett lermineral som består av aluminiumsilikater med kemisk formel $Al_2Si_2O_5(OH)_4$. Kaolin har bildats genom vittring (nedbrytning) av mineralet fältspat, som ingår som en viktig beståndsdel i granit och gnejs. Kaolin används främst som råvara vid tillverkning av porslin och som tillsatsmedel vid tillverkning av papper. Svenska staten har bedrivit kaolinprospektering i Skåne sedan slutet på 1970-talet för att finna en inhemsk källa till kaolin som kan användas i pappersindustrin. Arbetet omfattade karteringar, provtagningar, geofysiska mätningar och kemiska analyser av potentiella områden. År 1983 fann man att fyndigheten vid Anderstorp hade en hög kaolinrenhet. Moderbergarten, så kallad Billinge fäladsgranit, innehåller naturligt låga halter av järn och titan, vilket innebär att kaolinprodukter med hög ljushet kan framställas.

Den totala malmbasen i Billingefyndigheten har översiktligt beräknats till 22 miljoner ton. Kaolinhalten inom området varierar mellan cirka 10 % på 15-25 meters djup och cirka 30 % vid ytan. Av råmaterialet kan framställas kaolinprodukter för både filler och bestrykning av papper. Andelen kaolin av bestrykningskvalitet uppgår till ca 70-75 % av den totala kaolinmängden.

Avbaning

Verksamheten i området inleds med att det markområde som ska brytas avbanas. Det första som sker när ett nytt delområde tas i anspråk är att täktytan friläggs från vegetation och överlagrade jordlager och därefter schaktas det ca 6-10 m djupa moränlagret bort. Detta arbete sker enbart i samband med att ett nytt delområde tas i anspråk. Avbaningsmassorna läggs delvis i kullar inom verksamhetsområdet och delvis i redan utbrutna dagbrott i avvaktan på efterbehandling. Jordmassorna kan användas för bullerdämpande och för landskapsgestaltande åtgärder i och kring täkten efterhand som verksamheten fortgår.

Brytning

Brytning av mineralråvaran sker i öppna dagbrott, 8-32 meter under markytan, med hjälp av grävmaskin. Inom vissa områden överlagras råmaterialet av sandsten, vilken måste brytas bort. Även sandstenen är i det flesta fall bearbetningsbar med grävmaskin eller bilningshammare men sprängning kan behövas där sandstenen är alltför mäktig. Brytning av mineralråvara kommer att ske i pallar om ca 5 m vardera. Efter brytning transporterar frontlastare materialet till tippfickor nere i brottet. Från tippfickorna leds råmaterial vidare via bandtransportörer till fasta banor i marknivå som för materialet vidare till mellanlagret vid anrikningsanläggningen. Transportbanorna som leds ner i brottet är mobila och flyttas efter hand som brytningen fortskrider. Transporten till anrikningsanläggningen sker dels på fasta transportbanor nedsänkta i marken och dels på (i huvudsak) täckta banor ovan mark.

Sprängning och borrhning

I första hand avser Sökanden att ta sig igenom sandsten där så behöver ske på mekanisk väg. Någon sprängning eller borrhning är inte aktuellt.

Återfyllning

Returmassor från anrikningsanläggningens kemikaliefria delar kommer att återtransporteras till dagbrotten. Även transporterna av returmassor kommer att ske med bandtransportörer och mobila transportband som leds ner i dagbrotten. Återfyllning av schakt som står i kontakt med Höörsandstenen kommer att utföras med lågpermeabla massor i direkt anslutning till sandstenen för att minska behovet av aktiv pumpning för trycksänkning av sandstensakvifären vid kommande bryt-

ningsområden. Återfyllning/efterbehandling av brytningsområde 2-7 bedöms ske inom den tid då brytning fortfarande pågår inom verksamhetsområdet. I det sista skedet bryts område 1 enligt täktplanen.

Anrikningsanläggningen

Produkter och produktionsvolym

Den brutna mineralråvaran kommer att bearbetas till ren kaolin i en anrikningsanläggning med en kapacitet på 200 000 ton kaolin per år (torrsubstans). Anläggningen kommer att byggas i etapper. I den första etappen kommer en anrikningslinje för halva kapaciteten att byggas, dvs. för 100 000 ton kaolin per år. Anläggningen planeras vara utbyggd till full kapacitet före produktionsår 8.

Verksamheten kommer i huvudsak att omfatta framställning av två olika produktkvaliteter, vilka båda används inom pappersindustrin. Båda produkterna kommer att levereras till kunderna som flytande, pumpbara dispersioner med en torrsubstanshalt (TS) på ca 70 % för fillerkaolin och ca 65 % för bestrykningskaolin. Bestrykningskaolinet är en mer förädlad produkt (vitare och finkornigare) än fillerkaolinet varför produktion av denna kvalitet kommer att prioriteras. Utleveranserna av produkt blir därmed ca 300 000 ton per år. Det kan även bli aktuellt att torra mindre mängder av de båda produktkvaliteterna för användning som filler bl. a. i färg och gummivaror. Produktionen av torr kaolin bedöms högst bli 10 000 ton per år. Det kan slutligen även bli aktuellt att tillverka en grövre variant av fillerkaolin för användning inom bl. a. keramisk industri. Produktionen av grov kaolin (kornstorlek 5-50 µm) bedöms högst bli 5 000 ton per år. I slutanrikningen ”delamineras” kaolinet vilket ökar materialets finkornighet. För att effektivisera delamineringen och minska energiförbrukningen tillsätts ett dispergeringsmedel (natriumtripolyfosfat) samt höjs pH till cirka 10. Efter delamineringen separeras det grova kaolinet (fillerkaolin) från det fina (bestrykningskaolin) varefter de båda kvaliteterna avvattnas. Vatten från de båda avvattningsstegen tillsätts det delaminerade kaolinet.

Produktionsanläggning och produktionsförhållanden

Anrikningsanläggningen kommer att placeras på ursprunglig marknivå i nordöstra delen av verksamhetsområdet. Den planeras omfatta följande anläggningsdelar:

- Anrikningshall med biutrymmen, ca 3 300 m².
- Produktlager med tork- och säckningsanläggning, ca 1 200 m².
- Reningsanläggning för processavloppsvatten, ca 450 m².
- Verkstad med tillhörande förråd, garage och fordonstvätt, ca 400 m².
- Ställverk med transformator, kontaktskåp etc, ca 10 m².
- Kontors- och personalbyggnad, ca 250 m².

Härutöver tillkommer anläggningsdelar för lagring av hjälpkemikalier, flytande produkter samt diesel- och eldningsolja samt eventuellt även för avvattning (sedimentationsbassänger). Hela området, omfattande drygt 25 000 m², kommer att hårdgöras.

Lagring av råmaterial kommer att ske i två parallella lager (med total yta på ca 2 100 m²) placerade i det först öppnade dagbrottet ca 10 m under omgivande marknivå.

Produktion kommer att ske med kontinuerlig drift med en årlig drifttid på ca 8 000 timmar.

Processer och produktionsutrustning

Grundprincipen för anrikningsprocessen är huvudsakligen mekanisk fraktionering av mineralråvaran i syfte att utvinna så stor andel kaolin som möjligt.

Verksamheten kommer att omfatta följande huvudprocesser:

- Lagring av råmaterial
- Föranrikning (första steget)
- Slutanrikning (kaolinprocessen)
- Avvattning och efterbehandling
- Lagring och utlastning av flytande produkter
- Torkning och säckning

Ytterligare delprocessteg och/eller produktionsutrustning kan tillkomma för att effektivisera produktionen. Produktionen av grov kaolin beskrivs inte närmare nedan då denna produkt är en variant av fillerkaolin. Denna grova kaolin uttas tidigt i separeringssteget varefter den avvattnas i två steg liksom ordinarie fillerkaolin. Produkten torkas därefter till ca 90 % torrsubstanshalt varefter den säckas till stor- alternativt småsäck liksom övriga torkade produkter.

Föranrikning

Råmaterialet från mellanlagren samlas i en inmatningsbehållare varifrån det uttas för fraktionering. Vid full produktion beräknas uttaget av råmaterial från lagren att uppgå till ca 125 ton/h varav 10 ton/h utgörs av vatten som tillförts materialet vid hanteringen i tälten. Fraktioneringen inleds med att råmaterialet tvättas/skrubbas med vatten i en roterande trumma. Materialet slås därvid sönder och en viss mängd grovt material (sten och agglomerat sten/sand) avskiljs genom siktning. Mellangrovt material återcirkuleras via en valskvarn som pressar sönder hårdare gods och agglomerat. Materialet pumpas därefter till en skruvklasserare där kaolin och sand separeras. Kaolinet (nu i slurryform) avvattnas därefter genom sedimentering i dorr-

alternativt lamellförtjockare varefter det mals i en sandkvarn. Slurryn pumpas härefter till ett cyklonbatteri bestående av spetscykloner där den avvattnas till ca 25 % TS. Kaolinet pumpas slutligen via en säkerhetssikt till en elektromagnet där magnetiskt material avskiljs. Föränrikningen sker utan andra insatsmaterial än vatten, vilket tillsätts i tvättrumman (totalt ca 501 m³/h varav ca 443 m³/h återcirkulerat vatten). Grovt material från den inledande tvättningen används för återfyllnad av täkten liksom material som avskilts i sikten och i elektromagneten. Sand från skruvklasseraren avvattnas genom sedimentering. Vattnet (ca 150 m³/h) återförs direkt till tvättrumman liksom vatten från avvattningsutrustningen efter skruvklasseraren (ca 125 m³/h) och från avvattningsutrustningen efter elektromagneten (ca 38 m³/h). En del av sanden kommer att säljas för användning inom betongindustrin. Merparten kommer dock att användas för återfyllnad. Innehållet av vatten i den sand som återförs till täkten uppgår till ca 50 m³/h. En del av detta vatten (ca 30 m³/h) kan återföras genom recirkulation från återfyllnadsmaterialet i täkten via sedimentations- och klarningsdammar nedan. Vatten, med ett visst innehåll av finsand, avskiljs även i cyklonbatteriet. Detta vatten, ca 100 m³/h, avleds till en sedimentationsdamm följt av en klarningsdamm. Merparten av vattnet (90 m³/h) kan återföras till tvättrumman direkt från dammarna. Ytterligare 10 m³/h kan återföras genom recirkulation av vatten som medföljer sedimenten vid återfyllnad av täkten. Dammarna används också för sedimentering av grund- och ytvatten som pumpas från täktområdet, för dagvatten från anrikningsanläggningen samt för spolvatten från fordonstvätten.

Slutanrikning

Efter elektromagneten pumpas kaolinet till en avvattningsutrustning (dorr- alternativt lamellförtjockare) varifrån vattenfasen (ca 38 m³/h) återförs till tvättrumman. Det avvattnade kaolinet pumpas därefter till en delaminerare. I delamineraren bryts lameller i kaolinet upp vilket ökar materialets finkornighet. Delamineringen sker genom mekanisk påverkan (målning eller extrudering). För att effektivisera delamineringen tillsätts ett dispergeringsmedel (natriumtripolyfosfat) samt höjs pH till ca 10. Vatten från efterföljande avvattningssteg (totalt ca 38 m³/h) tillsätts därefter det delaminerade kaolinet varefter slurryn pumpas till en centrifug alternativt cykloner där grovfraktionen separeras från finfraktionen (filler- respektive bestrykningskvalitet). Slutanrikning sker med insatsmaterial i form av dispergeringsmedel (natriumtripolyfosfat) samt kalk alternativt natriumhydroxid, som används för pH-justering.

Avvattning och efterbehandling

De båda kaolinkvaliteterna kommer att avvattnas och efterbehandlas i två parallella linjer med i stort sett identiska utrustningar.

Avvattning kommer att ske i två steg:

- Föravvattning i en dekantercentrifug alternativt i lamellförtjockare eller traditionell dekanterare (sedimenteringsförtjockare).

- Slutavvattning i filterpress.

Det avvattnade kaolinet, med TS-halt om ca 65 % för bestrykningskaolin och 70 % för fillerkaolin, överförs till en blandningstank där dispergeringsmedel tillsätts under omrörning. Från blandningstanken pumpas kaolinet slutligen till produktsilos för lagring.

Avvattning av fillerkaolin sker utan tillsats av insatsmaterial. Vattnet (ca 19 m³/h) återförs till processen efter delamineringssteget. Avvattning av bestrykningskaolin sker med hjälp av fällnings- och flockningsmedel. Vattnet (ca 27 m³/h) avleds för behandling i en reningsanläggning.

Lagring och utlastning av flytande produkter

Lagring kommer att ske under omrörning i isolerade produktsilos utomhus. Den totala lagringsvolymen planeras bli drygt 1 300 m³ motsvarande 6 silos å ca 225 m³. De kommer att placeras i en gemensam invallning som rymmer 250 m³ (volymen på en tank +10 %).

Utleveranser kommer att ske med tankbilar. Utlastning kommer att ske under tak vid utlastningsplats i anslutning till invallningen. Utlastningsplatsen kommer att utföras med fall mot en uppsamlingsbrunn för omhändertagande av eventuellt spill och spolvatten.

Torkning och säckning

Mindre mängder av de båda kaolinkvaliteterna kommer att torkas och säckas i gemensam utrustning. Kaolinet uttas då till torksteget efter respektive filterpress. Torkning kommer att ske vid ca 270 °C i en oljeeldad inkapslad rullugn (med horisontell ugnscylinder). De torra produkterna kommer därefter att säckas till storalternativt småsäck i en säckningsstation. Säckad produkt kommer att lagras inomhus.

Rullugnen avluftas via ett textilt filter (patronfilter). Avskilt stoft återförs till ugnen. Frånluft, med innehåll av små mängder stoft och rökgaser från förbränningen av olja, avleds via en separat skorsten med utsläppspunkt 5 m över högsta tak. Säckningsstationen avluftas via textilt spärrfilter. Avskilt stoft återförs. Utsläpp av rengas sker via utsläppspunkt utomhus.

Miljökonsekvensbeskrivning

Sammanfattning

Sammantaget medför den ansökta verksamheten stora förändringar ur ett lokalt perspektiv främst avseende mark- och landskapsbild, yt- och grundvatten, naturmiljön, buller och transporter. Verksamheten är av betydande omfattning men bedöms inte orsaka skada eller olägenhet av väsentlig betydelse för människors hälsa. Verksamheten får stora konsekvenser för miljön inom verksamhetsområdet med ett kraftigt förändrat landskap. På lång sikt skapas förutsättningar för högre naturvärden och ett rikare växt- och djurliv. Verksamheten är betydelsefull ur resurssynpunkt och innebär globalt sett en lägre miljöpåverkan. Sett ur ett regionalt perspektiv bedöms verksamheten vara av liten betydelse ur såväl resurs- som miljösynpunkt.

Den planerade anläggningen kommer att medföra utsläpp till luft. De mest betydande utgörs av kväveoxider, koldioxid, kolväten och partiklar. Luftutsläppen från den planerade anläggningen medför inte att någon gällande miljö kvalitetsnorm överskrids.

Anläggningens vattenutsläpp, som motsvarar ca 7 l/s, kommer att medföra en försumbar påverkan på Rönne å. Föroreningshalterna i det vatten som bolaget planerar att släppa ut kommer att vara låga efter rening. Utsläppen till vatten bedöms inte inverka negativt på möjligheten att uppfylla gällande miljö kvalitetsnormer för vatten i området. Detta gäller även de miljö kvalitetsnormer för laxfiskvatten som gäller längre nedströms i recipienten. Fosforhalten överskrider redan miljö kvalitetsnormen i Rönne å. Efter att fosfor avskilts från avloppsvattnet blir påverkan på fosforhalten som mest marginell. Sanitärt avloppsvatten kommer att ledas till enskild avloppsanläggning.

Anläggningen bedöms kunna utformas på ett sådant sätt att buller från verksamheten inte överskrider gällande riktvärden för externt industribuller vid nyetablering.

Skyddade områden

Inom verksamhetsområdet finns inga utpekade naturvärden. Omgivningen består mestadels av skogs- och jordbruksmark. Nordväst om tåktområdet ligger Jällabjärs naturreservat.

Riksintressen

Fyndigheten är utpekad och avgränsad som riksintresse enligt 3 kap. 7 § miljöbalken och för fyndigheten föreligger en gällande bearbetningskoncession. Därmed är också lokaliseringen prövad. Vid prövningen av bearbetningskoncessionen enligt minerallagen har en avvägning av lokaliseringen enligt naturresursbestämmelserna (numera 3 och 4 kap miljöbalken) skett. Verksamheten kan inte bedrivas

på annan plats än där fyndigheten är belägen. Lokaliseringen av anrikningsverket m.m. är optimal inom området med hänsyn till motstående friluftsintrassen. Lokaliseringen av väg ut från området är likaså lokaliserad för att göra minsta intrång och bullerstörning för närboende. Lokaliseringen av verksamheten är således redan prövad i koncessionsärendet mot ovanstående bestämmelser och uppfyller därmed kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Söderåsen med vattendrag och Jällabjär beskrivs ha stor betydelse genom sina stor-slagna terrängförhållandena och sin i övrigt vackra och intresseväckande natur.

Jällabjär anges vara en av Skånes bäst bevarade vulkaner. Området i stort är i huvudsak skogsklätt med bokskog på de högre torrare partierna och alskog på de lägre och fuktigare markerna.

Rönne å pekas ut som ett kulturmiljöstråk som även omfattas av landskapsbilds-skydd och riksintresse för naturvård.

Natura 2000

Nordväst om koncessionsområdet ligger naturreservatet Jällabjär som är uttaget som Natura 2000 område. Området eller del därav tas inte i anspråk av verksamheten, men utan skadeförebyggande åtgärder skulle bortledning av grundvatten kunna påverka grundvattennivåerna i området och därmed eventuellt själva områdets bevarandevärden. Enligt förslaget åtagande ska återinfiltration av grundvatten ske för att förebygga eventuell grundvattenavsänkning i jordlagren inom Jällabjär. Detta innebär att naturvärdena inom Natura 2000-området inte över huvud taget berörs av täktens hantering av grundvatten.

Mäktigheter för jord- och bergarter inom och i anslutning till koncessionsområdet är redovisade i tidigare insända handlingar. Omfattande undersökningar, i form av borrhningar, seismiska mätningar och magnetometriska mätningar har varit underlag för den geologiska modellen och sedermera också grundvattenmodellen.

Med anledning av de yttranden som inkommit gällande eventuell påverkan på naturreservatet Jällabjär avseende grundvatten bör det påpekas att jordlagren i området utgörs av flera meter mäktig morän. Precis som beskrivits i ansökningshandlingarna är moränen sandig i ytan, därunder siltig för att närmast sandstenen vara lerig. Det innebär att genomsläppligheten är mycket låg och att en förändring i grundvattnets trycknivå i underliggande berggrund, enligt det som beskrivits i inlämnade handlingar, inte kan antas påverka vegetation/växtlighet på markytan.

Ett *teoretiskt scenario* är att grundvattnet i jordlagren inom Jällabjär *trots allt och mot förmodan* skulle påverkas av grundvattenavsänkning i berggrunden, exempelvis

pga sprickbildning i bergets överyta samt frånvaro av återinfiltration. Inte heller ett sådant scenario leder normalt sett till någon märkbar påverkan på vegetationen. Vegetationen är i allt väsentligt beroende av nederbörden, snarare än av grundvattnets nivå. Vid en långvarig sänkning av grundvattnets yta i jordlagren kan hastigheten på omsättningen av den nederbörd som träffar marken öka, vilket kan medföra torrare markförhållanden på sikt. Om mer än tillfälliga sänkningar av grundvattennivån i jordlagren skulle uppstå i ett sådant scenario, kan avhjälpande åtgärder vidtas innan risk för några negativa konsekvenser föreligger.

I lågt liggande partier där grundvattenytan ligger nära eller i samma nivå som markytan och där grundvattnets ytliga belägenhet medger förutsättningar för mer eller mindre stadigvarande fuktiga markförhållanden, kan även tillfälliga sänkningar av grundvattenytan vara negativa för den livsmiljö för växter och djur som en fuktmark kan utgöra.

Resonemanget om en teoretiskt möjlig påverkan på Jällabjär måste därmed inskränka sig till eventuell påverkan på fuktiga områden, där grundvattennivån har en avgörande betydelse för området markförhållanden.

De miljöaspekter som skulle kunna medföra en direkt eller indirekt påverkan på Jällabjär bedöms vara påverkan på grundvattennivåer, buller, luftutsläpp, förlust av naturmiljöer inom verksamhetsområdet samt belysning. Det är endast för miljöaspekten påverkan på grundvattennivåer som en risk för skada på bevarandevärda naturtyper och risk för störning på bevarandevärda arter inte kan uteslutas, om inga särskilda skyddsåtgärder vidtas för att förhindra påverkan på grundvattennivåer i jordlagren inom Jällabjär. De skyddsåtgärder som ska vidtas är återinfiltration av bortlett grundvatten samt säkerställande av lämpliga nivåer på vattenytan inom verksamhetsområdet när kaolinbrytningen avslutats. Med dessa skyddsåtgärder bedöms ingen risk för skada på naturtyper eller störning på bevarandevärda arter föreligga.

Strandskydd

Såväl verksamheten i anslutning till Anderstorpsbäckens uppströms bäckfåra som ledningarna till Rönne å kan beröra mark som omfattas av strandskydd. Inom själva täktområdet utsläcks under stor del av verksamhetstiden det rörliga friluftslivet medan någon menlig påverkan på de intressen strandskyddet ska tillgodose knappast sker invid Rönne å.

Naturmiljöer

De naturmiljöer som idag finns inom verksamhetsområdet kommer i huvudsak att avverkas/brytas bort och dess naturvärde kommer att försvinna successivt efterhand som brytningen tar verksamhetsområdet i anspråk. Ett nytt landskap med nya naturvärden kommer dock att växa fram i takt med att verksamhetsområdet efterbehandlas. När verksamheten är avslutad och efterbehandlingen genomförd kommer området att innehålla våtmarker och mindre dammar samt snår av blommande buskar och lövskogsdungar i ett småkulligt landskap. Området kommer att på sikt bli intressant för pionjärväxter, fågellivet, groddjur och insekter. I ett längre perspektiv, över ca 40 år, förväntas landskapet få högre naturvärden jämfört med ett nollalternativ.

Kulturmiljöer

Området runt Röstånga är i allmänhet rikt på fornlämningar enligt länsstyrelsens kulturmiljöprogram. Det finns idag inga registrerade fornlämningar eller särskilt utpekade kulturmiljöer inom själva brytningsområdet. I norra delen av verksamhetsområde finns en kulturhistorisk lämning i form av en fyndplats. I anslutning till den föreslagna nya in- och utfarten till väg 13 finns kända fornlämningar i form av fossil åkermark. Den väg som ska anläggas för verksamhetens transporter kommer att beröra ett område som är rikt på fossil åkermark. En arkeologisk utredning kommer att utföras på Sökandens bekostnad innan exploatering sker. Om fornlämningar av stort värde påträffas kan vägdragningen justeras så att fornlämningarna undviks. Inom de norra delarna av verksamhetsområdet har en fyndplats påträffats. Denna lokal kommer endast att påverkas genom att avbaningsmassor placeras på platsen. Genom att en arkeologisk inventering utförs och sammanställs i en skriftlig rapport kommer en noggrann dokumentation att finnas kvar av fornlämningarna.

Friluftsliv

Verksamhetsområdet ligger inte inom riksintresse eller andra utpekade intressen för friluftsliv. Inom det sökta brytningsområdet och inom fabriksområdet kommer det rörliga friluftslivet att hindras i sin helhet. Verksamhetsområdet i övrigt kommer inte att vara omgärdat av stängsel vilket innebär att det rörliga friluftslivet i den delen endast påverkas i ringa utsträckning. Verksamhetsområdet ligger inte långt ifrån Jällabjär som är ett område av stort intresse för det rörliga friluftslivet. Vid några punkter inom Jällabjär kan verksamheten tidvis vara synlig, men störningarna i övrigt från verksamheten bedöms med nu vald utformning bli begränsad och villkoren för buller kommer att innehållas med marginal. Den sökta verksamheten bedöms inte påverka friluftslivet vid Rönne å då vattenkvaliteten i ån inte bedöms påverkas nämnvärt av verksamheten och området vid ån inte heller kommer att beröras av buller från verksamheten. Ej heller påverkas det rörliga friluftslivets tillträde till strandområde.

Djurliv

Större vattensalamander har noterats vid småvatten utanför koncessionsområdet, den har inte konstaterats inom koncessionsområdet men det finns lämpliga viloplattor i områdets södra-sydvästra del. Det bedöms dock inte idag finnas reproduktionslokaler för arten inom koncessionsområdet. Potential inom koncessionsområdet bedöms finnas för reproduktion av vanlig groda, vanlig padda de flesta år och vissa år sannolikt mindre vattensalamander och åkergroda. Denna begränsas dock tydligt av att det normala år inte finns permanent vatten utöver i vissa dikessträckningar. Efterbehandlingsplanen, vars slutliga utformning kommer att beslutas i samråd med tillsynsmyndigheten och biologisk expertis, eftersträvar att skapa våtmarker och sjöar. Dessa våtmarker kommer att höja områdets naturvärden och gynna groddjur. Av viltstammar bedöms rådjur vara stationära i området medan älg, kronhjort och dovhjort passerar genom området. De individer som hävdar revir inom verksamhetsområdet kommer att förlora mark, men viltstammen i stort bedöms inte påverkas. I övrigt bedöms djurlivet inte påverkas negativt av verksamheten.

Mossor och lavar

I utredningar gjorda i samband med tidigare ansökan om brytningstillstånd anges att utsläpp från brytningsverksamheten kommer att innehålla kväveoxider, koldioxid, kolväten, partiklar samt små mängder svaveldioxid. När det gäller påverkan på lavar är det i första hand utsläpp av kväve och svavel som visat sig ge effekter. Utsläppsnivåerna av svaveldioxid är att betrakta som låga och detta, tillsammans med att halterna av luftburet svavel minskat radikalt under de senaste 20 åren (IVL, Krondroppsnätet) gör att dessa inte förväntas ha någon inverkan alls på lavfloran inom Söderåsens nationalpark. Eventuellt kan den sökta verksamheten ha en lokal effekt allra närmast väg 108. I denna del är dock lavfloran redan påverkad av nuvarande utsläpp från trafiken på denna väg. Däremot är det inte troligt att utsläpp från en eventuell kaolinbrytning i övrigt skulle ha någon märkbar inverkan på lavfloran inom Nackarpsdalen/Söderåsen.

*Utsläpp till vatten*Anderstorpbacken

Anderstorpbacken är ett vattendrag med begränsad vattenföring och som sommartid oftast går torrt. Vid vissa tider är det viktigt att vattenföringen bibehålls eftersom bäckens mynning mot Rönne å har värde för fiskreproduktionen. Rent grundvatten, och eventuellt vatten från Bolmenledningen/Rönne å, kommer att ledas till Anderstorpbacken via en utjämningsdamm. Vatten som leds till Anderstorpbacken bedöms inte medföra några negativa effekter på bäckens flora eller fauna. Det planerade förfarings sättet leder dock till att ett minimiflöde i bäcken kan upprätthållas med större säkerhet vilket kan innebära fördelar vid extrem lågvattenföring.

Rönne å

I ansökt alternativ kommer det att ske utsläpp av suspenderad substans och fosfor till Rönne å. Det behandlade processavloppsvattnet kommer även att innehålla rester av de fällnings- och flockningsmedel som används, samt låga halter av tungmetaller vilka i låg grad förekommer som föroreningar i fällningskemikalien. Syreförbrukande ämnen, andra organiska ämnen eller kväve bedöms inte förekomma annat än i helt obetydliga halter.

Utsläppets miljöpåverkan utgörs endast av dess grumlande effekt. Under 2005 låg grumligheten (mätt som FNU) i de båda provtagningspunkterna uppströms och nedströms den planerade utsläppspunkten i medeltal på en sådan nivå att vattnet klassificerades som starkt grumligt vatten. Utsläppet bedöms inte kunna medföra annat än en marginell påverkan på vattenmiljön i Rönne å.

Merparten av fosfor i processavloppsvattnet fälls ut som aluminiumfosfat alternativt järnfosfat vid den planerade kemiska fällningsprocessen och avskiljs sedan som slam. Fosforhalterna i Rönne å har vid provtagning visat sig vara sådana att de klassificeras som mycket höga (klass 4) enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder för miljö kvalitet. Tillskottet av fosfor från den planerade verksamheten till Rönne å motsvarar $< 2 \text{ ug/l}$ vid lågvattenföring och $< 0,6 \text{ ug/l}$ vid medelvattenföring. Tillskottet bedöms inte kunna medföra annat än en försumbar påverkan på vattenmiljön i Rönne å. Den sammanlagda uttransporten av fosfor till Skälderviken 2005 var 40 ton. Det verkliga tillskottet från den planerade verksamheten blir därmed $< 0,4 \%$. Sammantaget bedöms utsläppet av fosfor som måttligt och det bedöms inte ge upphov till några miljökonsekvenser av betydelse.

Som fällningskemikalie kommer järnsalter av vedertagen typ att användas, t.ex. järnklorid. Detta innebär att det behandlade processavloppsvattnet kommer att innehålla klorider samt en viss mängd järn. Av recipienthänsyn kommer i första hand en järnbaserad kemikalie att väljas framför en aluminiumbaserad. Obetydliga mängder av tungmetaller kan finnas som förorening i fällningskemikalierna och då följa med det renade avloppsvattnet. Spädningsberäkningar visar att de tungmetaller som antas släppas ut från den planerade verksamheten, till följd av föroreningar i fällningskemikalierna, inte kommer att leda till att några miljö kvalitetsnormer eller föreslagna gränsvärden för särskilda förorenande ämnen överskrids.

Som flockningsmedel kommer polymerer av vedertagen typ att användas. De är såväl anjoniska som katjoniska och innehåller polyakrylamid. De är inte lätt biologiskt nedbrytbara vilket förklaras av polymerernas storlek och stabilitet. Produkterna som sådana binds mycket starkt till oorganiskt material som t ex lerpartiklar vilket medför att den absoluta merparten kommer att medfölja kaolinprodukterna och

det slam som avskiljs i reningsanläggningen. Flockningsmedlet kan även innehålla låga halter av restakrylamidmonomer vilket kan följa med det renade avloppsvattnet. Detta bedöms inte kunna medföra annat än en försumbar påverkan på vattenmiljön i Rönne å. De förväntade värdena understiger dessutom vida de beräknade jämförvärdena.

När det gäller utsläpp av eventuella rester av kemiska produkter kan det avslutningsvis nämnas att samtliga produkter är väl kända och inte miljöfarliga. Flera av dem klassificeras inte som farliga i någon bemärkelse och omfattas därmed inte heller av märkningsplikt. Ingen av dem förekommer i Kemikalieinspektionens Begränsningsdatabas eller anges som riskminsknings- eller utfasningsämne i Kemikalieinspektionens Prioriteringsguide PRIO. Det finns inte heller uppgifter på säkerhetsdatabladen om att sådana ämnen ingår i någon av dem.

Vattendirektivet innehåller en lista över prioriterade ämnen inom området för vattenpolitik. Bland dessa ämnen återfinns metallerna kadmium, bly, kvicksilver och nickel. Då dessa metaller endast förekommer i obetydliga halter i råmaterialet bedöms de inte kunna förekomma i det behandlade processavloppsvattnet.

Utsläpp till luft

Avgaser och processrelaterade utsläpp

Den sökta verksamheten kommer att medföra utsläpp av avgaser från maskinparken i tälten. Avgaserna innehåller huvudsakligen kväveoxider, kolväten och partiklar. Anrikningsverksamheten medför dels direkt processrelaterade utsläpp i form av stoft, dels rökgaser från förbränning av olja vid torkning. Rökgaserna innehåller framförallt kväveoxider, och koldioxid men även lite svaveldioxid. Utöver ovanstående tillkommer utsläpp av avgaser från in- och uttransporter med tunga fordon och personbilar. Dessa innehåller huvudsakligen kväveoxider, koldioxid, kolväten och partiklar.

Damning

Risken för damning vid brytning och materialhantering i tälten är mycket liten då råmaterialet är fuktigt. Under torra perioder kan dock damning förekomma såväl i tälten som i mellanlagren. Dammbekämpning kommer i förekommande fall att ske genom vattenbegjutning med hjälp av sprinkling och bevattningsbil. Vid behov kommer även körytor i anslutning till anrikningsanläggningen och i tälten att vattenbegjutas.

Lukt

Luktande ämnen kommer inte att hanteras i den planerade processen.

Stoft

Utsläppet av stoft från anrikningsprocessen har beräknats bli mindre än 4 ton per år vid utsläppsnivån 5 mg/Nm³. Beräkningsmetodiken medför att utsläppet överskattas då de verkliga utsläppen bedöms kunna begränsas till nivåer under 5 mg/Nm³. Då råmaterialet inte innehåller tungmetaller annat än i obetydliga halter bedöms stoftet inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa eller miljön. Utöver ovanstående tillkommer utsläpp av partiklar med avgaserna från maskinparken och från de tunga transporterna. Mängden bedöms dock bli mycket liten, ca 0,2 ton per år. Halten partiklar PM_{2,5} beräknas till 10 µg/m³ som dygnsmedelvärde och mindre än 1 som årsmedelvärde. Tillskottet inom verksamhetsområdet blir en mycket liten del av begränsningsvärdet i miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft.

Kväveoxider

Utsläppet av NO_x har beräknats till ca 34 ton per år. Utsläppet härrör i huvudsak från maskinparken i tälkten och från transporterna.

Koldioxid

Utsläppet av koldioxid har beräknats till knappt 5 000 ton per år. Även detta utsläpp härrör i huvudsak från maskinparken i tälkten och från transporterna.

Svaveldioxid

Utsläppet av svaveldioxid har beräknats till ca 0,25 ton per år. Utsläppet härrör i huvudsak från förbränningen av olja för torkning av råvaran.

Kolväten - flyktiga organiska ämnen (VOC)

Utsläppet av VOC har beräknats till knappt 4 ton per år. Utsläppet härrör från maskinparken i tälkten och transporterna.

Effekter och konsekvenser

Ansökt verksamhet medför utsläpp till luft i form av avgaser från maskinpark och transporter samt i viss mån även från förbränning av olja för torkning av kaolin. Utsläppen av kväveoxider och koldioxid är inte helt obetydliga medan utsläppen av svaveldioxid och VOC totalt sett är relativt små. Sammantaget kan utsläppen anses vara av begränsad betydelse ur miljö- och hälsosynpunkt. Härutöver tillkommer utsläpp av stoft från anrikningsprocessen. Detta utsläpp bedöms inte ha någon påverkan på människors hälsa eller miljön. Verksamheten bedöms inte medföra någon lukt. Utsläppen bedöms inte bidra till att miljö kvalitetsnormer kommer att överskridas.

Buller

Den sökta verksamheten kommer att ge upphov till buller i omgivningen. Tältverksamheten medför buller från avbaning, brytning och materialhantering. Även

intransport av råmaterial till mellanlagret, vilket kommer att ske med bandtransportörer, kommer att medföra visst buller. Anrikningsverksamheten medför buller från hanteringen av råmaterial i råmateriallagret, från intransporterna i anrikningsbyggnaden, från verksamheten i anrikningsbyggnaden samt från uttransportörerna däriifrån. Härutöver tillkommer buller från intransporter av förnödenheter och personal.

Ingemansson Technology och ÅF Infrastructure AB har utfört en bullerutredning som omfattar hela den sökta verksamheten inklusive trafiken till och från verksamhetsområdet. Utredningen har utgått från Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller 1978:5 med tillämpning av nyetableringsvärdena. Verksamheten med avbaning, losstagning av sandsten och brytning av kaolin kommer att utföras vardagar 07-18. Dimensionerade riktvärden för denna verksamhet blir 40 dBA i Jällabjärs naturreservat samt 50 dBA vid bostadsfastigheter. Verksamheten vid mellanlagret och anrikningen kommer att pågå dygnet runt under veckans alla dagar. De dimensionerade riktvärden för denna verksamhet bli 35 dBA i Jällabjärs naturreservat samt 45 dBA kväll och 40 dBA natt vid bostadsfastigheter.

Verksamheten i dagbrotten samt transport av kaolin kommer endast att pågå vardagar mellan klockan 07.00 och 18.00. Detta innebär att det huvudsakliga bullret från verksamheten normalt begränsas till denna tid. Den större delen av arbetet som utförs av lastmaskiner och transporter kommer att ske på botten av dagbrotten. Intransport av råmaterial kommer att ske med bandtransportörer. Mellanlagret för råmaterial kommer att placeras ca 10 meter under den omgivande markytan i det först öppnade dagbrottet. Anrikningsanläggningen placeras långt ifrån bostäder och Jällabjär. En högsta ekvivalent ljudnivå inuti anrikningsverket kommer att ligga på 85 dBA som är gränsvärdet enligt arbetsmiljöverkets föreskrifter om buller i arbetsmiljö (AFS 2005:16). Ljudisolerande egenskaper hos anrikningsverkets väggar och tak kommer att uppfylla $R'_{w}=30$ dB.

Massor från avbaningen används för uppbyggnad av avskärmande kullar och bullervallar runt brytningsområdet. Detta medför också att insynen begränsas. I samband med att brytningen av kaolin påbörjas i delområde 2, kommer bullervallar att byggas. Trafikbuller utanför verksamhetsområdet innehåller riktvärden för vägtrafikbuller inkluderat transporter till och från verksamheten. Transportvägen kommer delvis att nyanläggas för att minska bullerstörning vid in- och utfart från/på väg 13. Hastigheten för fordonstrafiken inom området begränsas till 25 km/h. Ljudnivån i anrikningsbyggnaden kommer att dämpas med 10 dBA. Alternativt kommer byggnadens isolering förbättras så att motsvarande dämpning erhålls. Bullerkällor på tak såsom fläktar kommer att konstrueras så att nivåer över 85 dBA inte överskrids.

Ett antal bullerberäkningar har utförts för att klarlägga vilka åtgärder som behöver vidtas för att gällande riktvärden ska kunna innehållas i såväl Jällabjärs naturreser-

vat som vid omgivande bostadsfastigheter. I beräkningarna har det antagits att det råder medvind från samtliga bullerkällor mot varje beräkningspunkt. Detta förhållande är i verkligheten ytterst osannolikt och är att betrakta som ”ett värsta fall” eller det högsta värde som kan förekomma vid en mätning. Resultaten av beräkningarna visar följande.

- Beräknade ekvivalenta ljudnivåer vid samtliga bostäder runt verksamhetsområdet (totalt 41 st.) uppfyller alla uppställda riktvärden dag och nattetid (50 resp. 40 dBA) för samtliga antagna och dimensionerande driftfall inom hela täktområdet. Samma konstaterande om uppfyllelse gäller för de båda alternativa transportvägarna men med större marginal till riktvärdena för det nya vägförslaget.
- Inom Jällabjärs naturreservat samt vid Rönne å noteras att man kan förvänta ett underskridande av riktvärdet vid pågående drift nattetid kl. 18-07, 35 dBA (enbart anrikningsverk och mellanlager i drift). Vid Rönne å kan man även konstatera ett underskridande av riktvärdet dagtid (40 dBA) vid samtliga förväntade driftfall inom täktområdet.
- Vid full drift dagtid, inräknat maximal lastbilstrafik på den nya transportvägen, kan man konstatera att man underskrider riktvärdet i Jällabjärs naturreservat (40 dBA) i hela området med minst marginal i punkt N2.
- Vid full drift dagtid, inräknat maximal lastbilstrafik på ursprunglig transportväg (V3/626), kan man konstatera överskridanden av riktvärdet i Jällabjärs naturreservat (40 dBA) i punkter närmast vägen (punkt NI och N2). Överskridandena ligger på c:a 1-5 dB och bestäms i huvudsak av buller från ett maximalt antal lastbilspassager på transportvägen. För att uppfylla riktvärdet även vid detta vägförslag krävs omfattande bullerdämpande tilläggsåtgärder vid vägen samt inom brytningsområdet.
- I beräkningarna har i samtliga driftfall inräknats dämpeffekten av den upplagda bullervallen väster om område 3 och 4, se figur 9. Om man tar bort bullervallen förväntas de högsta beräknade ekvivalenta ljudnivåerna från avbanings- och brytningsverksamheten öka med c:a 4 dB i punkten N2 mindre i punkterna N0 och N1.
- Antalet bullerstörda utmed väg 13 och väg 108 är enligt trafikbullerberäkningar samma utan som med maximal kaolintrafik inräknat. Den totala trafikökningen på respektive vägsträcka ger ingen nämnvärd påverkan på beräknade ekvivalenta och maximala ljudnivåer.

Resultatet av beräkningarna visar att ovan nämnda riktvärden innehålls med de bullerreducerande åtgärder som planeras.

Ljusstörningar

Produktionsanläggningen kommer att belysas under mörka perioder inklusive nattetid. Ljuset kan spridas ut i omgivningen och orsaka ljusstörningar i ett annars relativt mörkt landskap. Inom området vid anrikningsanläggningen ska ytterbelysning installeras i närhet till entréer samt in- och utlastningsområden. Ytterbelysningen ska sektioneras i olika delområden baserat på den verksamhet som ska bedrivas inom respektive delområde, så att inte all ytterbelysning behöver vara tänd samtidigt. Ytterbelysning ska endast användas när behov föreligger samt vara närvaro-styrd i möjligaste mån, utan att avkall görs på säkerheten för den som rör sig inom området. Armaturer ska vara försedda med lameller och bländskydd för att ge mjukare ljus och minimera sidoljusspill. Eventuella fönsterpartier förses med avskärmningar.

Infartsväg till verksamhetsområdet ska inte förses med någon belysning vare sig utanför eller innanför verksamhetsområdet. Inte heller dagbrotten ska förses med belysning. Belysningen inom området kommer främst utnyttjas som ledljus och bedöms inte innebära några nämnvärda störningar för de personer som bor eller vistas i närheten av verksamhetsområdet.

Transporter

Transporter av gods kommer endast att ske dagtid vardagar mellan klockan 07.00 och 18.00. Tankbilstransporterna från området beräknas vid en bedömd genomsnittlig last av ca 30 ton uppgå till ca 10 000 tankbilar per år. Det motsvarar i genomsnitt ca 98 fordonsrörelser per dag (inkl. returtransporter) räknat över 220 arbetsdagar. Därutöver tillkommer ett antal tunga transporter (1-2 per vecka) som levererar bränsle och kemikalier samt hämtar avfall. Totalt motsvarar detta ca 100 fordonsrörelser med tunga fordon per dag.

Om transportintensiteten av någon anledning tillfälligtvis skulle avvika från beräknat medeltal bedöms den maximala transportintensiteten kunna uppgå till 120 styck tunga fordon och 100 styck lätta fordonsrörelser per dag. Detta maxfall har sökanden räknat med som bullerkälla för trafiken på transportvägen.

Sökanden har utrett flera alternativa transportvägar. Sökanden har slutligt valt ett alternativ som innebär ny vägdragning i sydvästlig riktning ut till väg 13. Transporterna kommer därefter att ledas norrut på väg 13 och bl.a. passera Rörstånga samhälle.

Transporthastigheten inom verksamhetsområdet kommer att begränsas till högst 25 km/h. Transportvägen från väg 13 till verksamhetsområdet kommer att hårdgöras (asfalteras) för att minska damning och buller. För att minska störning (främst vid acceleration) vid in- och utfart från/på väg 13 kommer delar av transportvägen att nyanläggas. In- och utfart kommer då inte att ligga i direkt närhet av bostäder. Utformningen av in- och utfarten kommer att ske i samråd med Trafikverket.

Vibrationer och Luftstötståg

Eftersom sprängning och borring inte ska förekomma förväntas inga störningar av detta slag.

Råvaror och kemiska produkter

Råvaror för produktionen

Råvaror för produktionen är den brutna mineralråvaran samt vatten som medföljer produkten. Brytningen av mineralråvaran kommer att uppgå till 1 000 000 ton per år och det vattnet som är bundet till produkten kommer att uppgå till ca 85 000 m³ per år. Därutöver används hjälpkemikalier i form av dispergeringsmedel, fällnings- och flockningskemikalier samt olika typer av smörj- och hydrauloljor. För uppgifter om mängden av dessa kemikalier och oljor se tabell 12 i miljökonsekvensbeskrivningen.

Dispergeringsmedel tillsätts respektive produkt inför lagring och transport. Respektive kund kommer att specificera vilket dispergeringsmedel som ska användas eftersom medlet måste vara anpassat till respektive produkts användning.

För pH-justering kommer släckt kalk alternativt natriumhydroxid att användas. Som fällningskemikalie kommer järnsalter av vedertagen typ, som t.ex. järnklorid att användas. Som flockningsmedel kommer polymerer att användas. Även dessa kommer att vara av vedertagna typer för sina respektive ändamål. Slutligt val av produkter för pH-justering, fällning och flockning kommer att ske vid idrifttagning och intrimning av anläggningen.

Några mindre kylanläggningar kommer att installeras för att tillgodose erforderligt kylbehov i instrument- och datorrum, kontrollrum, kontor och personalutrymmen. Den totalt installerade köldmediemängden bedöms bli mindre än 15 kg.

Lagring

Lagring av kemiska produkter kommer att ske enligt följande:

- I invallade cisterner utomhus.
  - Svavelsyra (separat invallning), fällningskemikalie och natriumhydroxid i cisterner å 30 m³ och natriumtripolyfosfat i cisterner å 25 m³ (i det fall lösningar väljs).

- I lagringssilos.
  - Kalk samt natriumpolyfosfat och natriumformaldhydsulfoxylat-hydrat i det fall pulverformiga produkter väljs.
- I förpackningar i avloppslösa utrymmen inomhus.
  - IBC-behållare, fat och säck.

Invallningar kommer att utföras så att de rymmer volymen på den invallade cisternen respektive volymen på den största enskilda cisternen plus 10 % av volymen på övriga cisterner i invallningen. Utrymmen som används för lagring kommer att utformas så att utsläpp inte kan ske till omgivningen. Utrymmen där större mängder i fat ska lagras kommer att förses med uppsamlingsbrunn.

De kemiska produkterna innehåller inte ämnen som är av den arten att de är bristvaror i ett nationellt eller globalt perspektiv eller på annat sätt kräver särskild hänsyn ur resurssynpunkt. Samtliga produkter som kommer att användas är väl kända och inte miljöfarliga. Flera av dem klassificeras inte som farliga i någon bemärkelse och omfattas därmed inte heller av märkningsplikt. Ingen av dem förekommer i Kemikalieinspektionens Begränsningsdatabas eller anges som riskminsknings- eller utfasningsämne i Kemikalieinspektionens Prioriteringsguide (PRIO). Det finns inte heller uppgifter på säkerhetsdatabladet om att sådana ämnen ingår i någon av dem. Vid användning av andra produkter kommer de att granskas ur miljö- och hälsosynpunkt innan de får tas i bruk.

All hantering kommer att ske på hårdgjorda ytor där oavsiktliga spill kan omhändertas. Lagring kommer att ske i avloppslösa utrymmen inomhus och i invallade lagertankar utomhus.

Användningen av kemiska produkter bedöms med stöd av ovanstående vara av liten betydelse ur såväl resurs- som miljösynpunkt. Med de åtgärder som kommer att vidtas för att förhindra att eventuellt spill tillförs omgivande mark och vatten bedöms varken lagringen eller hanteringen i övrigt medföra annat än mycket små risker för påverkan på mark eller vatten.

Vattenförsörjning

Vatten kommer huvudsakligen att användas i anrikningsprocessen (föranrikningen). Dessutom kommer vatten att användas för spol- och rengöringsändamål samt för vattenbegjutning av körytor m.m. vid torr väderlek. Det sammanlagda vattenbehovet för dessa ändamål beräknas bli 502 m³/h. Vattenbehovet tillgodoses huvudsakligen genom recirkulation samt genom användning av grund-, yt- och dagvatten från verksamhetsområdet. Hela vattenbehovet kan tidvis tillgodoses utan externt tillskott. Under uppstartskedet samt under perioder då det inte pumpas vatten ur Höörsandstenen kommer det dock att finnas behov av externt tillskott. Detta kommer att

tillgodoses genom uttag ur Rönne å alternativt via leverans från Bolmenledningen. Behovet bedöms maximalt bli 46 m³/h (under uppstartsskedet) och ca 29 m³/h vid normaldrift.

Vatten kommer också att användas för sanitära ändamål (dricksvatten). Dricksvattenbehovet beräknas uppgå till 0,2 m³/h. Det kommer sannolikt att tillgodoses genom uttag från en djupborrad brunn. Förbrukningen av grundvatten för dricksvattenändamål är så liten att den bedöms sakna betydelse ur resurshushållningssynpunkt. Då vattnet återinfiltreras lokalt efter användning förbrukas inte heller vattnet i egentlig mening.

I ansökt alternativ förbrukas vid normaldrift ca 230 000 m³ vatten per år (ca 29 m³/h) via uttag från Rönne å alternativt Bolmenledningen. Maximalt kan uttaget uppgå till ca 370 000 m³/år (ca 46 m³/h). Som jämförelse kan nämnas att medelvattenföringen i Rönne å vid den aktuella uttagspunkten uppgår till ca 25 000 m³/h och lågvattenföringen till ca 7 500 m³/h. Uttaget motsvarar vid lågvattenföring mindre än en 1 % av det totala flödet i ån. I det fall att uttaget sker från Rönne å, ska noteras att den mängd renat processavloppsvatten som kommer att återföras till ån kommer att vara ungefär lika stort som den mängd vatten som kommer att bortledas.

Energiförsörjning

Täktverksamheten kräver energi för drift av maskinpark (dieselolja) och transportband (el) medan vattenverksamheten kräver energi för drift av pumpar (el). Energi behövs härutöver i anrikningsverksamheten bl a för torkning av produkt (eldningsolja), drift av utrustning (el) samt för uppvärmning och belysning (el). Den sökta verksamheten kommer så långt det är möjligt använda förnyelsebara energikällor samt aktivt verka för att byta ut fossila bränslen i takt med att ny teknik utvecklas för detta.

I tabellen nedan redovisas uppgifter om beräknad energiförbrukning vid produktionsnivå enligt ansökan.

	Energiförbrukning	
	ton	MWh
Elkraft	-	7 300
Dieselolja	500	5 800
Eldningsolja	190	2 300

Detaljprojektering av anläggningen kommer att ske med utgångspunkt från högt ställda krav vad avser energieffektivitet vilket medför att den specifika energiförbrukningen kan hållas på en låg nivå. I ansökt alternativ förbrukas förhållandevis små mängder energi. Förbrukningen är avsevärt mycket lägre än den förbrukning som anges i det BREF- dokument som närmast är tillämpligt, mest troligt beroende på att den uppgiften avser framställning av torra produkter. Den är därför inte heller relevant för verksamheten i Billinge.

Elförbrukningen motsvarar förbrukningen i knappt 300 eluppvärmda småhus eller 10 kWh per ton bruten mineralråvara. Den begränsas genom vald teknik och andra åtgärder i anrikningsprocessen, framförallt genom användning av dispergeringsmedel vid delamineringen. Resterande förbrukning utgörs av energi från källor med fossilt ursprung. Förbrukningen av olja (diesel- och eldningsolja) är dock förhållandevis begränsad relaterat till produktionens omfattning. Den årliga förbrukningen är ca 15 000 MWh motsvarande ca 15 kWh per ton mineralråvara. Sammantaget bedöms förbrukningen av energi endast vara av liten betydelse ur resurssynpunkt och också stå i rimlig proportion till verksamhetens storlek.

Restprodukter och avfall

Verksamheten kommer att ge upphov till restprodukter, sediment och slam samt farligt avfall och övrigt industriavfall av normalt förekommande art. Restprodukterna utgörs av massor från avbaningen samt från anrikningsprocessen. Massorna från avbaningen utgörs av matjord, grova stenar, morän och sandsten. Massorna kommer att användas för uppbyggnad av kullar runt brytningsområdet samt återfyllnad av dagbrotten. Restprodukterna består av sand och sten, utsiktat magnetiskt material och sediment från sedimentations- och klarningsdammar. Dessa utgörs av naturliga mineral. Restprodukterna från anrikningen kommer att användas för återfyllnad av dagbrotten liksom sediment från sedimentations- och klarningsdammar.

Tabell 3 Avfall vid produktionsnivå enligt ansökan (ton/år).

Typ	Mängd	Kommentar
Slam från reningsanläggning för processavloppsvatten	2 000	TS-halt ca 20 %. Kommer att karaktäriseras enligt NFS 2004:10 som underlag för beslut om hantering (typ av deponi).
Farligt avfall, huvudsakligen oljeavfall	< 30	Vid industriell verksamhet normalt förekommande kategorier av farligt avfall.

Övrigt avfall	< 100	Vid industriell verksamhet normalt förekommande avfallskategorier.
---------------	-------	--

Slammängden beror dels på föroreningsinnehållet i processavloppsvattnet dels på val av kemikalier. Den kommer att begränsas så långt det är möjligt genom optimering av processerna. Slammet kommer liksom det farliga avfallet att lagras inomhus i väntan på borttransport till godkänd mottagare för godkänd hantering. Det övriga avfallet kommer att källsorteras varefter avfallsfraktionerna lämnas till olika aktörer och då i första hand för materialåtervinning.

Restprodukter till återfyllnad

De restprodukter som uppkommer i anriktningsanläggningens kemikaliefria steg, och som används som återfyllnad i dagbrotten, framgår av tabell 4 nedan. Det som bryts i dagbrotten är ett vittrat material och brytningen sker med grävskopa. Ingen krossning behövs i anrikningsprocessen. Grov sand och sten uppstår i föranrikningens första steg när råmaterialet tvättas med vatten och slås sönder i en roterande trumma. Detta första steg möjliggör att sten och agglomererad sand kan avskiljas. Återstående material behandlas i en valskvarn för att pressa sönder mindre agglomerat och därefter avskiljs sand och kaolin från varandra. Magnetiskt material avskiljs med elektromagnet. Vatten från anrikningsprocessens kemikaliefria steg består av yt- och grundvatten som pumpats från täktområdet samt dag- och spolvatten från anriktningsanläggningen som avleds till en sedimenteringsdamm följt av en klarningsdamm.

Tabell 4 Restprodukter från anrikningen vid produktionsnivå enligt ansökan (ton TS/år)

Typ	Mängd	Kommentar
Grov sand och sten från för-anrikningen, >50 mm	20 000	Kvarts, fältspat, glimmer, någon kaolin.
Sand från för-anrikningen	710 000	Kvarts, fältspat, glimmer. Total mängd 735 000 ton varav 25 000 bedöms kunna avsättas som produkt.
Utsiktat material och magnetiskt material	10 000	Fältspat, korn av järn- och titanhaltiga mineral.
Sediment från sedimentations- och klarningsdammar	35 000	Finsand (kvarts, fältspat, glimmer) och mycket fm kaolin.

Samtliga restprodukter uttas från anrikningsprocessens kemikaliefria delar. De består av i råmaterialet naturligt förekommande ämnen som tvättats ut med hjälp av vatten och mekanisk påverkan. De innehåller därmed inte några farliga ämnen eller rester av hjälpkemikalier.

Mängden restprodukter beror dels på fyndighetens karaktär dels på utbytet i processen. Fyndigheten i Billinge har i medeltal en kaolinhalt mellan 18-20 %. Vid brytning av 1 000 000 ton/år skulle därmed teoretiskt 180 000 —200 000 ton kaolin (räknat som torrsubstans) kunna utvinnas. Av tabell 4 ovan framgår att mängden restprodukter vid full produktion bedöms bli ca 800 000 ton/år vilket innebär att förlusterna av kaolin i processen bedöms bli mycket små. Processen som sådan medverkar därmed till en mycket god resurshushållning.

Restprodukterna innehåller inte några farliga ämnen eller rester av hjälpkemikalier och kan därför hanteras utan att särskilda försiktighetsmått vidtas (t ex uppsamling av lakvatten eller deponering i täta upplag). Innehållet av tungmetaller är lågt. I jämförelse med Naturvårdsverkets generella riktvärden för mark understiger uppmätta halter i samtliga fall de generella riktvärdena för känslig markanvändning, KM.

När det gäller avfallsproduktionen är den totalt sett liten. Deponeringsbehovet bedöms bli ca 2 000 ton per år. Mängden är inte helt obetydlig men bedöms stå i rimlig proportion till produktionens storlek.

Sammanfattningsvis bedöms såväl uppkomsten av restprodukter och avfall som hanteringen av dessa uppfylla kraven på god resurshushållning och användning av bästa möjliga teknik. Hanteringen som sådan bedöms inte medföra någon miljöpåverkan av betydelse.

Säkerhetsaspekter

Den planerade verksamheten omfattas inte av ”Sevesolagstiftningen” om åtgärder för att förebygga och begränsa allvarliga kemikalieolyckor. En inledande analys av tänkbara haverier och olyckor vid den planerade verksamheten har genomförts. I samband med detta har även lämpliga riskreducerande åtgärder identifierats. Sökanden planerar att införa och upprätthålla ett miljöledningssystem som uppfyller kraven i ISO 14 001. Enligt ISO 14 001 ska det finnas rutiner såväl för att fortlöpande identifiera olycksrisker som för att kunna reagera i händelse av olyckor och nödsituationer. Vidare också rutiner för att förhindra och mildra den miljöpåverkan som olyckor kan tänkas orsaka inklusive regelbundna övningar av personalen. Detta förutsätter en seriös riskhantering och ett fungerande säkerhetsarbete.

*Grundvattenpåverkan*Grundvattennivåer

Ett av syftena med ansökan är att lokalt avsänka grundvattennivån för att möjliggöra brytningen. Detta innebär också att det uppstår ett influensområde inom vilket en påverkan på grundvattennivåerna uppstår, detta till viss del även utanför själva täktområdet. Påverkansområdet är även oregelbundet på grund av de geologiska förhållandena och genom ogenomsläppliga geologiska skikt i och omkring tåkten. Påverkansområdet varierar dessutom med tiden eftersom brytning och därmed läns-hållning sker i olika delar av området vid var tid. Dock sträcker sig påverkansområdet så långt att det sker påverkan inom ett område som rymmer ett antal brunnar i närområdet, där det teoretiskt skulle kunna uppstå en påverkan. För dessa har Sökanden i särskilt villkor åtagit sig ansvar att avhjälpa eventuell skada.

Vad gäller förhållandena i nordväst kommer grundvattennivån att bibehållas på en normal nivå genom den återinfiltration som ska ske till sandstensakviferen. Således kommer inte området åt detta håll att vidkännas någon negativ påverkan genom grundvattensänkning.

Förorening av grundvattnet

I och med att det i tåkten sker ett inläckage av grundvatten och det föreligger en grundvattengradient med lutning in mot tåktens lägre delar, sker grundvattenflödet från omgivningen in mot tåktens botten varifrån vattnet bortleds. Genom vatten-trycket utifrån kan inte föroreningar nå ut till det omgivande grundvattnet från tåkten. Någon påverkan på grundvattnet i omgivningen genom förorening kan därför inte uppstå. Någon infiltration av det bortledda vattnet sker inte heller utanför tåkten vid utförande enligt ansökan, bortsett från det vatten som i slutet system återinfiltreras mot Jällabjär.

*Påverkan på ytvatten nedströms*Rönne å

I verksamheten kommer det att ske bortledning av vatten från Rönne å till verksamheten. Detta vatten kommer sedan att till största delen återföras till Rönne å i en punkt kort nedströms uttagpunkten och via Anderstorpsbäcken. Den kvantitet som inte återgår är så begränsad att det inte kan uppstå någon märkbar påverkan på vattenförhållandena ens vid lågvattenföring. Teoretiskt kan man resonera kring en påverkan på nedströms kraftintressen genom den försumbara mängd som netto bortleds från Rönne å. Denna vattenkvantitet är dock i sammanhanget så liten att det knappast kan anses innebära en skada. Nedströms utsläppspunkten finns vattenförekomster med miljökvalitetsnormer för fiskvatten av typen laxfiskvatten. Detta gäller vattenförekomsterna i Rönne å från havet upp till Ybbarpsån strax norr om Ljung-

byhed, ca 15 km nedströms utsläppspunkten. Inga av de i denna undersökning relevanta gränsvärdena för laxfiskvatten överskrids i de mätningar som finns

Anderstorpsbäcken

Ett jordbruksdike (eller bäck) som genomflyter koncessionsområdet utgör en av källorna till Anderstorpsbäcken. Koncessionsområdet ingår således i Anderstorpsbäckens avrinningsområde. När område tas i anspråk för täkt m.m. kommer en del av den naturliga avbördningen att påverkas, d.v.s. den nederbörd som faller i detta område kommer inte att på samma sätt som tidigare avbördas till Anderstorpsbäcken. För att kompensera för detta kommer Sökanden under verksamhetstiden att kontrollera vattenflödet i den aktuella bäcken på så sätt att Sökanden via utjämningsmagasin tillför vatten till bäcken. Nedströms från planerat utjämningsmagasin upprätthålls därigenom ett flöde om 30 m³/h. Detta flöde beräknas motsvara 44 m³/h vid Anderstorpsbäckens utlopp i Rönne å (SMHI, SVAR 2010:2). Anderstorpsbäcken är naturligt torrlagd under delar av året och under torrperioder kommer det inte att vara möjligt för Sökanden att vid alla tidpunkter hålla vattenföring i bäcken på konstgjord väg. En sådan målsättning skulle i praktiken innebära att man förändrar de naturliga förhållandena medförande en oviss miljönytta. Målsättningen ska dock vara att det under sådana tider på året när Anderstorpsbäcken vanligen är vattenförande ska tillföras vatten av en sådan volym som området naturligen skulle ha avbördat.

Utsläpp till recipient

Det vatten som bortleds från täkten består av grundvatten, renat processvatten och dagvatten. Till Anderstorpsbäcken leds endast okontaminerat vatten. Det renade processvattnet kommer att ledas via kulvert till Rönne å. De föroreningar som alls kan hamna i vattnet är obetydliga rester av råvaran, fosfat, sprängämne samt viss försumbar petroleumrest från maskiner och fordon. Avloppsvattnets innehåll kommer i vissa avseenden att vara av bättre kvalitet än vattnet i Rönne å och kommer inte att påverka kvalitén på åvattnet negativt. Utspädningseffekten är även under lägre vattenföring sådant att andelen vatten från verksamheten blir obetydligt.

Sakägare

Beträffande mål om tillstånd till miljöfarlig verksamhet ska de rättssubjekt som kan anses berörda utgöra sakägare, d.v.s. i enlighet med miljöbalkens utvidgade sakägarbegrepp. Detta torde i det aktuella målet röra bl.a. sådana subjekt vars fastigheter berörs men även de som berörs av den omgivningspåverkan som uppkommer genom verksamheten. Enligt den praxis som gäller för sakägarskap i ansökningsmål rörande vattenverksamhet ska sådana intressenter vars fastigheter eller rättigheter berörs praktiskt och ekonomiskt på ett sätt som inte kan anses enbart teoretiskt, anses vara sakägare.

Som sakägare i målet beträffande vattenverksamheten ska därför ägarna till de fastigheter som ligger inom det praktiska influensområdet (>0,3 m trycknivåsänkning). Utöver dessa sakägare ska sådana fastighetsägare vars fastigheter berörs direkt av vattenverksamheten anses vara sakägare liksom nedströms kraftintressenter anses vara sakägare i denna del. Samtliga sakägare beträffande vattenverksamheten framgår av sakägarförteckning.

Ersättning till skadelidande

Markianspråktagande

För huvudverksamheten kommer stora markområden att tas i anspråk och även i övrigt kommer det att krävas ett antal rättigheter för bedrivandet av denna. Eftersom grunden för ansökan är den bearbetningskoncession som gäller för området är det i första hand minerallagens regler som ska reglera ersättningen för markianspråktagande m.m. Eftersom, om frivilliga överenskommelser inte träffas, markanvisning enligt minerallagens 9 kap. kommer att bli aktuellt efter det att ett tillstånd meddelats, bör ersättningsfrågor och markianspråktagande i denna del hanteras enligt minerallagen och inte i detta mål.

Förhandling kommer att ske med målsättning att träffa frivilliga avtal för varje fastighet där markåtkomst behövs. Skulle sådana avtal inte komma till stånd under prövningen kommer Sökanden att komplettera med erbjudanden om ersättning.

Vattenverksamhet

Det åligger sökanden i ansökningsmål enligt rubricerade lagrum att i förekommande fall erbjuda ersättningar till skadelidande. I det aktuella målet kan det inte förutses att ersättningsgilla skador relaterade till vattenverksamhet kommer att uppstå, i varje fall inte när det gäller påverkan på grundvatten. Sökanden anser där att utredningen inte ger belägg för att någon påverkan av betydelse uppstår i de brunnar som finns inom influensområdet. Under alla omständigheter bör det skadeavhjälpande villkor som Sökanden föreslagit jämte rätten att under tiden för anmälan av oförutsedd skada upptäcka och anmäla eventuell skada vara tillräcklig. Verksamheten sker i ett område med mäktiga lerlager. Av denna anledning är det direkt uteslutet att den lokala avsänkningen av grundvattennivån i sandstenen kan påverka odlingsbetingelserna på omgivande åkermark.

Beträffande påverkan på nedströms intressen i Rönne å, pågår diskussion med Skånska Energi AB, om eventuell kompensation för den kraftförlust som skulle kunna uppstå genom det uttag av vatten som verksamheten omfattar. Det är Sökandens uppfattning att parterna i den delen kommer att nå en överenskommelse under prövningen av målet.

Arbetstid

Bortledningen av vattnet bedöms pågå under den tid som täktverksamhet bedrivs inom området. Det nya täktområdet kommer att tas i anspråk successivt och anläggningen för bortledning är delvis inte stationär. Maximal länshållningsnivå inom respektive område kommer att variera efterhand som nytt brytningsområde tas i anspråk. Justering av pumpars läge, utlopp, ledningar eller utjämningsmagasin kan möjligen komma att krävas men bedöms i så fall vara av marginell omfattning och med säkerhet utförda inom fem år från det att tillstånd beviljas för den ansökta verksamheten. En arbetstid om tio år synes därmed vara tillräcklig.

Tid för anmälan om oförutsedd skada

De enda effekter av länshållningen och bortledningen som kan förutses med någon säkerhet är påverkan på grundvattennivån. Denna påverkan skulle under olyckliga omständigheter kunna medföra att någon vattentäkt i området påverkas. För detta ändamål har Sökanden föreslagit skadeavhjälpande åtgärder såsom särskilt villkor för tillståndet.

I övrigt har det inte bedömts att någon negativ påverkan ska uppkomma. Såväl påverkan på vattentäkter som eventuell övrig påverkan, består sannolikt i effekter som inte kan överblickas annat än efter relativt lång tid. För att sådana rättshavare som kan tänkas beröras ska ha största möjlighet att bevaka sin rätt medger Sökanden att anmälan om oförutsedd skada kan ske senast 20 år efter arbetstidens utgång.

INKOMNA YTTRANDEN OCH SÖKANDENS BEMÖTANDE

(bemötandet redovisas uppdelat i anslutning till respektive yttrande i förekommande fall)

Remissmyndigheter

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har avstått från att yttra sig i målet.

Naturvårdsverket avstyrker att tillstånd meddelas utifrån befintligt provningsunderlag och yrkar att mark- och miljödomstolen avvisar eller avslår ansökan.

Som grunder anføres bl.a. följande. De antaganden och slutsatser om påverkan på Natura 2000-området Gällabjär som bolaget gör lever inte upp till de krav på bästa möjliga vetenskapliga information och kunnande som EU-rätten kräver och som Högsta domstolen redogör för i NJA 2013 s. 613 (Bunge). Utifrån befintligt underlag kan det inte uteslutas att verksamheten kan komma att skada de livsmiljöer eller medföra störning på de arter som området är avsett att skydda. Försiktighets-

principen innebär därför att tillstånd enligt 7 kap. 28 a och b §§ miljöbalken inte kan ges. Därmed kan inte heller tillstånd till gruvverksamhet enligt 9 och 11 kap. miljöbalken lämnas. Dessutom saknas en alternativredovisning enligt 6 kap. 7 § första stycket punkten 4 miljöbalken ifråga om planerat anrikningsverk, en tydlig redogörelse för hur verksamheten förhåller sig till förordningen (2013:319) om utvinningsavfall (utvinningsavfallsförordningen) och hur storleken på den ekonomiska säkerheten har beräknats.

Naturvårdsverket förbehåller sig rätten att återkomma med yrkande om ersättning senast vid huvudförhandling såsom fastighetsägare för fastigheterna H och I belägna inom influensområdet.

Sökandens bemötande:

Påverkan på Jällabjär och möjliga skyddsåtgärder

Som tidigare redovisats i ansökan och dess kompletterande handlingar, förutses ingen påverkan på grundvattennivån i jordlagren inom Natura 2000-området Jällabjär. Enligt föreslaget åtagande ska återinfiltration av grundvatten ske för att förebygga eventuell grundvattenavsänkning i jordlagren inom Jällabjär. Detta innebär att naturvärdena inom Natura 2000-området inte över huvud taget berörs av täktens hantering av grundvatten. Ett teoretiskt scenario är att grundvattnet i jordlagren inom Jällabjär trots allt och mot förmodan skulle påverkas av grundvattenavsänkning i berggrunden, exempelvis pga. sprickbildning i bergets överyta samt frånvaro av återinfiltration. Inte heller ett sådant scenario leder normalt sett till någon märkbar påverkan på vegetationen. Vegetationen är i allt väsentligt beroende av nederbörden, snarare än av grundvattnets nivå. Vid en långvarig sänkning av grundvattnets yta i jordlagren kan hastigheten på omsättningen av den nederbörd som träffar marken öka, vilket kan medföra torrare markförhållanden på sikt. Om mer än tillfälliga sänkningar av grundvattennivån i jordlagren skulle uppstå i ett sådant scenario, kan avhjälpande åtgärder vidtas innan risk för några negativa konsekvenser föreligger. Om avsänkningen av grundvatten mot förmodan skulle bli större än vad som gått att förutse med beräkningar och tidigare erfarenheter, är det viktigt att ha en beredskap med olika åtgärder. Ett exempel på skyddsåtgärd är att helt enkelt öka volymen återinfiltrerat vatten.

För att ha kunskap om grundvattenpåverkan i de olika skedena av täktverksamheten är det viktigt att ha ett kontrollprogram som tydligt och tidigt indikerar hur grundvattennivåerna påverkas när man successivt utvidgar brytningen. Svenska Kaolin avser därför att mäta grundvattennivåerna med automatiska mätare, s.k. divers, eftersom det ger en kontinuerlig och högupplöst information.

Brytningen kommer att börja i de östra delarna av koncessionsområdet. Här finns enligt tidigare undersökningar ingen Höörsandsten, men det rekommenderas att

man ändå börjar mäta i provpunkter belägna i sandstenen för att tidigt erhålla kunskap om sandstensens vattenförande egenskaper efterhand som brytningen fortskrider.

Genom att placera ett flertal provpunkter både inom och utanför koncessionsområdet, belägna både i berggrund och jordlager, är det möjligt att följa förändringar i grundvattennivåerna och tidigt se eventuella avvikelser.

I lågt liggande partier där grundvattenytan ligger nära eller i samma nivå som markytan och där grundvattnets ytliga belägenhet medger förutsättningar för mer eller mindre stadigvarande fuktiga markförhållanden, kan även tillfälliga sänkningar av grundvattenytan vara negativa för den livsmiljö för växter och djur som en fuktmark kan utgöra.

Resonemanget om en teoretiskt möjlig påverkan på Jällabjär måste därmed inskränka sig till eventuell påverkan på fuktiga områden, där grundvattennivån har en avgörande betydelse för områdets markförhållanden.

Inom Jällabjär utgörs det mest värdefulla, fuktiga området av ett område av naturtypen alluviala skogar som tidvis är översvämmade enligt bevarandeplanen, områdestyp 4, beläget i Natura 2000-områdets norra del, nordväst om den basaltkupp som är belägen inom och utanför Natura 2000-områdets nordöstra gräns. Av figur 2, motsvarande figur 32 i MKB, sträcker sig beräknat influensområde i berg med återinfiltration till strax sydost om basaltkuppen. Även i ett scenario utan återinfiltration, förefaller det osannolikt att påverkan på grundvatten i jordlagren skulle uppstå på andra sidan basaltkuppen och därmed orsakas heller ingen påverkan på naturvärdena i det fuktiga området.

Strax väster om täktens verksamhetsområde finns ytterligare ett fuktigt område bestående av naturtypen alluviala skogar som tidvis är översvämmade enligt bevarandeplanen (figur 1, områdestyp 4) och ett mindre område av naturtypen öppna svagt välvdade mossor, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (figur 1, områdestyp 7). Om ingen återinfiltration görs, är det teoretiskt tänkbart, om än inte sannolikt, att grundvattnet i jordlagren inom detta fuktiga område skulle kunna påverkas. Även i ett sådant läge finns det möjlighet att sätta in avhjälpandeåtgärder, även om åtgärds-tiden förvisso är kortare än i ett område där vegetationen inte är direkt beroende av grundvattennivån.

Att ansökt verksamhet, i enlighet med formuleringen i 7 kap 28 a § miljöbalken, på ett betydande sätt skulle kunna påverka miljön i Natura 2000-området Jällabjär, med de skyddsåtgärder i form av främst återinfiltration som föreslås, får anses vara uteslutet. Även utan föreslagen skyddsåtgärd i form av återinfiltration, skulle verksamheten sannolikt kunna bedrivas utan påverkan på naturvärdena inom Jällabjär.

Sammantaget kan ansökt verksamhet, med hänsyn tagen inte bara till grundvattenpåverkan utan till samtliga miljöaspekter, svårligen sägas påverka Natura 2000-området över huvud taget. Därav följer att verksamheten inte innebär någon sådan risk för påverkan som påkallar behov av ett Natura 2000-tillstånd.

Övervakning av naturvärden inom Jällabjär

Vid upprepade tillfällen har bedömningar av kaolintäktens beröring med Natura 2000- området Jällabjär redovisats. Som redovisats, bedöms påverkan på naturvärden inom Natura 2000-området som obetydlig eller till och med obefintlig. Mot bakgrund av de synpunkter angående eventuell påverkan på Natura 2000-området Jällabjär som ändock återkommit under tillståndsärendets gång, föreslår sökanden **ett åtagande** som innebär en övervakning av områdets naturvärden enligt nedan.

En inventering av del av Natura 2000-området Jällabjär, ska utföras innan brytning påbörjas och därefter inom 2, 4 respektive 7 år efter det år då brytning påbörjats. Inventeringen ska utföras av kompetent personal och i syfte att övervaka eventuella förändringar av naturvärdena inom Jällabjär. Inventeringen ska göras med avseende på förekomst och utbredning av de naturtyper respektive Natura 2000-arten spillkråka som anges i bevarandeplanen daterad 2005-12-16.

Alternativ lokalisering av anrikningsverket

Sweco har på uppdrag av Sökanden utrett frågan, bilaga 12 till bemötandet. Landskrona hamn har identifierats som en alternativ lokalisering och tre olika utformningsalternativ har utretts. Swecos slutsats (s. 10 f.) är sammanfattat att det inte är miljömässigt motiverat och ej heller kostnadsmässigt motiverat att förlägga anrikningen till annan plats.

Utvinningsavfall

Verksamheten kommer att ge upphov till mindre mängder utvinningsavfall i form av slam som uppstår vid reningen av processavloppsvattnet. Sweco har därför på Sökandens uppdrag upprättat en avfallshanteringsplan för verksamheten.

Ekonomisk säkerhet

Sweco har på uppdrag av Sökanden utrett frågan om skälig säkerhet. Utredningen har föranlett Sökanden att revidera sitt föreslagna villkor om säkerhet för efterbehandling, från MSEK 10 till MSEK 35.

Kontrollprogram och skadebegränsade åtgärder för Natura2000-området.

Verksamheten sker inte i Natura 2000-område och den enda förutsägbara konsekvensen för området är att ett begränsat bullerbidrag kan tillkomma. Kärnvärdena i Natura 2000-området utgörs av ett alkärr på andra sidan Jällabjär och detta påverkas

inte alls. Några skadebegränsande åtgärder är därför inte påkallade, bortsett från den återinfiltration som kommer att ske enligt vad som anges ovan.

Efterbehandling

Enligt Sökandens uppfattning bör efterbehandling av området ske successivt och i samråd med tillsynsmyndigheten. På så sätt kan efterbehandlingen bättre styras i varje steg, vilket säkerställer att negativ påverkan på Jällabjär inte uppkommer. Att nu i detalj redovisa hur efterbehandlingen ska ske, innebär att denna slås fast på ett sätt som inte kan anses gynna varken området som ska efterbehandlas eller omgivningen.

Havs- och vattenmyndigheten anför bl.a. följande. Ställningstagandet till sökt verksamhet rör endast frågan om utsläpp till vatten. Myndigheten anser att höga krav måste ställas på rening av anläggningens utsläpp av fosfor för att minska påverkan på Rönne ås avrinningsområde. Halten fosfor är redan hög i avrinningsområdet och måste minska för att miljö kvalitetsnormerna för dess vattenförekomster ska kunna följas.

Enligt MKB:n (s. 77) anges att fosforhalten med särskild teknik förväntas kunna sänkas till mellan 0,05 och 0,1 mg/l. Det bedöms som fullt troligt att nå en halt på 0,1 mg/l. Vidare anges att en fosforhalt på 0,1 mg/l i utgående renat processavloppsvatten marginellt kan bidra till att påverka möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen i vattenförekomsten negativt. Myndigheten anser att *målsättningen* under prövotiden måste vara att fosforhalten sänks ner till 0,05 mg/l som begränsningsvärde. Detta för att under prövotiden driva på arbetet med att rena processavloppsvattnet maximalt med avseende på fosfor i syftet att förhindra ytterligare fosforbelastning till Rönne å. Halten P_{tot} i föreslaget utredningsvillkor U 1 bör därför fastställas till 0,05 mg/l.

Myndigheten anser att följande bör läggas till villkorsformuleringen:

Villkoret ska förenas med krav på kontinuerlig mätning och registrering av fosforhalten. Villkoret kan anses vara uppfyllt när minst tio av månadsmedelvärdena under kalenderåret klarar begränsningsvärdet.

Sökandens förslag till villkor P1 anger en halt av P_{tot} på 0,2 mg/l. Eftersom sökanden själv anser att rening ner till 0,1 mg/l är fullt möjligt anser myndigheten inte att det finns behov för ett haltvillkor som är dubbelt så högt satt under prövotiden. Halten bör rimligen sättas till max 0,1 mg/l. Även detta villkor måste förenas med krav på kontinuerlig mätning och registrering av fosforhalten samt specifikation om när villkoret kan anses vara uppfyllt (se ovan).

Enligt MKB:n (s.77) uppskattas utsläppen av fosfor från planerad verksamhet till Rönne å uppgå till mellan 11-22 kg/år. Således bör det nu föreslagna villkoret eftersträva att reducera det maximala tillskottet som verksamheten kan ge upphov till, dvs maximalt 22 kg/år.

Myndigheten anser att tillräckliga skyddsåtgärder inom anläggningen i första hand ska vidtas, dvs. det är nödvändigt att vidta långtgående reningsåtgärder. Kompensationsåtgärder är, så som myndigheten ser det, något som kan vidtas då oundvikliga negativa effekter för miljön uppstår, trots att skyddsåtgärder vidtagits. Som myndigheten förstår det finns det möjlighet att rena utsläppet ytterligare med hjälp av att anlägga fler/andra typer av reningssteg innan utsläpp. I de fall tillräckliga skyddsåtgärder vidtagits för att uppnå en god reningseffekt avseende fosfor anser myndigheten att kompensationsåtgärder för att ytterligare minska fosforbelastningen ska vidtas. Myndigheten anser att ett villkor om en sådan åtgärd måste förenas med funktionskrav som tillser att åtgärden verkligen uppfyller avsedd funktion.

Myndigheten anser att det redan vid tidpunkten då ett eventuellt tillstånd meddelas behöver vara klarlagt att de av bolaget föreslagna kompensationsåtgärderna är reellt genomförbara för det fall de längre fram kan behöva vidtas. Exempelvis att det finns lämpligt område tillgänglig för anläggande av våtmark och att denna kommer kunna rena tillräcklig mängd fosfor. Således behöver sökanden komplettera sin ansökan med en bättre utredning kring möjliga kompensationsåtgärder.

Vid erhållandet av ett tillstånd ska verksamhetsutövaren i samråd med tillsynsmyndigheten fortlöpande kartlägga och karaktärisera processavloppsvattnet för att minska risken för skador i Anderstorpsbäcken och Rönne å. Flödet i Anderstorp-säcken ska också kontrolleras och följas upp. Resultatet av detta arbete ska redovisas årligen i miljörapporten.

Den vattenförekomst som är recipient för planerad verksamhet är Rönne å: Klingtorpsbäcken-Snällersån. Miljö kvalitetsnormerna är att god ekologisk status ska ha uppnåtts till år 2021 och god kemisk status ska ha bibehållits år 2015. Tidsfristen för ekologisk status fram till år 2021 är fastställd med hänsyn till att problematiken med övergödning kräver lång tid att åtgärda. Övergödning är det dominerande miljöproblemet i recipienten. Sökanden bedömer att påverkan från aktuell verksamhet på fosforhalten i recipienten som värst beräknas bli marginell.

Myndigheten anser att det måste ställas höga krav på reningseffekt hos alla de verksamhetsutövare som kan bidra till fortsatt övergödning av vattendraget för att nå uppsatta mål inom vattenförvaltningen. När det gäller tillståndet i vattenförekomsten räcker det inte med att detta inte försämras utan statusen måste de facto förbättra

ras fram till 2021 för att miljö kvalitetsnormen för ekologisk status ska kunna följas. Detta är viktigt att beakta, inte minst vid tillståndsprövning av nya verksamheter.

Myndigheten anser att tillstånd endast kan lämnas till verksamheter där man genom att ställa rimliga krav på en verksamhet kan säkerställa att god ekologisk status kan följas eller åtminstone krav som säkerställer att uppfyllandet av normen inte riskerar att ytterligare försvåras. Det är därför motiverat med både krav på långtgående reningsåtgärder samt kompensationsåtgärder.

Sökandens bemötande

Sökanden vidhåller sina föreslagna utrednings- och provotidsvillkor avseende utsläpp av bl.a. fosfor med processavloppsvattnet.

Med hänsyn till att Sökanden nu har för avsikt att anlägga en våtmark, vilken kommer att fungera som en fosforfälla, kommer utsläppen över tid att minska. Våtmarken kommer att dimensioneras med målet att fosforhalten i utgående processavloppsvatten ska nå ner till 0,05 mg/l. Med hänsyn till att utsläppet kommer att kunna begränsas till dessa nivåer först sedan verksamheten har bedrivits en tid (för att våtmarken ska ge full effekt), är det emellertid inte motiverat att föreskriva lägre halt än 0,2 mg/l under provotiden. Det ska avslutningsvis tilläggas att en halt om 0,1 mg/l är målsättningen enligt det föreslagna utredningsvillkoret. Noteras kan att länsstyrelsens förslag till provotidsföreskrift vid ansökan 1998 var totalfosfor 0,3 mg/l, dock avsåg detta till Anderstorpsbäcken. Att nu kräva 0,1 mg/l till Rönne å, förefaller omotiverat strängt.

Ytterligare rening av processavloppsvattnet kommer att ske bl.a. i den våtmark som avses anläggas. Därtill kvarstår Sökandens tidigare föreslagna villkor om kompensationsåtgärder. Fosforfrågan måste med detta beaktat anses tillfullo hanterad. Att nu presentera ytterligare utredning i denna fråga är enligt Sökandens uppfattning inte motiverat.

Sveriges geologiska undersökning, SGU uppgav vid huvudförhandlingen i målet att de tillstyrker att tillstånd lämnas enligt ansökan. SGU har i yttrande anfört bl.a. följande. Sökanden har i huvudsak svarat på frågorna angående grundvattensituationen SGU ställde i samband med remissen under 2014. SGU är dock tveksamt till att en återinfiltration kan ske utan att det åstadkoms en tryckökning vid återinfiltrationsbrunnarna. Naturvårdsverket efterfrågar en liknande frågeställning med hänsyn till påverkan på de olika naturtyperna som ingår i Natura 2000- området Gällabjär. Det vore önskvärt att sökanden redovisade modelleringsresultat på ömse sidor återinfiltrationsgalleriet liknande de som redovisar avsänkning i dagbrottet.

Sökanden bör överväga geofysiska mätningar som en möjlighet för att kunna bedöma bilnings-/sprängningsbehovet. Det är inte säkert att man kan komma ner till den detaljgrad som krävs men man bör åtminstone ha beaktat detta då man annars inte kan redogöra för hur störningarna blir. Sökanden nämner i texten att de inte har en möjlighet att utreda mäktigheten på sandstenen utan stora ingrepp.

Sökandens bemötande:

Mäktigheter för jord- och bergarter inom och i anslutning till koncessionsområdet är redovisade i tidigare insända handlingar. Omfattande undersökningar, i form av borrhningar, seismiska mätningar och magnetometriska mätningar har varit underlag för den geologiska modellen och sedermera också grundvattenmodellen.

Med anledning av de yttranden som inkommit gällande eventuell påverkan på naturreservatet Jällabjär avseende grundvatten bör det påpekas att jordlagren i området utgörs av flera meter mäktig morän. Precis som beskrivits i ansökningshandlingarna är moränen sandig i ytan, därunder siltig för att närmast sandstenen vara lerig. Det innebär att genomsläppligheten är mycket låg och att en förändring i grundvattnets trycknivå i underliggande berggrund, enligt det som beskrivits i inlämnade handlingar, inte kan antas påverka vegetation/växtlighet på markytan.

Lägger man därtill åtagandet rörande återinfiltration av bortlett grundvatten, bedöms varje risk för påverkan på Natura 2000-området vara eliminerad.

Modelleringen av grundvattenpåverkan som redovisats i Bilaga MKB 8 omfattar scenarier där återinfiltration ingår (scenario B-D). Det ska noteras att återinfiltrationen är en ren försiktighetsåtgärd. En fördjupad modellering med inriktning på området på ömse sidor om återinfiltrationsgalleriet kräver detaljerad kännedom om berggrundens uppbyggnad och grundvattnets nivåer och rörelser, vilket i det här fallet sannolikt skulle innebära att ingrepp måste göras inom Natura 2000-området i form av t.ex. provborrningar och placering av kontrollrör för grundvatten. Det kan inte anses motiverat att genomföra ingrepp inom Natura 2000-området för att i detalj kunna beskriva effekterna av en skyddsåtgärd innan ett tillstånd till den aktuella verksamheten erhållits. I bilaga 3 till bemötandet poängteras vikten av att ha ett kontrollprogram som tydligt och tidigt indikerar hur grundvattennivåerna påverkas. Genom ett sådant kontrollprogram övervakas grundvattennivåerna inom och utom koncessionsområdet och därigenom kan återinfiltrationen anpassas efter behov.

Länsstyrelsen i Skåne län yrkar att ansökan ska avslås.

Som skäl anförs bl.a. följande. Svenska Kaolin AB har, efter beslut hos regeringen i ärende med Dnr N97/3189, koncession enligt minerallagen för utvinning av kaolinfyndigheten på rubricerade fastigheter. En koncession enligt minerallagen innebär inte att en verksamhet med automatik är tillåtlig enligt miljöbalken. Bolaget har i sin ansökan, jämte MKB samt kompletterande skriftväxling, inte gjort sannolikt att

verksamheten kan bedrivas utan avsevärd risk för negativ påverkan på allmänna miljöintressen, i form av höga naturvärden i och kring Rönne å samt betydande risk för skada på Natura 2000 området Jällabjär. Rönne å är ett vattendrag av stor betydelse för Skåne, såväl biologiskt som för det rörliga friluftslivet. Verksamheter med risk för betydande negativ påverkan på Natura 2000, ska som grundregel inte anses tillåtliga. Ansökan gäller nyetablering av en täktverksamhet, med stor påverkan på sitt närområde. Även om lokaliseringen naturligtvis styrs av själva kaolinfyndigheten, betyder inte detta att miljökonsekvenser av lokaliseringen kan godkännas utifrån allmänna intressen. Verksamheten har tidigare ansökt om tillstånd att etablera sig på platsen och Länsstyrelsen gjorde då samma bedömning, avseende verksamhetens tillåtlighet. De smärre förändringar som redovisas i den aktuella ansökningsomgången, föranleder inte Länsstyrelsen att ändra sin inställning. Länsstyrelsen bedömer således, beaktat ansökan med föreslagna försiktighetsmått, att tillåtligheten enligt 2 kap miljöbalken inte kan säkerställas av Mark- och miljödomstolen och ansökan bör därför avslås.

Länsstyrelsen anser att lokaliseringen är olämplig enligt 2 kap miljöbalken. Nyetablering i anslutning till skyddsvärd natur och inom ett tyst område innebära sådan negativ påverkan för omgivningarna att även om traditionella bullervillkor innehålls, kommer verksamheten, tillsammans med alla de transporter som krävs att innebära en så pass kraftig störning att lokaliseringen inte är lämplig. Därtill innebär verksamheten avsevärd risk för negativ påverkan på Natura 2000-området Jällabjär samt för biologin i Rönne å vilket innebär att lokaliseringen, även av dessa anledningar, inte är lämplig.

Ansökan och MKB uppvisar brister i en omfattning som innebär att möjlighet saknas för domstolen att föreskriva relevanta villkor för verksamheten. Det gäller även i de delar som rör Natura 2000-området. Den största bristen hos MKB är den att bolaget inte, utifrån de miljödata mm som redovisas avseende Rönne å, utfört vidare specialiserade studier och analyser kring förväntad miljöpåverkan av den egna verksamheten. Ansökan avser en nyetablering och osäkerhet råder, exempelvis kring hur extremt finpartikulärt oorganiskt material i vattnet kommer att påverka biologin i Rönne å, nedströms den planerade verksamheten.

Länsstyrelsen anser däremot inte att den prövning, utifrån hushållningsbestämmelserna, som utförts i samband med regeringens beslut enligt minerallagen, saknar giltighet vid prövning av täktverksamheten enligt miljöbalken. Det framgår av handlingarna att kaolinfyndigheten är av riksintresse. Länsstyrelsen konstaterar därför att kaolinbrytningen, i konkurrens med andra verksamheter, ska ges företräde, i enlighet med koncessionen. I det aktuella fallet finns däremot ingen konkurrerande markanvändning, som kommer i konflikt med riksintresset, utan lokaliseringsproblematiken ska ses helt utifrån förutsättningarna i 2 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen

är av uppfattningen att den tillåtlighetsprövning som Mark- och miljödomstolen ska utföra enligt miljöbalken, även bör innefatta en prövning av huruvida det, utifrån de allmänna intressena, är god hushållning att utvinna kaolinfyndigheten samt om den aktuella platsen är möjlig. Först därefter kan relevanta villkor föreskrivas för verksamheten.

Med hänvisning till, exempelvis, Mark- och miljööverdomstolens resonemang i samband med prövningen av en ny bergtäkt utanför Halmstad (M5627-14), ska vid i prövning enligt 2 kap miljöbalken, även beaktas om behovet av kaolinutvinningen på de rubricerade fastigheterna är större än de olägenheter som riskerar drabba det allmänna miljöintresset.

En grundförutsättning för exploatering är således alltid att en prövning av nyetableringen, enligt miljöbalken, kan genomföras såsom gängse vid all prövning av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter. I prövningen ingår, när det gäller nyetablering av täkter, sedan gammalt principen att även behovet av fyndigheten, i ett samhällsekonomiskt perspektiv, ska klargöras genom ansökan. Kravet framgår inte längre av 9 kap. miljöbalken, men väl genom dess förarbeten samt rättspraxis (prop.2008/09 sid 144, 12 f), Kaolin används i dag för diverse industriella ändamål och behovet tillgodoses, såvitt Länsstyrelsen förstår, genom import. Länsstyrelsen finner inte redovisat i ansökan att det finns något samhällsintresse ur ett materialförsörjningsperspektiv, som motiverar den ansökta verksamhetens avsevärda intrång i de allmänna miljöintressena.

Om verksamheten över huvud taget ska kunna accepteras med hänsyn till Rönne å, krävs det att processerna är helt slutna så att inget förorenat vatten tillförs Rönne å. Rönne å befinner sig i en övergångszon mellan småländska höglandet (boreal zon) och Skånes slättlandskap (nemoral zon). Denna övergångszon kännetecknas av utbredningsgränser både för arter med sydlig (boreal region) respektive nordlig (kontinental region) utbredning. Detta leder till en mycket hög biologisk mångfald av arter och livsmiljöer i och runt detta vattendrag.

Rönne å är Sveriges sydligaste vattendrag med havsvandrande lax och öring. Rönne ås huvudfåra från havet upp till Forsmöllan inklusive två biflöden är av Naturvårdsverket utpekad (NFS 2002:6) laxfiskevatten och skyddade enligt EU:s fisk- och musselvattendirektiv och svensk lagstiftning (SFS 2001:554). Lax och öring når idag upp till Stackarpsdammen vid Klippan men inte längre i huvudfåran. Undersökningar pågår emellertid i dag för att försöka öppna vandringsvägarna upp mot Ringsjöarna. Här finns flera andra fiskarter av stort värde, t.ex. samtliga tre i Sverige förekommande nejonögonarter. Det samma gäller för flera bottendjursarter, fågelarter samt däggdjur som är beroende av vattnet som livsmiljö eller för sin födoresurs.

Av databasverktyget VISS framgår det att det, helt saknas uppgifter om biologi och vattenkemi i vattenförekomsten *Rönne å: Klingstorpsbäcken-Snällerödsån*. Bolaget har i sin MKB inte tagit fram sådana uppgifter och orsaken till att så inte har skett framgår inte av ansökan eller genom skriftväxlingen i ärendet.

Att på Länsstyrelsens fråga om vilka arter det finns i Rönne å och som har skydd enligt art- och habitatdirektivet, få en beskrivning av t.ex. makrofyter i Ringsjöarna, ger ingen information om vattenväxter i den aktuella rinnvattenförekomsten. Bolaget har till exempel inte redovisat något om filtrerande arter som musslor och vissa nattsländearter som finns inom vattenförekomsten. Vidare har bolaget inte redovisat kunskapsläget om fisk och däggdjur t.ex. utter (1335) eller om fågel t.ex. kungsfiskare (A229) som är beroende av vattendraget som sin livsmiljö och/eller för sin födoresurs.

Av VISS framgår att ekologisk status för vattenförekomsten *Rönne å: Klingstorpsbäcken- Snällerödsån* och för 2015-2021 föreslås bli sämre än god (måttlig). Bolaget har inte visat att det kan undvika att påverka vattenförekomsten ytterligare negativt.

Att, som sökanden gör, jämföra *suspenderat material* med *grumlighet* är inte korrekt. Suspenderat material (SS) är ett mått på de organiska och oorganiska partiklar som kan sedimentera. Grumlighet är ett mått på hur mycket infallande ljus avviker från sin rätlinjiga bana vid passagen genom provet, vilket i ytvatten till största delen beror på reflektion i partikelytor, och utgör därför ett mått på partikelhalten i vatten.

På frågan om var nedströms sedimentation av suspenderat material kan förväntas ske, ges svaret: ”att sedimentationen kommer att vara mycket begränsad, om den alls sker. Därmed kommer partiklarna från Svenska Kaolins utsläpp att transporteras nedströms. Cirka 20 km nedströms ligger Forsmölla kraftverksdamm. Här sedimenterar troligen merparten av sediment från den planerade kaolinbrytningens vattenutsläpp.”

Det finns även en kvalitetsskillnad mellan det suspenderade material som släpps ut och det som finns i ån. Suspenderat material och grumlighet kan bestå både av organiskt material och oorganiskt. Den kaolinlera som tillförs är till sin helhet oorganisk och kan således inte tillgodogöras som föda för filtrerande organismer nedströms utsläppspunkten. Den grumlighet som idag finns i ån kommer till stor del från Ringsjöarna och är organisk till sin natur.

När det gäller utsläpp av fosfor menar bolaget att de kan koppla på ett poleringssteg som kommer att sänka fosforhalten till mellan 0,05 och 0,1 mg/l. Bolaget har inte redogjort för vilket alternativ man vill använda, inte heller för om det är rimliga alternativ med tanke på de stora flöden som ska hanteras. Beträffande kompensationsåtgärder för att ta bort fosfor på annan plats är det inte preciserat hur det ska anläggas för att komma Rönne å till godo.

Sökandens bemötande:

Beträffande påverkan på Jällabjär har Sweco på Svenska Kaolins uppdrag ytterligare utrett den ansökta verksamhetens eventuella påverkan på Jällabjär. Sökanden hänvisar till bemötandet av Naturvårdsverkets yttrande.

Svenska Kaolin åtar sig även att genomföra den plan för övervakning av naturvärden som Sweco föreslår. Vad gäller buller, har denna fråga utretts tidigare och Sökandens bedömning kvarstår att denna fråga kommer att kunna hanteras på ett godtagbart sätt genom den förbättrade hanteringen i täkten och föreslagna villkor.

Såsom regionalt ansvarig för den fysiska planeringen och efter att ha varit inblandad i prövning av detta ärende sedan 1990-talet är det förvånande att länsstyrelsen ännu inte förstått att prövningen av lokaliseringen sker i samband med att bearbetningskoncessionen meddelas. Då fyndigheten dessutom är utpekad och i detalj avgränsad såsom riksintresse är lokaliseringen i än högre grad avgjord. Vi får återigen hänvisa till att det i 4 kap. 2 § minerallagen anges att om ett ärende om beviljande av koncession avser en verksamhet som senare skall prövas även enligt miljöbalken eller andra lagar, skall 3 och 4 kap. miljöbalken tillämpas endast vid den prövning som sker i koncessionsärendet.

Den dom som länsstyrelsen refererar till (MÖD i mål M 5627-14) avsåg nyetablering av ytterligare en bergtäkt i Halmstadstrakten. Situationen i det fallet rörde marknaden för ballastmaterial, med bl.a. ett flertal tillståndsgivna bergtäkter inom den planerade täktens närområde bedrivna av flertalet olika aktörer (således med ett tillgodosett materialbehov och tillgodosedd konkurrens). Denna situation går inte överhuvudtaget att jämföra med situationen i detta fall. Någon brytning av kaolin förekommer inte i Sverige i nuläget och fyndigheten i Billinge, är den enda brytvärda kaolinförekomsten i Sverige (även i hela Norden). Behovet av kaolin tillgodoses i dagsläget främst av import från Brasilien. Att ett behov föreligger torde mot denna bakgrund vara uppenbart. I sammanhanget ska även poängteras det faktum att kaolinfyndigheten i Billinge är ett detaljavgränsat riksintresse och att bearbetningskoncession har meddelats. Utgångspunkten är således att kaolinet ska utvinas. Som redovisats är det Sökandens uppfattning att det inte är frågan om betydande intrång i miljön, vilket också styrks av genomförda utredningar. Det måste i

detta sammanhang beaktas att det i detta fall rör sig om ett koncessionsmineral och inte ett fastighetsägarmineral.

I fråga om påverkan av suspenderad substans har Sökanden uppdragit åt Sweco att närmare utreda verksamhetens påverkan. Av utredningen framgår bl.a. följande. Från den sökta verksamheten kommer utsläpp av vatten från reningsdammarna att ske med ca 8 l/s (30 m³/tim). Med den maximala halten om 10 mg (SS)/liter medför detta en koncentration efter inblandning i recipienten vid MQ (medelvattenföring) på ca 0,013 mg/l. Vid MLQ (medellågvattenföring) är motsvarande värde 0,073 mg/i. På station 11 mäts inte suspenderad halt, utan grumlighet (turbiditet som FNU) är den parameter som mäts inom ordinarie mätprogram. Suspenderad halt har dock vid tidigare tillfällen analyserats i nedströms liggande stationer, och medelhalterna har varierat mellan 6-12 mg/l. Medelvärdet för grumlighet (turbiditet) har i station 11 under perioden 1997-2015 varit 10,2 FNU. Turbiditet omfattar en vidare sammansättning av ämnen än vad som mäts vid analys av suspenderad halt (exempelvis plankton). Som en uppskattning och med ledning av analyser av suspenderad halt i andra stationer, är det rimligt att anta att den suspenderade halten av partiklar i Rönne å i medeltal är i storleksordningen 5 mg/l. Baserat på beräkningen ovan utgör således tillskottet av suspenderat material från sökt verksamhet ca 0,3 % vid MQ och 1,5 % vid MLQ. Den mängd som årligen kommer att tillföras Rönne å vid en utgående halt om 10 mg/l (SS) är ca 2 600 kg. Spridningsberäkningar visar att det i närzonen av utsläppspunkten kan uppkomma halter på omkring 1-2 mg/l med avseende på suspenderade ämnen (Larson, 2015). I den så kallade fjärrzonen, från ca 20-30 m nedströms utsläppet, visar beräkningarna att halterna blir betydligt lägre. Deposition av suspenderat material förväntas inte uppkomma i någon egentlig omfattning i ån förrän ca 30 km nedströms vid Forsmöllan, på grund av de fysikaliska egenskaperna hos lerpartiklarna. Beräkningar (Larson, 2015) visar att ca 18 % av det suspenderade materialet som transporteras med Rönne å kommer att avsättas i Forsmölledammen, medan 82 % transporteras vidare.

Utsläpp från den sökta verksamheten kommer i närzonen av utsläppspunkten att medföra en ökad halt av suspenderat material som kan medföra en viss påverkan på framförallt filtrerande organismer (t.ex. mollusker, insekter, kräftdjur). Inom zonen förväntas dock ingen större deposition av partiklar, eftersom dessa kommer att transporteras till nedströms liggande lugnvattenområden. I fjärrzonen, det vill säga några å-bredder nedströms utsläppspunkten (omkring 20-30 m), visar beräkningar att halterna av suspenderade ämnen är så låga att det inte går att särskilja tillskottet från naturlig bakgrundshalt. De beräknade halterna i fjärrzonen är samtidigt avsevärt lägre än vad som i litteraturen visat sig utgöra skadliga nivåer för vattenlevande organismer.

Sedimentation av lerpartiklar kommer främst att ske först vid Forsmöllan ca 30 km nedströms utsläppspunkten, även om en mindre mängd partiklar även kan avsättas i lugna partier och bakvatten på sträckan ned till den första, huvudsakliga positionen för deposition. Den tillkommande depositionen beräknas utgöra maximalt 2 % av den naturliga i Forsmölledammen och detta bedöms inte påverka ekosystemet negativt.

Sammanfattningsvis bedöms vattenutsläppet från sökt verksamhet efter omblandning i Rönne å medföra endast obetydlig förhöjning av den suspenderade halten i ån. De beräknade halterna bedöms inte påverka någon av de biologiska kvalitetsfaktorerna på så sätt att en försämring med avseende på dessa kommer att kunna påvisas. Den förväntade sedimentationen i Rönne å bedöms inte innebära någon egentlig negativ påverkan. Verksamheten bedöms därmed med avseende på konsekvenser av suspenderade ämnen inte påverka möjligheterna att uppnå för vattenförekomsten föreslagna miljökvalitetsnormer.

Sökanden har ytterligare utvecklat reningsanläggningen för processavloppsvatten. Föreslagen utformning kombinerat med villkor om kompensationsåtgärder för fosfor innebär att verksamhetens påverkan på Rönne å inte blir annat än obetydlig. Kravet på att processen ska vara sluten är således inte motiverat. Med hänsyn bl.a. till den återkommande frågan om verksamhetens utsläpp av suspenderad substans och fosfor till Rönne å har Svenska Kaolin undersökt möjligheten att ytterligare utveckla reningsanläggningen för processavloppsvatten samt till alternativ förläggning av utsläpps- och uttagpunkt i ån, till en fastighet där även möjligheterna att anlägga en våtmark finns. Ett lämpligt reningssteg efter sedimentationsdammarna, men före våtmarken, har konkretiserats i form av en sandfilteranläggning. Sandfilteranläggningen innebär en effektiv avskiljning av såväl suspenderat material som fosfor. I våtmarken ges de naturliga biologiska och kemiska processerna tid att verka, vilket reducerar föroreningsmängderna, framför allt avseende fosfor, i det vatten som avleds till recipienten.

Svenska Kaolin har varit i kontakt med berörd markägare, som ställt sig positiv till att upplåta mark till Svenska Kaolin för dessa ändamål. Detta har redovisats mer ingående under avsnitt 2 ovan. Den anlagda våtmarken kommer att fungera som såväl fosfor- som kvävefälla, samt kommer även att medföra ett sedimentationssteg innan processavloppsvattnet släpps till Rönne å. Den planerade våtmarken samt ytterligare åtgärder tillika underlag som visar att fosfor och suspenderat material kommer att kunna renas till föreslagna och godtagbara nivåer redovisas i bifogade utredningar.

Tidigare utförda undersökningar visar att någon negativ påverkan inte bedöms uppkomma på kultur- och naturvärden i Rönne ås dalgång.

Söderåsens miljöförbund yrkar att ansökan ska avvisas.

Som skäl anføres bl.a. följande. Söderåsens miljöförbund anser att den omfattande täktverksamhet Svenska Kaolin ansökt om medför omfattande och långsiktiga risker med negativ påverkan i ett område som idag anses ha höga kultur- och naturvärden och som samtidigt hyser aktivt friluftsliv och turism.

Försiktighetsprincipen och 2 kap. miljöbalken bör beaktas då täktverksamheten långsiktigt innebär en risk för människors hälsa och miljön. Svenska Kaolin har till sin ansökan bifogat underlag som visar på låga risker och ringa påverkan på bland annat närområdena och Natura 2000-området Jällabjär som angränsar i omedelbar anslutning till verksamhetsområdet för kaolinbrytningen. Miljöförbundet menar trots det att stora risker för störningar finns, framför allt för Rönneåns dalgång, Jällabjär, Röstånga samhälle, samt andra enskilda fastighetsägare, friluftsliv och turism. För Jällabjär hänvisar förbundet till att det krävs tillstånd för att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som direkt eller indirekt på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område (7 kap. 28-29 §§ miljöbalken). Det bör också beaktas att regeringens koncessionsbeslut togs 1998, d.v.s. före miljöbalken. Miljöförbundet ställer sig mycket tvivlande till att ett koncessionsbeslut om kaolinbrytning skulle fattas om prövning skedde idag. I och med att tillstånd inte medgivits för verksamheten, ens efter 17 år, bör det ifrågasättas om ett så gammalt koncessionsbeslut inte borde omprövas innan en verksamhetsprövning enligt 9 kap. och 11 kap. miljöbalken över huvud taget komma ifråga, men Miljöförbundet lämnar den juridiska bedömningen om det är möjligt till prövningsinstansen.

Transporter kommer få en mycket negativ påverkan i samhället Röstånga som redan idag har en relativt tung trafikbelastning. Vidare kommer de ökande transportererna ge en negativ påverkan på Söderåsens nationalpark och Jällabjär genom att besökare kommer att utsättas för buller, ökade utsläpp och tätare trafik. Trafikökningen av tung trafik beräknas till ca 30% jämfört med idag.

I Klippans naturvårdsprogram konstateras att skönhetsvärdena utmed Rönneån är mycket stora - bland annat anses utsikten över den meandrande åfåran vid Anderstorp magnifik. Ut med ån finns mycket värdefulla strandängar som hyser ett rikt växt- och djurliv. Många områden är dessutom viktiga för det rörliga friluftslivet. Stor negativ påverkan kan förväntas för dessa områden om tillstånd till kaolinbrytningen medges. Det finns risker för Rönneå genom avsevärd påverkan på flora och fauna, samt grumling och övergödning. Trots åtgärder för att förhindra utsläpp av suspenderade partiklar och framför allt fosfor till recipient föreligger stora risker med en så omfattande täktverksamhet i ett redan känsligt vattendrag.

Sökandens bemötande

Sweco har på Svenska Kaolins uppdrag ytterligare utrett den ansökta verksamhetens eventuella påverkan på Jällabjär. Detta redovisas närmare under bemötandet av Naturvårdsverkets yttrande. Svenska Kaolin åtar sig även att genomföra den plan för övervakning av naturvärden som Sweco föreslår. Vad gäller buller, har denna fråga utretts tidigare och Sökandens bedömning kvarstår att denna fråga kommer att kunna hanteras på ett godtagbart sätt genom den förbättrade hanteringen i tåkten och föreslagna villkor. Vad gäller frågan om damning hänvisas till bemötandet av Svalövs kommuns yttrande.

Frågan om den ökade mängd tung trafik som den ansökta verksamheten kommer att generera har utretts och avhandlats tidigare. Enligt Sökandens uppfattning måste ökningen anses begränsad beaktat den typ av verksamhet som ansökan avser. Därtill är visat att transportfrågan kan hanteras på ett för omgivningen godtagbart sätt. Att Sökanden nu ytterligare utvecklar sin inställning i denna fråga är inte motiverat.

Med hänsyn bl.a. till den återkommande frågan om verksamhetens utsläpp av suspenderad substans och fosfor till Rönne å. har Svenska Kaolin undersökt möjligheten att ytterligare utveckla reningsanläggningen för processavloppsvatten samt till alternativ förläggning av utsläpps- och uttagpunkt i ån, till en fastighet där även möjligheterna att anlägga en våtmark finns. Ett lämpligt reningssteg efter sedimentationsdammarna, men före våtmarken, har konkretiserats i form av en sandfilteranläggning. Sandfilteranläggningen innebär en effektiv avskiljning av såväl suspenderat material som fosfor. I våtmarken ges de naturliga biologiska och kemiska processerna tid att verka, vilket reducerar föroreningsmängderna, framför allt avseende fosfor, i det vatten som avleds till recipienten. Svenska Kaolin har varit i kontakt med berörd markägare, som ställt sig positiv till att upplåta mark till Svenska Kaolin för dessa ändamål. Den anlagda våtmarken kommer att fungera som såväl fosfor- som kvävefälla, samt kommer även att medföra ett sedimentationssteg innan processavloppsvattnet släpps till Rönne å. Den planerade våtmarken samt ytterligare åtgärder tillika underlag som visar att fosfor och suspenderat material kommer att kunna renas till föreslagna och godtagbara nivåer redovisas i bifogade utredningar.

Tidigare utförda undersökningar visar att någon negativ påverkan inte bedöms uppkomma på Rönne ås dalgång – kultur och naturvärden.

Svalövs kommun yrkar att ansökan ska avvisas.

Som skäl anförs bl.a. följande. Svalövs kommun anser att en verksamhet enligt ansökan skulle medföra stora olägenheter och inverka menligt på landskapets möjlighet till en positiv utveckling. En viktig del i detta är riskerna för anslutande Natura 2000-områden och övriga naturområden av riks- och internationellt intresse. Ansö-

kan visar inte att verksamheten kan säkerställa att anslutande Natura 2000- område inte påverkas negativt. Denna fråga är inte heller prövad i enlighet med Miljöbalken 7 kap. § 28a. Svalövs kommun har i gällande översiktsplan samt i nytt utställt förslag till aktualisering av översiktsplanen klargjort att utnyttjandet av riksintresset för kaolin inte får påverka omgivningens naturvärden negativt.

I det fall Mark- och miljödomstolen väljer att pröva tillåtligheten i ansökan vill kommunen förtydliga ett antal ståndpunkter som kommunen anser talar mot ett tillstånd till gruvverksamhet.

Naturvärden

I ett internationellt åtagande har Sverige beskrivit, som en delmängd av Nagoya-målet, att 17 % av landets yta skall vara långsiktigt skyddat i ett naturvårdsperspektiv senast år 2020. För Sverige som helhet betyder detta en fördubbling av nuvarande areal medan Skånes utmaning är betydligt större eftersom nuvarande andel är endast 3 %. Den karaktär som Skåne har innebär också att det är begränsade delar av landskapet som kan bli aktuella för att bidra till måluppfyllelsen. Det område som omger det föreslagna dagbrottet är av denna karaktär och är därför, i ett strategiskt perspektiv, betydelsefulla element i samhällets behov att tillgodose internationella avtal. Hela Rönne å-dalen, enefäladen i Anderstorp och skogar och beteslandskapet runt det aktuella brytningsområdet har höga naturvårdsvärden, både i ett skänkt och ett nationellt perspektiv.

Både Rönne å-dalgången med sluttningslövskogar och enefäladen i Anderstorp är områden som i ett strikt faktaperspektiv skulle vara kvalificerade som Natura 2000-områden.

Just problematiken kring Natura 2000 är särskilt intressant i det aktuella fallet eftersom det saknas en rimlig analys av hur verksamheten kan komma att påverka befintligt, angränsande Natura 2000-området Jällabjär. Detta även efter begärd komplettering.

Sökande hänvisar till att kaolinfyndigheten är ett riksintresse i samma grad som naturvårdsintressena och att man ”inte kan lägga en död hand” över hela området. Sökande hävdar också bestämt att en verksamhet inte kommer att ha någon negativ effekt på angränsande natura 2000-område. Detta menar kommunen är ett befängt påstående i en jämförelse med ett nollalternativ. Denna uppfattning delar kommunen med Länsstyrelsen som i sitt yttrande menar att verksamheten har stark omgivningspåverkan. Verksamheten kommer att bidra med buller, ljusföroreningar, betydande tunga transporter, damning, etc. i ett område som idag är tyst och som idag har en markanvändning som kan tillgodose behoven av riksintresse för både naturvård och friluftsliv.

Länsstyrelsen har tidigare gjort bedömningen att sökanden inte kunnat påvisa att en prövning skett huruvida verksamheten på ett betydande sätt kommer att påverka naturmiljön. Naturvårdsverket har också framhållit att det inte är uteslutet att verksamheten kan innebära en betydande risk för naturmiljön på Jällabjär. Kommunen anser att ansökan strider mot såväl EU:s habitatdirektiv som EU:s fågeldirektiv.

Sydvatten

Vattenförsörjningen genom "Bolmenledningen" är ett betydande regionalt samhällsintresse. Kommunen anser att det är orimligt att tillstånd meddelas med mindre än att det finns en tydlig bild av hur risker skall elimineras och att detta kan bedömas vid samma tillfälle som en tillåtlighet provas.

Transporter

En gruvverksamhet innebär en betydande ökning av tunga transporter i ett område som idag är utpekad som ett "tyst område". I MKB anger sökande "att ansökt verksamhet innebär en påtaglig ökning av transporter jämfört med nollalternativet". Man menar också att det innebär en påtaglig förändring av transporterna mellan verksamhetsområdet och väg 13 samt även på väg 13. Det innebär att transporterna i hög utsträckning sker i anslutning till värdefull natur med Natura 2000- områden och Nationalpark. Men även genom Röstånga samhälle. Kommunen ser detta som särskilt problematiskt och en faktor som starkt påverka attraktiviteten både när det gäller rekreation och permanent boendemiljö.

Resurshushållning

I det fall den ekonomiska dimensionen vägs in i ett resurshushållningsperspektiv eller som ett avvägande när det gäller samhällsnytta framstår dagens markanvändning ha mest utvecklingspotential och vara ett mera långsiktigt nyttjande av markområdet. Statistikåret 2011 innebar att besöksnäringens omsättning passerade hela tillverkningsindustrin och då värdet från turismen var större än det sammanlagda värdet av skogs- och jordbrukssektorn. Bara exportvärdet bedöms vara dryga 100 miljarder. Enbart omsättningen i resandevolymer uppgår till dryga 80 miljarder kronor. Det svenska varumärket inom besöksnäringen är landskapet och naturen. Det framgår tydligt eftersom det i första hand är landsbygdskommuner som är de högst rankade i ett besöksnäringssammanhang. Så är också fallet med Skåne. Utvecklingspotentialen inom besöksnäringen är också unik på så sätt att den ökar mest av alla "grenar", så mycket att den numera är verkligt stora "industrin" i landet. Region Skåne har satt upp målet att besöksnäringen skall nå 24 miljarder i omsättning de närmaste åren. Sedan år 2000 har omsättningen inom besöksnäringen fördubblats. En sådan ökning torde vara helt unik. På samma sätt sker det en sysselsättningsökning, 24 %, som ingen annan bransch kan uppvisa. Det vore direkt olämpligt att inte ta till vara denna potential i ett strategiskt planeringsperspektiv där

infrastruktur och kollektivtrafik har särskilt goda förutsättningar att bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.

Ett kärnområde för en sådan utveckling i Skåne är Söderåsen med omland. Redan nu ett av de mest besökta naturområdena i norra Europa och enligt statistik från turistnäringen, det mest besökta naturområdet i Sverige. Den ekonomiska potentialen i besöksnäringen och indirekt naturvården är därför stor. Kommunen gör stora investeringar i närtid för att skapa en långsiktig plattform för ekonomisk tillväxt på landsbygden. En viktig del i detta är ambitionen att utveckla och erbjuda transportalternativ inom kollektivtrafiken som är koldioxidneutral till natur- och rekreationsområden. Exempelvis medfinansierar Svalövs kommun persontrafik på Söderåsbanan med 93 miljoner kronor. Detta kommer att möjliggöra tågtrafik från tätortsområdena kring Öresund direkt till Söderåsen.

Sökandens bemötande:

Att verksamheten skulle stå i strid med ovan nämnda direktiv bestrids, vilket också redovisats i tidigare ingivet underlag. Ytterliga undersökningar eller bemötande i denna del är inte motiverat. Erforderliga dispenser från artskyddsförordningens förbud ingår vidare som en del i ansökan.

Råmaterialet är fuktigt varför risken för damning vid brytning och materialhantering i tälten är mycket liten. Under torra perioder kan dock damning förekomma såväl i tälten som i mellanlagren. Dammbekämpning kommer då att ske genom vattenbegjutning. Vid behov kommer även körytor i anslutning till anrikningsanläggningen och i tälten att vattenbegjutas (se redovisning i MKB, avsnitt 10.6.1, s. 90). Eventuell damning är vidare i första hand en arbetsmiljöfråga, d.v.s. för personal som arbetar i tälten och inte en fråga om omgivningspåverkan. Kraven i Arbetsmiljöverkets föreskrifter tillser att frågan kommer att hanteras.

Frågan om Bolmenledningen har hanterats och kommer att fortsatt hanteras i samråd mellan Sökanden och Sydvatten AB samt genom ett särskilt villkor för den ansökta verksamheten. Sydvatten AB - som äger den aktuella ledningen - har förklarat sig nöjd med denna hantering. Att hantera denna fråga på annat sätt inom ramen för denna prövning är därför inte motiverat. Sydvatten AB kommer att bygga en ny vattenledning med större kapacitet längre västerut i bearbetningskoncessionens ytterkant. Svenska Kaolin har genom avtal gett tillstånd till detta.

Frågan om den ökade mängd tung trafik som den ansökta verksamheten kommer att generera, har utretts och avhandlats tidigare. Enligt Svenska Kaolins uppfattning måste ökningen anses begränsad beaktat den typ av verksamhet som ansökan avser. Därtill är visat att transportfrågan kan hanteras på ett för omgivningen godtagbart

sätt. Att sökanden nu ytterligare utvecklar sin inställning i denna fråga är inte motiverat.

Eslövs kommun anser att ansökan ska avslås. Som skäl anförs bl.a. följande

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Eslöv framförde i sitt yttrande, 2008-10-15 i det nu aktuella miljöprövningsärendet, att det tysta området mellan Jällabjärs naturreservat och Rönneås dalgång har stor betydelse för friluftsliv och rekreation i kommunen. En så störande verksamhet som kaolinbrytning bör inte lokaliseras i området.

Eslövs kommun reagerar starkt mot skrivningen i ansökan om att ”verksamheten kan därmed inte på ett betydande sätt påverka miljön i Natura 2000-området”(se sidan 35). Definitionen för ett Natura 2000-område är att det ska omfatta ett värdefullt naturområde med arter eller naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv.

Majoriteten av Natura 2000-områdena är också skyddade som nationalpark eller naturreservat, och urvalet är en viktig grund för att bevara ett representativt urval av naturmiljöer i Sverige. Av ansökan framgår samtidigt att verksamheten som ansökan omfattar bidrar med buller, ljusföroreningar, betydande tunga transporter, damning med mera i ett område som idag tillgodoser behoven av riksintresse för naturvård och friluftsliv.

EU-kommissionen har nyligen i ett brev till den svenska regeringen uttryckt oro över svenska domstolars beslut angående Natura 2000-områden. Kommissionen förklarar ”att endast vetenskapliga kriterier bör användas när gränser för Natura 2000-områden beslutas” och ”att ekonomiska och sociala krav inte ska beaktas”. Detta gäller som Eslövs kommun ser det rimligen även för nyetablering av verksamhet i direkt anslutning till ett Natura 2000-område.

Sökande skriver att i översiktsplanen för Eslövs kommun är koncessionsområdet angivet (sidan 38). Däremot redovisas inte i ansökan att området är ett så kallat konfliktområde med motstående intressen och att Eslövs kommun i översiktsplanen avstyrker all ytterligare exploatering enligt följande:

All ytterligare exploatering i detta och angränsande områden bör begränsas då denna del av Skåne är relativt orörd och innehåller stora naturvärden som har betydelse för friluftslivet.

(Eslövs kommuns översiktsplan 2001)

Tilläggas kan att arbetet med en ny översiktsplan för Eslövs kommun precis startat. Det är inte troligt att Eslövs kommun gör en annan bedömning kring det aktuella området i den nya planen.

Eslövs kommun deltar aktivt i både Rönneåns och Ringsjöns vattenråd. Där investeras årligen stora summor för att förbättra vattenkvaliteten och därmed även livsbe-
tingelserna för vattenlevande växter och djur. Genom de utsläpp av främmande äm-
nen och partiklar som kan befaras från täktverksamheten riskerar detta viktiga och
kostsamma arbete att gå om intet. Detta har även Länsstyrelsen påpekat i sitt re-
missvar.

Som framgår ovan korsas området av Bolmenledningen, som har stort regionalt
sambandsintresse. Via ledningen som är en direkt förlängning av Bolmentunneln får
en stor del av Skåne dricksvatten. Det är viktigt att påpeka att Bolmentunneln är
klassad som riksintresse. Av ansökan framgår att ledningen kan påverkas av både
vibrationer från sprängningar och tunga transporter som passerar över den. Skyddet
av Bolmenledningen och en överenskommelse med ägaren Sydvatten ska ingå i
tillåtlighetsprövningen.

Eslövs kommun, kommunledningen, delar de synpunkter som framförts av Miljö
och Samhällsbyggnad.

Sökandens bemötande:

I fråga om påverkan på Natura2000-området Jällabjär och påverkan på Rönne å
hänvisas till avsnittet under bemötandet av Länsstyrelsens yttrande.

Angående konflikt med den kommunala översiktsplanen. Enligt Sökandens uppfatt-
ning är det anmärkningsvärt att så ens skulle kunna vara fallet. Kaolinfyndigheten i
Billinge är nämligen ett sedan länge utpekade och detaljavgränsat riksintresse. Att
kommunen i sin fysiska planering har att beakta utpekade riksintressen följer bl.a.
av 2 och 3 kap. plan- och bygglagen (2010:900). Av 3 kap. 3 § samma lag framgår
även att översiktsplanen inte är bindande. Eventuell konflikt med översiktsplanen
kan därför inte beaktas i denna prövning.

I fråga om Bolmenledningen hänvisar sökanden vad som anförs i bemötandet av
Svalövs kommun.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Eslövs kommun yrkar att Mark- och miljö-
domstolen ska avslå Svenska Kaolins ansökan eftersom verksamheten kommer att
ha en negativ inverkan på område för brytning och närliggande områden avseende
buller, naturvärden och utsläpp till vatten. Miljö och Samhällsbyggnad yrkar även

att ansökan ska avslås då en del kompletteringar inte är fullständiga eller tillräckligt utredda samt att det finns en del övriga synpunkter som inte ansetts vara tillräckligt utredda i ansökan. Som skäl anförs bl.a. följande.

Samhällsekonomiskt intresse

Enligt framtagen miljökonsekvensbeskrivning så kan finmald kalksten eventuellt ersätta kaolinförbrukningen i pappersindustrin. I ett samhälle som ständigt övergår till mer digitala lösningar och som strävar för ökad återvinning och ett mer hållbart utnyttjande av naturresurser så är det relevant att en utredning tas fram avseende det samhällsekonomiska intresset och behovet av kaolin i dagsläget. Bolaget redovisar inte om någon förnyad behovsbedömning avseende samhällsekonomiskt intresse av kaolinet idag och för den närmaste framtiden har genomförts. Miljö och Samhällsbyggnad anser inte att bolaget tillräckligt utrett andra hållbarare alternativ än kaolin, som inte medför import eller täktverksamhet.

Tid och volym för brytning

Miljö och Samhällsbyggnad ifrågasätter om befintlig miljökonsekvensbeskrivning på ett fullständigt sätt redovisar konsekvenserna av verksamheten enligt bolagets nya yrkande att i första hand ska brytning ske på obegränsad tid och obegränsad brytningsvolym. Miljö och Samhällsbyggnad anser inte att utfärdat tillstånd i första hand ska gälla under obegränsad tid. Miljö och Samhällsbyggnad anser att om tillstånd ska ges så ska den kortaste brytningstiden gälla. Om brytning ska ske så kommer området att vara otillgängligt under en lång tid och närområdena kommer att påverkas av buller. För att minska ovisshet och oro för närboende, friluftslivsnyttjare och allmänheten är det av yttersta vikt att det finns en tidsbegränsning för hur länge täktverksamheten ska pågå. När det gäller vilken volym som ska brytas så yrkar Miljö och Samhällsbyggnad att brytning ska ske av en begränsad volym. Miljö och Samhällsbyggnad kan inte heller i denna fråga finna någon grund till att obegränsad volym kaolin ska brytas då bolaget ansöker om att bryta kaolin på ett specifikt område

Naturvärden

Miljö och Samhällsbyggnad anser att förlusten av sumpskogsmiljöernas naturvärden inte är acceptabelt ur naturvårdssynpunkt och inte i enlighet med miljöbalkens försiktighetsprincip, eftersom arter som är beroende av sådana naturmiljöer hör till de mest hotade i vårt land. Sumpskogsmiljöerna kan vara betydelsefulla som spridningslokaler till det närliggande Jällabjärs sumpskogsmiljöer och för att uppehålla variationsrikedomen i landskapet. Därför menar Miljö och Samhällsbyggnad att ansökan inte tagit hänsyn till de faktiska naturvärden som finns inom koncessionsområdet.

De naturmiljöer med generellt biotopskydd som försvinner inom koncessionsområdet är betydelsefulla miljöer för många arter som förr var vanliga, men som genom jordbrukets rationalisering fått allt svårare att klara sig i odlingslandskapet. Därför är de värdefulla och även om man inte hittat så många groddjursarter inom själva koncessionsområdet, så finns lämpliga biotoper för sådana i nära anslutning enligt de inventeringar som gjorts. Miljö och Samhällsbyggnad anser att, om tillstånd till täktverksamhet ges, ska småbiotoper för exempelvis groddjur återskapas redan under brytningstiden. Detta bör göras på lämpliga platser utanför verksamhetsområdet och utföras enligt naturinventeringarnas rekommendationer.

När det gäller utformning av utjämningsmagasinet vid Anderstorpsbäcken så bör detta göras i samråd med biologisk expertis så att dammen kan bli en tillgång för biologisk mångfald i landskapet. Enligt bolaget finns i ån enbart lax och flodkräfta som berörs av Artskyddsförordningen i detta ärende. Men även arter som tjockskalig målarmussla och flodpärlmussla kan finnas i ån nedströms utsläppspunkten, vilket bör undersökas. Både ur lokal och regional naturvårds- och friluftlivssynpunkt är Jällabjär och Rönneådalen mycket skyddsvärda. Norr om koncessionsområdet går del av Skåneleden. Täktverksamheten blir en barriär mellan områden av riksintresse för naturvård. Den blir en barriär i landskapet, i ett annars större sammanhängande, relativt tyst, av exploaterings företag och bebyggelse relativt opåverkat område i Eslövs kommun (ÖP 2001).

Utsläpp till vatten

Bolaget har förslagit ett nytt villkor gällande fosfor som lyder att ”Svenska Kaolin ska inom (6) månader från det att domen vunnit laga kraft till tillsynsmyndigheten inkomma med förslag på möjliga kompensationsåtgärder som medför en begränsning av fosforutsläppen till Rönneå motsvarande det tillskott som den ansökta verksamheten maximalt kan ge upphov till, det vill säga 12 kg/år.”

Miljö och Samhällsbyggnad anser att detta är en alltför viktig fråga att lämna för senare avgörande. Att inkomma med förslag på möjliga kompensationsåtgärder är otillräckligt. Förslag och möjliga åtgärder måste vara utrett innan tillstånd kan ges, så att nödvändiga villkor kan fastställas.

Den ansökta verksamheten kommer att medföra en ny, tillkommande belastning av övergödanden ämnen, vilket motverkar att Rönneå uppnår god ekologisk status. Enligt miljökonsekvensbeskrivningen ska fosforhalten i utgående vatten förväntas kunna sänkas till mellan 0,05 mg/l och 0,1 mg/l om ett poleringssteg med alternativ teknik sätt in. Miljö och Samhällsbyggnad anser att bolaget innan tillstånd kan ges, ska ha redovisat vilket alternativ som ska användas för att kunna sänka fosforhalten till halter mellan 0,05-0,1 mg/l. Vidare bedömer Miljö och Samhällsbyggnad att om tillstånd ska ges så ska fosforhalten renas så långt det går för att förhindra ytterli-

gare fosforbelastning till Rönneå varvid en rening på 0,05 mg/l bör vara det begränsningsvärde som villkoras.

Miljö och Samhällsbyggnad bedömer inte att bolaget på ett tydligt sätt visat vilken påverkan ett punktutsläpp av sådana särskilt finkorniga partiklar av kaolin kan ha på fisk, musslor och andra arter i Rönneå och havet eller hur dessa organismer har anpassats. Avseende risk för utsläpp så bör det, om verksamheten tillåts, finnas reglerat i villkor att det inte får ske något utsläpp i form av bräddning. För att säkerställa att det inte uppstår någon negativ påverkan på Rönneå i avseende på utsläpp av metaller, bedömer Miljö och Samhällsbyggnad att bolaget behöver göra en mer utförlig utredning för hur rening av metaller ska ske. I nuläget anger bolaget att efter fällning för reduktion av fosfor så kommer metallhalterna i renat processvattnet sannolikt inte i något fall överstiga bakgrundhalterna i Rönneå. Utsläppsvärdena bör inte grunda sig på årsmängder eller årliga medelkoncentrationer, de bör vara dygnsvärden eller timvärden då ett enskilt utsläpp kan ha potential att slå ut hela det ekologiska systemet i ån.

Energi

Miljö och Samhällsbyggnad anser att miljöfarliga verksamheter så långt som möjligt ska bedrivas fossilfritt. Befintlig miljökonsekvensbeskrivning samt bolagets svar i komplettering 5 mars 2015 bedöms vara bristfälligt, då inga andra förslag på bränslen med mindre miljöpåverkan presenteras gällande torkning av kaolinet. Att täktverksamheten avser att använda eldningsolja strider emot Miljöbalkens allmänna hänsynsregler om hushållnings- och kretslopp: att i första hand använda förnybara energikällor.

Kemikalier

Miljö och Samhällsbyggnad bedömer att användningsområdet för kemikalier som används ska finnas med i tillhörande säkerhetsdatablad för att en säkerhetsbedömning ska kunna genomföras. Att endast utgå från miljökonsekvensbeskrivningen är inte ett tillräckligt underlag i dagsläget för att bedöma riskerna med kemikalierna.

Buller

Det planerade täktområdet ingår i det område som är markerat som ”ett större sammanhängande, av exploateringsföretag och bebyggelse relativt opåverkat område” enligt Eslövs översiktsplan ÖP 2001 och är att betrakta som ett förhållandevis tyst område. Både ur lokal, regional och nationell naturvårds- och friluftlivssynpunkt är Jällabjär och Rönneådalen mycket skyddsvärda. Norr om koncessionsområdet går en del av Skåneleden. Miljö och samhällsbyggnad anser att de få tysta områden som finns i Eslövs kommun bör bevaras.

Om det är så som bolaget bedömer:” Att nedbringa ljudnivåerna ytterligare låter sig skäligen inte göras” så kan det ifrågasättas om verksamheten ska tillåtas.

Den ansökta verksamheten kommer att innebära att ett viktigt friluftsliv- och naturområde förändras ur ljudsynpunkt. Från att ha varit relativt opåverkat av buller kommer nya ljudnivåer tillkomma, till viss del dygnet runt. De ökade transporterna till och från verksamheten kommer medföra nya och ökade bullerstörningar i närområdet, inklusive nationalparken Skärålid.

I ansökan redovisas förnyade ljudberäkningar. I denna rapport utgår bullervärden från naturvårdsverkets generella riktvärden för fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv där naturupplevelser är en viktig faktor. Miljö och Samhällsbyggnad delar inte bolagets bedömning att det inte skulle finnas anledning att frångå de generella riktvärden, med hänvisning till att området och närområdena i stort sett är oexploaterat, har så höga naturvärden och aktivt friluftsliv.

Om verksamheten ska tillåtas borde istället platsspecifika bullerriktvärden tas fram, med hänsyn till förutsättningarna i just detta område. Riktvärden - med ljudnivå och tidsramar - bör föreslås med utgångspunkt i att området idag är relativt opåverkat av buller, och även omfatta transporterna till och från området med hänsyn till såväl risken för olägenhet för närboendes hälsa som störningar för friluftslivet, särskilt i den för regionen viktiga nationalparken Skärålid. Vidare bedömer Miljö och Samhällsbyggnad att även om sökanden kommer att vidta bullerbegränsande åtgärder som kommer att hålla störningarna på en nivå att de klarar fastställda riktvärden så finns det en påtaglig risk att riktvärdena kommer att överskridas.

Avseende villkor för buller så ska det finnas med i villkoret att en handlingsplan ska tas fram för vilka åtgärder som ska vidtas ifall personer kring verksamhetsområdet eller längs vägar i anslutning till verksamhetsområdet blir störda av verksamheten. Handlingsplanen ska tas fram senast två månader innan verksamheten tas i drift och godkännas av tillsynsmyndigheten.

Processvatten och grundvattenströmmar

Miljö och Samhällsbyggnad bedömer inte att det tydligt framgår av ansökan hur man ska ta hand om processvattnet och var det slutligen hamnar vid toppbelastningar, som exempelvis extremhög nederbörd eller missöden. Ansökan beskriver inte heller vilken buffertkapacitet som finns för att förhindra bräddning. Det framgår inte tydligt hur egenkontroll av reningsanläggningen avses göras, hur dammarnas botten täthet ska kontrolleras och hur behovet av processvatten (501 m³/h) som måste anskaffas vid första uppstart ska tillgodoses.

Det framgår inte tydligt av ansökan vad som händer med grundvattenströmmarna när schakten återfylls, när täktverksamheten är slutförd och när grundvattenpum-

parna stängs av. Det framgår inte heller hur utjämningsdammen vid Anderstorpsbäcken ska användas. Ansökan behöver tydligare beskriva om processvatten från sediment- och klarningsdamm enbart går via ledningar eller om utjämningsdammen kommer att användas till detta också. Miljö och Samhällsbyggnad bedömer att utredningarna inte klart visar att det inte finns någon risk för att grundvatten kan komma att bli förorenat när täktverksamheten är slutförd.

Förberedelsetiden

Miljö och Samhällsbyggnad bedömer att det i ansökan inte utretts vilken miljökonsekvens en skogsavverkning medför.

Kontrollprogram

Avseende villkor för kontrollprogram så anser Miljö och Samhällsbyggnad att det ska finnas med i villkoret att kontrollprogram ska komma in till tillsynsmyndigheten senast två månader innan verksamheten ska tas i drift, samt att kontrollprogrammet ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

Sökandens bemötande:

Sökanden har i sin kompletteringsskrift (2015-03-05) anfört följande angående behovet av kaolin:

"All kaolin till ett värde på cirka 500 MSEK per år importeras och pappersindustrin är den största konsumenten. Sverige varvid en undersökning från år 2012 världens 8:e största kaolinimportör. Pappersindustrin kan även använda finmald kalksten av hög kvalitet men även där importeras det mesta. Kaolin har speciella tryckegenskaper för papper som inte kalksten klarar. För keramik och som fyller i färg, plast och gummi finns inget alternativ. Den föreslagna produktionsvolymen torde kunna avsättas inom Sverige men även pappersindustrin i Finland kan vara intresserade. Den största aktören, English China Clay, har lagt ned större delen av sin produktion i Cornwall UK och förser numera Skandinavien med kaolin från Brasilien. "

Mot denna bakgrund torde det vara uppenbart att det finns ett behov av kaolinproduktion i Sverige.

Sökanden vidhåller sina yrkanden avseende såväl volym som brytningstid. Med en så kort brytningstid som 10 år skulle fyndigheten inte kunna brytas, med hänsyn till det långa etableringsskedet och de investeringar som måste göras för såväl brytningen som för att tillgodose miljöns intresse.

Avsikten är att efterbehandling ska ske succesivt och i samråd med tillsynsmyndigheten. Eventuellt kan detta innebära att småbiotoper kommer att återskapas succesivt.

Som framgår av ovan redovisning och av tidigare ingivet underlag, kommer verksamheten att kunna bedrivas med skäligt beaktande av friluftsintrasset och utan risk för skada på naturen i Jällabjär. Det ska vidare inte bortses från att kaolinfyndigheten som sådan är ett riksintresse, att bearbetningskoncession har meddelats av regeringen och att utgångspunkten från det allmänna således är att fyndigheten ska utvinnas. Naturligtvis måste så ske på ett för omgivningen miljömässigt godtagbart sätt, vilket presenterat underlag också visar kommer att kunna ske.

Rönne å är ett av landets mest inventerade vattendrag. Länsstyrelsen lät själva inventera Rönne å och har publicerat rapporten "Musselinventering i några skånska vattendrag 2005" där Rönne å ingår. Det finns uppgifter om att det har skett ett skalfynd av målarmussla 2004, men annars har den inte påträffats. Skal av flodpärlmussla har också hittats vid en inventering 2011 i Rönne å:s nedre del. Övriga förekomster har varit i biflöden i avrinningsområdet som vattnet i huvudfåran inte kommer i kontakt med. En inventering och undersökning av musselpopulationer är givetvis av intresse för naturvårdsmyndigheten. Dock förefaller detta krav välambitiöst med hänsyn till den nu aktuella provningen och den tidsutdräkt och kostnad som är förenad med en sådan undersökning. Det skulle vara av mycket ringa värde för provningen att göra denna utredning.

I fråga om fosfor och suspenderad substans hänvisar Sökanden till bemötandet av länsstyrelsens yttrande.

Avseende utsläpp av metaller anges följande. I MKB s. 75 anges: "*Processavloppsvattnet innehåller partiklar (suspenderad substans) huvudsakligen i form av finkornig kaolin samt fosfor från delamineringen. Vattnet bedöms inte innehålla några andra föroreningar någon betydande mängd. Tungmetaller förekommer till exempel endast i obetydliga halter i råmaterialet.*"

Som redovisats i ansökan är avsikten att välja järnbaserade fällningskemikalier med lågt innehåll av tungmetaller. Det polerings- och reningssteg som den nu föreslagna våtmarken kommer att utgöra har i flera fall visat sig mycket effektivt för avskiljande av metaller. Det är sökandens bedömning att det saknas anledning att befara att det kommer att ske några metallutsläpp till Rönne å utöver bakgrundshalterna.

Sökanden kan inte se att det skulle vara motiverat att ta fram platsspecifika bullerriktvärden. Det bullervillkor som har föreslagits, med lägre ekvivalent ljudnivå dB(A) inom Jällabjärs naturreservat och Rönne ås dalgång, måste anses tillräckligt. I rapporten "Bullerfria områden i Skåne" (del 1, 2003:100) anges användningsområdet för inventeringen av tysta områden. Det sägs att resultaten kan användas i den kommunala och regionala planeringen som ett bedömningsunderlag exempelvis i samband med översiktsplaneringen. Utpekandet har ingen juridisk status i sig och

någon planläggning i strid mot det riksintresse som kaolinfyndigheten utgör är inte tillåten.

Magasinskapaciteten för nederbörd utgörs av hela den för tillfället aktuella täktytan, vilket gör att det aldrig kan uppstå några problem med hanteringen av skyfall. Avbördningen och sedimenteringen av detta vatten sker med samma pumpkapacitet och uppehållstid i sedimenteringsdammar oavsett nederbörd, om än att drifttiden då ökar. Bräddning kommer därför aldrig att behöva ske.

Efter att verksamheten avslutas kommer grundvattenytan att återta sin ursprungliga nivå och grundvattenströmmen kommer att ha samma huvudriktning som i dag. Eftersom brytningen och efterbehandlingen innebär att markprofilen ska ändras och våtmarker och öppna vattenytor förekomma, kommer markvattenakviferen att delvis vara belägen över markprofilen. Efterbehandlingen kommer att ske med material från platsen, vilket i huvudsak består av morän. Efterhand kommer vegetationen att etableras och det bedöms inte att det efter att verksamheten avslutats kommer att vara större risk för förorening av grundvattnet än i dag.

Säkerhetsdatablad för kemikalier har bilagts ansökan.

Organisationer

Rönneåns Vattenråd och Rönneådalensfiskevårdsområdesförening anser att ingen negativ påverkan på Rönne å samt Anderstorpsbäcken får förekomma.

Därutöver anförs bl.a. följande. Då grumling och sedimentering oftast bara medför negativa effekter för akvatiska organismer kan detta komma att påverka hela ekosystemet, oavsett ursprung av material. Grumlingens effekter är direkt kopplad till tidsintervallet och vid en längre sådan ökar organismernas stressnivå i t.ex. andningsfrekvenser och födosök, vilket kan leda till minskad överlevnad och tillväxt. Grumling kan även skapa fysiska skador i egenskap av igensättning av gälar. Vid ackumulering av suspenderat material kan bottensubstratet få en förändring vilket påverkar organismerna negativt så som syrebrist vilket ökar dödligheten för stationära arter (ex musslor, insektspuppor och fiskägg). Grumligen kan även leda till att viktiga lekområden för laxfiskar förstörs, men även skapa en fördröjd uppvandring av fisk i vattensystemet. Det tillförda suspenderande materialet påverkar även djur i olika grad beroende på årstid (Se ovan punkt om extrema torrår och ökat råvattenuttag). Då Rönneåns vattenråd samt Rönneådalens fiskevårdsområdesförening anser att enligt samrådsrapporten detta utsläpp av suspenderat material kommer att ske kontinuerligt och under en väldigt lång tidsperiod (ca 50 år), så krävs en

utförlig miljökonsekvensbeskrivning samt förklaring till hur detta ej kommer att påverka recipienterna negativt

Vid extrema torrår påverkas Rönne å av ett lågt vattenstånd vilket kan medföra negativa ekologiska påverkningar. Om detta skulle sammanfalla med ett eller flera ras i Bolmentunneln, kan Sydsvatten AB komma att öka sitt uttag av råvatten från Ringsjön. Hur förhåller sig verksamheten och dess egna uttag av processvatten från Rönne å till situationer likt denna?

Ansökan beskriver även att det okontaminerade vattnet skall släppas ut för utjämning av Anderstorpsbäckens flöde. Anderstorpsbäcken har idag en naturlig vattenfluktuation likt andra bäckar och åar till vilket dess flora och fauna anpassat sig. Därmed skulle ett utjämnat flöde innebära en ekologisk förändring.

Enligt ansökan söks dispens från artskyddsförordningen för att avlägsna eller flytta exemplar som kan komma i konflikt med utbyggnaden. Enligt artskyddsförordningen gäller detta samtliga levnadsstadier vilka inte alltid uppehåller sig inom konfliktområdet under hela sin livstid. Enligt vetenskapliga studier är förflyttning av specifika groddjur ej något alternativ för dess överlevnad.

Rönneåns vattenråd samt Rönneådalens fiskevårdsområdesförening anser att kompletterande uppgifter behövs i form av miljökonsekvensbeskrivningar samt fullständigt redovisat kontrollprogram. Detta i avseende på följande:

- Avledning av processvatten från Rönneå.
- Utsläpp av processvatten till Rönneå via Anderstorpsbäcken.
- Sänkning av grundvattennivåer och återinfiltrering (främst gällande påverkan på Natura 2000-området Gällabjär).
- Efterbehandlingsplan samt det tillhörande kontrollprogrammet

Sökandens bemötande

Det finns goda möjligheter att reducera halten suspenderat material i vatten som avleds till recipient till låga nivåer genom de reningsanläggningar för vatten som nu sammantaget avses ingå i verksamheten. Konsekvenserna av utsläpp av suspenderat material har härutöver utretts ytterligare. Detta redovisas närmare under bemötandet av länsstyrelsens yttrande.

Vattenuttaget från Rönne å är som redovisats mycket begränsat och dessutom leds allt det åvatten som inte följer med produkten ut, liksom visst grund- och nederbördsvatten, tillbaka till Rönne å. Nettobortledningen begränsas därför avsevärt och det bedöms att påverkan blir obetydlig. Vattenföringen i Rönne å är dessutom inte naturlig utan styrs av Sydsvattens avbördning av vatten från Ringsjön enligt en bestämd tappningsplan.

Svenska Kaolin har efter att ha inhämtat synpunkter sett det som en fördel om kvarvarande del av Anderstorpsbäcken har en viss vattenföring även sommartid då den annars brukar torka ut. Det har inte i tidigare handläggning av ärendet sedan 2006 framkommit att någon har haft en annan uppfattning. Tvärtom har det vid samråd med länsstyrelsen tidigare framkommit att det var viktigt med en viss vattenföring. Även LRF har i sitt remissyttrande betonat vikten av att bäcken inte torrläggs. Är det ett önskemål att bäcken alljämt ska torka ut sommartid, då är detta något som Svenska Kaolin givetvis inte motsätter sig. En plan för avtappning av vatten till Anderstorpsbäcken skulle kunna framtagas i samråd med länsstyrelsen.

Påverkan på Jällabjär har utretts ytterligare. Se bemötandet av Naturvårdsverkets yttrande.

Klippans Sport & Fiskevårdsförening, Helsingborgs Sport & Fiskevårdsförening och Ängelholms Sport & Fiskevårdsförening anser att ingen negativ påverkan på Rönneå och dess biflöden får förekomma. Därutöver anförs bl.a. följande.

- Då grumling och sedimentering oftast bara medför negativa effekter för akvatiska organismer kan detta komma att påverka hela ekosystemet, oavsett ursprung av material.
- Då vattensystemet har uppvandring/lekområden av bl.a. lax kan grumling och andra utsläpp leda till att lekområden för laxfiskar förstörs.
- Det tillförda suspenderande materialet påverkar även djur i olika grad beroende på årstid.
- Då utsläpp av material kommer att ske under förmodligen en lång tidsperiod så tycker föreningen att det krävs en utförlig miljökonsekvensbeskrivning samt förklaring till hur detta ej kommer att påverka recipienterna negativt.
- Ett utjämnat flöde om det nu skulle förekomma kan och kommer förmodligen att innebära en ekologisk förändring.
- Att kompletterande uppgifter behövs i form av miljökonsekvensbeskrivningar samt fullständigt redovisat kontrollprogram.

Sökandens bemötande:

Vad gäller frågan om suspenderad substans hänvisas till bemötandet av Länsstyrelsens yttrande.

Lantbrukarnas Riksförbunds kommungrupper i Klippan och Eslövs kommuner anser att ansökan ska avslås.

Som skäl anförs bl.a. följande. Med grundvattensänkningarna som har skett vid större markarbeten är vi angelägna om att grundvattensänkningar hålls på en kontrollerad nivå och inte skadar omkringliggande jord- och skogsbruk. Vi anser att sökanden bör producera en karta där sänkningarnas beräknade djup och utbredning tydligt visas, vilket vi inte kan se i underlagsmaterialet. Det måste mer tydligt framgå hur grundvattensänkningen påverkar privata brunnar i området och hur det omgivande produktiva jord- och skogsbruket påverkas. Skog, betes- och åkermark kan påverkas negativt av torka om grundvattennivån sänks.

Kan man säkerställa att bortföring av grundvatten inte påverkar närliggande åar och bäckar negativt? Vilken flödesmängd kommer att föreligga i Anderstorpsbäcken? Det är viktigt att bäcken inte torrläggs vid något tillfälle, utan att den hela tiden har minst lika mycket vatten som idag.

Grumligt vatten kommer enligt ansökan att släppas ut i vattendragen. Vattnet dricks tidvis av kreatur och kvaliteten får därför inte försämrats. LRF har i minne det som hände på Hallandsåsen för ett antal år sedan där djurägare drabbades mycket hårt av utsläpp i vattendrag med följd att djur som drack dog.

Sökanden anser att risken för föroreningar av grundvattnet är obefintlig. LRF anser att vattenkvalitén kontinuerligt skall kontrolleras. Uppföljning och kontroller bör ske så att dessa inte överskrids. De av sökanden önskade villkoren för gränsvärden och utsläpp till Anderstorpsbäcken och vidare till Rönne å finner vi oacceptabelt höga. Fosfor är den främsta orsaken till övergödning i vattendrag. Om verksamheten tillåts släppa ut avlopp med 0,5 mg fosfor/liter, utgör det 10 ggr högre fosfornivå än vad som utgör det långsiktiga målet för totalfosfor i vattendrag i t ex Eslövs kommun. Utsläppen kommer att utgöra en stor punktkälla för fosfor i området och får en direkt synlig påverkan på vegetation och miljö i vattendraget. Särskilt skadlig effekt kommer att synas under tider då vattenföringen är låg. Verksamheten strider härigenom mot de nationella miljö kvalitetsmålen om *Levande sjöar och vattendrag* samt *Ingen övergödning*, och äventyrar samtidigt *Myllrande våtmarker* och *Hav i balans, levande kust och skärgård*.

Med tanke på Anderstorpsbäcken och omgivande natur finner vi det självklart att sökanden ska använda de kemikalier som utgör bästa möjliga miljöval. Kemikalier och diesel ska förvaras och hanteras så att allt spill kan omhändertas, denna hantering måste tydligt dokumenteras.

Svenska Kaolin AB anser att det inte finns anledning att utreda om Rönne å kommer att påverkas av lokaliseringen av utsläppspunkten. De skriver i sin ansökan att det är en åtgärd utan miljönytta. LRF anser tvärt emot att det är av största vikt att detta utreds.

Sökanden framhåller att flödet av den bäck som ansluter till Anderstombsbäcken skall upprätthålla ett flöde så likt det naturliga som möjligt. LRF ställer sig frågan, vad är det naturliga flödet i bäcken? Och kommer det att finnas mätpunkter i bäcken? Det finns inga svar i ansökan.

Damm från brytning, transport och anrikning får inte skada omkringliggande jord- och skogsbruk. Damm sätter ned växternas förmåga att assimilera koldioxid och solljus och får därmed en hämmande effekt på växtproduktionen. Sökanden måste utarbeta en plan med dammnedsättande åtgärder.

Då området är ostört av trafikbuller, industrier eller andra bullrande verksamheter bör sökanden visa detta problem särskild hänsyn. Inte minst gäller detta det stora antal transporter inom området. I ansökan räknar man med ca 100 tunga transporter per dag eller ca en lastbilstransport var sjätte minut. Till detta tillkommer buller från brytning och materialhantering. Även här är det viktigt med kontinuerligt uppföljning. Vägvalet för transporterna måste ta största möjliga hänsyn till boende inom området.

Verksamheten kan komma att påverka jakten i området negativt. De ljud- och ljusfenomen som antas uppstå runt verksamheten kan påverka fastigheter inom och utanför gruvbrytningsområdet negativt. Vi kan inte i ansökan se hur jakträttsinnehavare som drabbas kommer att kompenseras.

Vi anser vidare att markägare som får ett betydande markintrång skall personligen kontaktas för samråd. Så har inte skett vad gäller fastighetsägaren till Y19. Där kommer Svenska Kaolin AB att anlägga intagsledningar för bortföring av ytvatten. Att fastighetsägaren borde få en personlig kallelse till samråd anser vi är av stor betydelse (andra påverkade fastighetsägare i brytningsområdet har getts den möjligheten) inte minst eftersom Svenska Kaolin AB avser att yrka tvångsrätt på den fastigheten.

Sökandens bemötande:

Som framgår av Swecos utredningar är det inte sannolikt att grundvattenavsänkningen skulle kunna påverka ens fuktiga områden inom influensområdet. Som beskrivs i utredningen skulle det emellertid rent teoretiskt kunna föreligga risk för sådan påverkan. För att säkerställa att grundvattenavsänkningen inte kan påverka det skyddsvärda Jällabjär, kommer därför skyddspumpning och infiltration av grundvatten att ske. Vad gäller påverkan på annan mark, åar och bäckar, är den bedömning som har gjorts att sådan påverkan inte kommer att ske. Avslutningsvis ska noteras, vilket också redovisats i MKB, att influensområdet i jord i allt väsentligt sammanfaller med koncessionsområdet. Risken för att verksamheten skulle medföra

skada på skog och jordbruk samt omgivande åar och bäckar bedöms sammanfattningsvis som obefintlig.

Torrläggning kommer enligt huvudförslaget inte att ske och en bedömd tillräcklig minimivattenföring kommer att säkerställas. Remissinstanserna synes dock inte eniga i denna fråga.

Genomförda utredningar visar på, om alls, en endast obetydlig höjning av halten suspenderat material i ån (efter omblandning). Att detta skulle kunna medföra negativ påverkan på kreatur som dricker från ån bedöms inte som sannolikt.

Råmaterialet är fuktigt varför risken för damning vid brytning och materialhantering i tälkten är mycket liten. Under torra perioder kan dock damning förekomma såväl i tälkten som i mellanlagren. Dammbekämpning kommer då att ske genom vattenbegjutning. Vid behov kommer även körytor i anslutning till anrikningsanläggningen och i tälkten att vattenbegjutas (se redovisning i MKB, avsnitt 10.6.1, s. 90). Eventuell damning är vidare i första hand en arbetsmiljöfråga, d.v.s. för personal som arbetar i tälkten och inte en fråga om omgivningspåverkan. Kraven i Arbetsmiljöverkets föreskrifter tillses att frågan kommer att hanteras.

Frågan om ev påverkan på jakt av ljus och ljus är långsökt. Bedömning av kompensation av jakträttsinnehavare får ske från fall till fall för det fall krav framställs

Enskilda motparter vilka bemötts särskilt

E och J, fastigheten Y1, F och N, fastigheterna Y2, K, fastigheten Y3, P, fastigheterna Y4, Q fastigheterna Y5, R, fastigheten Y6, S, fastigheten Y7, T, fastigheten Y8, U, fastigheten Y9, V, fastigheten Y10, W, fastigheterna Y11 Z, fastigheten Y12, Å, fastigheterna Y13, Ä, fastigheten Y14, Ö fastigheten Y15, Ö2, fastigheten Y16, Ä2, fastigheten Y17, Å2, fastigheten Y18, Z2, fastigheten Y20

, samtliga (nedan kallade sakägarna) anför genom ombud advokaten D följande.

Inställning i sak

1. Sakägarna motsätter sig att sökanden meddelas tillstånd.
2. Sakägarna har inget att erinra mot att arbetstiden i sig bestäms till 10 år och att tid för anmälan av oförutsedd skada bestäms till 20 år.
3. Sakägarna motsätter sig att sökanden meddelas de sökta tvångsrätterna. Sökandens yrkande om tvångsrätt avser bl.a. Y21. Yrkandet avser att på fastigheten få anlägga ledningar och brunnar mm. för avsänkning och bortledning av grundvatten. Lagfaren ägare till fastigheten är K som motsätter sig tvångsyrkandet.
4. Sakägarna motsätter sig att sökanden meddelas dispens från strandskyddet för uppförande av avlopps- och intagsledning från anläggningen nertill och för utloppsanordning i Rönne å.
5. Sakägarna motsätter sig att sökanden meddelas dispens från artskyddsförordningen för fridlysta växter och djurarter (vanlig groda, vanlig padda, mindre vattensalamander och åkergroda) såväl när det gäller dispens att avlägsna som när det gäller att flytta arter som kommer i konflikt med den sökta utbyggnaden.
6. Sakägarna motsätter sig att sökanden medges rätt att vidta skadeförebyggande åtgärder i form av anläggning för återinfiltrering på fastigheterna A, med svenska kyrkan som lagfaren ägare, och Y21 med K som lagfaren ägare.
7. Sakägarna motsätter sig avslutningsvis att den ingivna miljökonsekvensbeskrivningen godkänns.

Ersättning

Samtliga sakägare yrkar, för det fall Mark- och miljödomstolen medger sökanden tillstånd i enlighet med ansökan, ersättning för den skada och den marknadsvärdepåverkan deras fastigheter vidkänns med anledning av den ansökta verksamheten. Yrkandet för respektive fastighet kommer att preciseras senast i samband med huvudförhandling i målet.

Villkor mm

Sakägarna förbehåller sig rätten att i samband med utvecklande av grunderna för talan även komma in med inställning till ansökan såvitt avser förslag till villkor för verksamheten, ställande av säkerhet samt till föreslagna utrednings- och prøvotidsvillkor.

Rättegångskostnader

Sakägarna yrkar ersättning för sina rättegångskostnader med belopp som kommer att anges senare.

*Grunder*Vattenverksamheten

Sakägarnas fastigheter kommer att påverkas negativt av den sänkta grundvattennivån. I vilken utsträckning den enskilda fastigheten och sakägaren nyttjar den vattentillgång som kommer att påverkas av sökandens verksamhet är för närvarande (då sakägarna endast medgavs ett kortare anstånd med att inkomma med detta yttrande i målet) inte klarlagt. Behovet av och karaktären på de vattentillgångar och möjligheter att tillgodogöra sig det vatten som kommer att avsänkas av sökanden är således för den enskilde sakägaren ännu inte klarlagt.

Inte heller är den påverkan som Rönne å utsätts för och som har bäring på, och utgångspunkt i ett sakägarperspektiv, klarlagt. Här avses den påverkan som den enskilde fastigheten drabbas av i första hand. Det görs även gällande att den eventuella påverkan den sökta verksamheten, såvitt avser Rönne å ur ett naturvårdsintresse kan ha kommer att förtydligas vid en senare tid.

Den utredning som åsyftas ovan är en inventering av sakägarnas behov av vatten och som kommer att utföras av undertecknad för sakägarna. Sakägarna, som kommer att göra en inventering av deras utnyttjande av vattentillgångarna, kommer därför att vid en senare tid utveckla sin inställning i denna fråga sedan påverkan ur sakägarnas perspektiv utretts enligt ovan.

Tvångsrätt

Sökandens yrkande om tvångsrätt avser Y21 såvitt här är av intresse. Yr-kandet avser att på fastigheten få anlägga ledningar och brunnar mm för avsänkning och bortledning av grundvatten. Lagfaren ägare till fastigheten är K som motsätter sig att tvångsyrkandet bifalls. Sökanden har för närvarande inte presenterat någon ersättning med anledning av den yrkade tvångsrätten varför fastighetsägaren för närvarande inte kan vitsorda något belopp som skäligt i och för sig.

Marknadsvärdepåverkan

Sakägarnas fastigheter är belägna i ett naturskönt område och mycket av deras fastigheters värde ligger med anledning härav i den geografiska placeringen och omgivningens karaktär. Den sökta verksamheten kommer att få en betydande miljöpåverkan för såväl sakägarnas fastigheter som för den natur som finns i anslutning till fastigheterna. En negativ påverkan på naturområden i näromgivningen påverkar även attraktiviteten för friluftslivet och därigenom även värdet på sakägarnas fastigheter i sig.

Denna bedömning bör bl.a. tas upp i den prövning enligt 11 kap. 6 § som ska göras i målet. Det vill säga att vid viktningen av och bedömningen av om vattenverksamheten bör vara samhällsekonomiskt tillåtet bör hänsyn tas till bl.a. den marknadsvärdepåverkan den sökta verksamheten har på natura 2000 bl.a. när det gäller försämrad rekreation samt aspekter sammankopplade härmed och som i sin tur har negativ inverkan på fastighetsvärdena på sakägarnas fastigheter.

I denna del kan även lyftas fram de alternativ som i dag finns till ett användande av kaolin i industrin. Det är således sökandens önskemål om att få bryta kaolin i ljust av att det finns alternativ till denna mineral som ska ställas mot den samhällsekonomiska påverkan i negativ mening dels ur ett allmänt perspektiv men även ur ett enskilt perspektiv.

Vid denna bedömning bör inte samhällsekonomisk tillåtlighet medges dvs. mark- och miljödomstolen bör finna att verksamheten ur allmän och enskild synpunkt inte överväger kostnader och skador samt olägenheter av den sökta verksamheten.

Området för den sökta verksamheten är ett av mycket få tysta områden i länet. Bullerfrågan är med anledning härav av stor betydelse i målet. Det material kring buller som redovisats i målet när det gäller omgivningsbuller uppfyller inte de krav som bör ställas i det aktuella fallet. I målet har ekvivalent ljudnivå redovisats när det gäller störning såväl avseende brytnings- och anrikningsverksamheten som när det gäller transporter. En tydlig brist är att påverkan av transporter utanför brytningsområdet, koncessionsområdet, inte har redovisats. Påverkade av den senare miljöstöringen och utsatta områden är dels fastigheter med boende men även områden i natura 2000-områden i anslutning till transportvägar till och från Natura 2000-området. Utredningen i målet påvisar endast ekvivalent ljudnivå och inte maxbullernivåer. En redovisning av maxbullernivåer, dvs. de ljudtoppar som verksamheten genererar kommer enligt sakägarna att ligga över de begränsningsvärden som är fastlagda såväl avseende buller från brytning och bearbetning samt framför allt buller från transporter till och från det sökta brytnings- och bearbetningsområdet, där maxbullernivåer för Natura 2000-området och rekreations- och fritidsområde särskilt ska beaktas.

Miljökonsekvensbeskrivningen kan under sådana förhållanden, i avsaknad av utredning, inte godkännas enligt sakägarna. Kompletteras ansökan med ny utredning som redovisar beräknade maxbullernivåer bör ansökan avslås med anledning av bullersituationens omfattning och överskridande av gällande riktlinjer.

Handel ochandel

Vid den handels- och vandelsprövning som domstolen ska göra bör sökandens ekonomiska förmåga sättas i fokus. Den prövning, om än under andra förutsättningar, som gjorts beträffande bolaget när det gäller bolagets förutsättningar att kunna utvinna det sökta mineralet, görs nu gällande att det bolag som fick koncession inte är det samma som nu söker miljötillstånd eller i vart fall har bolaget inte de synbara ekonomiska förutsättningarna som bör förutsättas för ett utvinnande av mineralet. Vidare har bolaget som fick koncession överlåtits till nya ägare. Sökandebolaget har således inga andra tillgångar än materialet kring den nu aktuella ansökan som immateriell tillgång. Av bilagda årsredovisningar följer att bolaget varken har omsättning eller likvida medel av någon omfattning. Detta innebär i sin förlängning att det finns en stor risk att bolaget inte kommer att ha resurser att reglera eventuella skador som kommer upp och som ligger utanför bolagets försäkring. Det gäller samma sak med de kostnader som uppkommer med anledning av förhandling i målet. Sökandebolaget bör med hänsyn till det senare ställa en frivillig ägargarant eller bankgaranti för sökandens förpliktelser avseende rättegångskostnader i målet. Bolagets förmåga att utvinna den sökta mineralen sätts i fråga.

Halloysit

Det har utförts provborrningar i området under en längre tid. Redan 1987 visade således SGU:s provborrningar av kaolinfyndigheten att det oönskade stavformiga materialet halloysit finns i kaolinleran (SGU:s analys 87160).

Vid undersökningar av olika kaolinprov från kaolinförekomsten på Billinge fälad fann OY Partek AB ett stavformigt mineral, som med all sannolikhet är halloysit. Halloysit - $\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_5(\text{OH})_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ - är nanorör (som med lätthet tränger in i bl.a. mänskliga celler och vars konsekvenser inte är helt kända) och lär förekomma i kaolinleran enligt rapporten från OY Partek AB den 28 juni 1988. Rapporten hemligstämplades enligt uppgift av Nämnden för Statens Gruveegendom (NSG). Med anledning av rapporten ovan bör den sökta verksamheten i första hand inte medges samt bör inte MKB:n godkännas och i andra hand bör ansökan avslås då sökanden inte klargjort den miljöpåverkan som den sökta verksamheten kan komma att få på omgivningen med mindre sökanden komplettera ansökan med en utredning kring förekomst av halloysit som påvisar att halloysit inte är hälsofarligt eller att förekomsten av halloysit i förekommande nivåer inte är hälsofarliga eller att hal-

loysit inte förekommer alls vid brytningsområdet.

Unionsrätten mm

Det är sakägarnas uppfattning att en gruvverksamhet kommer att stå i strid mot EU-direktiven om bevarande av livsmiljöer, vilda djur och växter utpekade som Natura 2000, nämligen EUs Art- och habitatdirektiv (92/43/EG) och EUs Fågeldirektiv (2009/147/EC). Sverige har genom direktiven förbundit sig att värna de naturtyper och arter som är särskilt skyddsvärda. Sedan koncessionen beviljades har den svenska miljölagstiftningen anpassats med avsikt att stärka skyddet för landets samtliga Natura 2000-områden. Det krävs exempelvis tillstånd för att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som direkt eller indirekt på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. Sakägarna avser, när det gäller artskydd, att göra en egen inventering och sammanställa deras uppfattning i frågan om skyddade arter att jämföras med O's, vid Pro Natura, genomförda inventering. Det finns en betydande risk för negativ påverkan på natura 2000-området Gällabjär. Tillstånd krävs enligt sakägarna i detta avseende och MKB:n behöver i linje härmed kompletteras i denna del.

Riksintressen

Det är sakägarnas uppfattning att mark- och miljödomstolen inte är bunden av regeringens riksintresseprövning. Prövningen av ansökan ut ett miljörettsligt perspektiv bör följa gängse av miljöbalken fastlagda prövningsgrunderna. Det finns enligt sakägarnas uppfattning inget stöd för att underlåta att göra en prövning enligt bestämmelserna om riksintressen. Vid en sådan riksintresseprövning bör behovet av kaolin som mineral ställas mot bl.a. riksintresset för ett rörligt friluftsliv och naturvård. Vid denna bedömning bör vidare dagens faktiska behov av kaolin och de alternativ som står till buds prövas.

Övriga frågor

Sakägarna delar den inställning till naturvärdenas påverkan som framförs i länsstyrelsens och naturvårdsverkets yttranden.

Sökandens bemötande:

Enligt Sökandens uppfattning uppfyller miljökonsekvensbeskrivningen med råge de krav som ställs. Efter gjorda tekniska kompletteringar är det sammanlagda underlagsmaterialet och beskrivningen av den ansökta verksamhetens eventuella miljökonsekvenser av mycket hög kvalitet. Det kan vidare påpekas att det faktum att ansökan kungjorts innebär att domstolen gjort bedömningen att ansökan med tillhörande underlag är tillräckligt för att kunna utgöra underlag för prövning i målet.

Enligt Sökandens bedömning är förutsättningarna sådana att tvångsrätt på fastighet-en Y21 kan beviljas.

Enligt Sökandens bedömning är förutsättningarna sådana att artskyddsdispens kan beviljas. Förutsättningar för strandskyddsdispens ska med stöd av 21 kap. 3 § miljöbalken prövas i målet. Det torde vara företrädare för allmänna intressen som har att bevaka denna fråga. Det kan tilläggas att enskilda inte ens har talerätt i andras dispensärenden. Även om en egentlig dispens inte ska meddelas, ska domstolen bedöma om förutsättningar för dispens föreligger. De åtgärder (anläggande av intagsledning och avloppsledning i Rönne å) som behöver ske inom strandskyddat område är sådana vilka med nödvändighet måste ske inom sådant område. Förutsättningar för dispens måste anses föreligga.

Avseende påverkan på Jällabjär hänvisas till bemötandet av Naturvårdsverkets yttrande.

Sökanden har i avsnitt 5, s. 19, i ansökan redogjort för sin bedömning av verksamhetens tillåtlighet enligt 11 kap. 6 § miljöbalken. Som framgår av till ansökan och kompletteringen bifogade utredningar - och vilket än mer klargörs efter de kompletterande utredningar som nu utförts och som bifogats detta yttrande - kan någon negativ påverkan av betydelse för omgivningen inte anses uppkomma genom den ansökta vattenverksamheten. Brytningsvärdet har uppskattats till ca MSEK 4 800 för en brytningsperiod om 20 år. Även beaktat eventuell påverkan på kringliggande fastigheter samt eventuell mindre påverkan på omgivningen genom vattenverksamheten, är det likafullt uppenbart att tillåtlighet enligt den aktuella bestämmelsen föreligger.

Svenska Kaolin är i nuläget ett bolag som ännu inte bedriver någon egentlig verksamhet och således ett bolag utan anställd personal. De personer som ingår i styrelsen har emellertid omfattande erfarenhet och stor kompetens att realisera och driva den typ av verksamhet som ansökan avser. Att Svenska Kaolin ännu inte har anställt personal att faktiskt utföra arbetet är, mot bakgrund av att bolaget i nuläget inte bedriver någon verksamhet, inte märkligt. Det motsatta förhållandet, att bolaget skulle tvingas ha anställd personal under hela prövningsförfarandet, hade dock varit att anse som såväl onödigt som orimligt. På samma sätt är det inte märkligt att bolaget i nuläget inte har en betydande kassa. Bolaget kommer att kapitaliseras för att klara alla ekonomiska åtaganden sedan tillstånd väl erhållits.

Som framgår av produktbeskrivning beskrivs halloysit som ett med kaolin kemiskt identiskt mineral och som icke giftigt, naturligt och oskadligt för miljön. De sökningar som har företagits påvisar inte att halloysit skulle ha några negativa egenskaper för miljö eller människors hälsa. Det bör vidare framhållas att halloysiten till allt övervägande delen kommer att lämna området med produkterna.

Sakägarna anser att verksamheten strider mot art- och habitatdirektiven. Sakägarna ska göra egna artinventeringar att jämföra med de av O., Pro Natura. Sökanden har noterat detta. Sökanden vill dock framhålla att kostnaden för sådana inventeringar inte kommer att ersättas av Sökanden.

Svenska Kyrkan, Lunds stifts prästlönetillgångar (PLT), fastigheten A, yrkar i första hand att mark- och miljödomstolen ska avslå Svenska Kaolin ABs ansökan.

För det fall att mark- och miljödomstolen finner att det finns skäl att lämna miljötillstånd till verksamheten yrkar PLT på att tillståndet skall begränsas både vad gäller volym och tid.

Beträffande ersättningsanspråk för det fall att tillstånd meddelas vill PLT yrka på följande. Svenska Kaolin AB ska åläggas att till PLT erlagga ersättning i enlighet med vad som framgår av miljöbalkens (1998:808) bestämmelser. PLT yrkar på full kompensation för det intrång och olägenhet som man förorsakas av verksamheten. Vidare yrkar PLT på ersättning enligt minerallagens (1991:45) bestämmelser. Någon närmare precisering av den yrkade ersättningens storlek kan i dagsläget inte lämnas varför PLT förbehåller sig rätten att återkomma med en precisering av sitt ersättningsanspråk längre fram i processen.

Som skäl anförs bl.a. följande. PLT ansluter sig till remissinstansernas synpunkter och invändningar, det framstår tydligt att den ansökta verksamheten kommer att få långtgående negativa miljökonsekvenser. Dessa miljökonsekvenser kan enligt PLTs mening inte godtas. På A bedrivs idag i huvudsak ett aktivt skogsbruk. Kaolinbrytningen och den därtill hörande verksamheten kommer att medföra en total påverkan på fastigheten. Verksamheten kommer bland annat att inskränka PLTs möjlighet att bruka marken under mycket lång tid framöver, och avseende större delen av fastigheten, för all framtid göra den obrukbar.

Det bör även i detta sammanhang påpekas att de delar av fastigheten som inte kommer att ianspråkta för den ansökta verksamheten och som därför fortsättningsvis kommer att vara skogsbevuxen också kommer att påverkas mycket negativt av verksamheten.

I sin ansökan har Svenska Kaolin AB hänvisat till sina tvångsrättsliga möjligheter att tillskansa sig rådighet över berörda fastigheter samt det vatten som behövs för verksamheten. PLT vill att mark- och miljödomstolen särskilt noterar att Svenska Kaolin AB inte har lämnat något förslag på frivillig överenskommelse för bolagets tillträde till fastigheten. PLT motsätter sig bolagets tvångsvisa tillvägagångsätt.

Sökandens bemötande:

Som bemötande hänvisar Sökanden till sitt bemötande av inkomna synpunkter från myndigheter. Enligt Sökandens bedömning är förutsättningarna sådana att tvångsrätt kan beviljas.

Enskilda motparter och organisationer som inte bemötts särskilt

Billinge Byalag gm ordförande L anför att man genomfört ett informationsmöte med ett stort antal deltagare varvid följande framkom. Samtliga deltagare ansåg att tillstånd till verksamhet inte ska beviljas, att ansökan slutligt ska förkastas för vidare prövning, att förekomst av Halloysit och nanopartiklar är ytterst allvarligt och att vid beaktande av långsiktigt naturresursutnyttjande måste be-söksnäringen prioriteras (Natura2000-område).

Biströ Bygderåd gm ordförande M yrkar att ansökan avslås i sin hel-het. Som skäl anføres bl.a. följande. Den verksamhet som beskrivs i Svenska Kaolins samlade ansökan kommer på ett mycket brutalt och definitivt sätt att förstöra oersätt-liga naturvärden, goda boendemiljöer, stora satsningar på turism, Rönneås vattensystem och biologi, menligt påverka Natura 2000 området Jällaberg samt att med anledning av nämnda medföra en stor förlust av arbetstillfällen som inte, på långa vägar, vägs upp av tillkommande arbetskraftstillfällen i gruvdriften.

Vidare anføres bl.a. följande. Biströ Bygderåd är en politiskt obunden och icke vinstdrivande, ideell förening för alla i bygderådets verksamhetsområde. Medlemsantalet är f.n. c:a 210 personer (i huvudsak anknutna till Röstånga, Billinge och Stockamöllan med omnejd). Dessutom har c:a 1600 personer undertecknat protestlista mot den planerade gruvdriften.

Halloysit:

Halloysit är en nanopartikel som förekommer i kaolinlera. Sökanden har för avsikt att släppa ut denna produkt orenad i Rönneå. Forskning på Hallyosit visar att partikeln kan ha stor negativ inverkan på allt levande i framförallt vatten men är även mycket farlig vid inandning (jmf. asbest). Sökanden har inte i sin ansökan tagit upp och belyst konsekvenserna av denna mycket problematiska och ekosystemhotande partikel.

Jordbruk:

Jordbruket längs Rönneås är i huvudsak animalieproduktion och denna är helt ekonomiskt avgörande för de brukare som nyttjar denna resurs. Kan inte djurhållning upprätthållas kommer många brukare att försvinna och marken förslyas. Strandängarna är s.k. översvänningsmarker som på höst och vinter översvämmas av närings-

rikt åvatten. När sedan vattnet återgår till åfåran på vår och sommar lämnas näring till en mycket värdefull tillväxt av gräs och örter. I dag finns inga större giftiga föroreningar i ån men skulle orenat avloppsvatten från gruvan på ett ohämlat sätt släppas ut i ån kommer med all säkerhet djurskyddsaspekter att sätta stopp för användning av ängar och vatten för livsmedelsproduktion samt omöjliggöra övrig jordbruksdrift.

För det vilda livet längs åfåran gäller samma premisser som för tamboskapen vilket innebär att jakt och fiske kommer att försvinna då produkten får anses olämplig som humanföda men även som föda för den vilda rovdjursstammen.

Enligt ornitologer har det de senaste åren häckat kungsörn i området nära ån vid Rögnaöd. Detta blir inte möjligt vid kaolinbrytning.

Gruvans strategiska värde och geografiska läge.

Under denna punkt kommer de inte att sträva efter att bedöma ml och mm hit eller dit utan här kommer de att försöka visa att man överhuvudtaget inte lägger en så smutsig verksamhet i ett sådant naturskönt befolkningstätt kulturlandskap. Den samhällsnytta som gruvan skulle skapa för Sverige är negligierbar mot den samhällsnytta som området i sin nuvarande utformning har för Sverige och delar av norra Europa.

Vid deras genomgång av undersökningar om kaolinets egenskaper har framkommit frågetecken om huruvida den aktuella lerans kvalitet är så bra att den är brytvärd. Området och kaolinleran måste därför betraktas som olämpligt för gruvdrift.

Ö2, fastigheten Y16. De äger en sommar-stuga ca 100 m från brytningsområdet. De anser att fastighetensvärdet blir nära noll om storskalig gruvdrift påbörjas. De anser sig berättigade till ersättning och efterly-ser mer information.

W2, fastigheten Y22, motsätter sig brytningen av kaolinråvaran då västra Skåne är en tillvästregion och kraven på fritids- och rekreationsområden ökar.

Om tillstånd beviljas kräver de följande.

- ersättningen motsvarande nettoavkastningen för produktivt skogsbruk per och år. Detta skall utbetalas årligen.
- olägenheter i deras störningsområde i Y22 kräves på belopp på cirka 1/3 av nettoavkastningen/år.
- Begränsningar och störningar i jakter, som tillhör Y22 kräver de att 60 000 utbetalas varje år med tillhörande indexuppräknings.

- När karolinbrytningen upphör kräver de en slutlig uppgörelse, när det visar sig hur det så småningom ser ut efter brytningen.
- De kräver ersättning enligt minerallagen 7 kap 7 paragrafen. (Ersättning motsvarande 2 promille av det beräknade värdet, som brutits under året. Årlig avräkning om 3/4 tillfaller fastighetsägaren och 1/4 tillfaller staten.)

Om Svenska Karolin AB vill förvärva hela fastigheten Y22 begär de 3 gånger gällande taxeringsvärden. Om de i fortsättningen vill förvärva en motsvarande fastighet kan de inte få något understigande begärda köpeskillning.

V2, fastigheten Y23, har inget att invända mot att tillstånd beviljas. De kräver att bolaget köper ut deras fastighet.

U2, fastigheten Y24, kräver att ansökan avslås. Som skäl anförs bl.a. följande. Verksamheten skadar deras fastighet och inventarier vid transporter. Brytningen kommer att påverka deras tillgång till vatten och sänka fastighetens värde och möjlighet till försäljning. Verksamheten kommer att påverka deras närmiljö på ett mycket negativt sätt och skada många närliggande naturområden såsom Skärals nationalpark, vandringsleder, naturområdet Enesko-gen och Rönneås flöden. Brytningen kommer att för lång tid påverka miljön genom buller och föroreningar.

Z2, fastigheten Y20, anför bl.a. följande. Gården får allt vatten till hushåll och djurhållning från egen brunn. Hushållet och verksamheten på gården måste kunna fungera normalt med obegränsad tillgång på vatten. Om brunnen påverkas får de ansvariga stå för att ordna rent och obegränsat med vatten till gården.

T2, Ådala, fastigheten Y25, anför i skrivelse bl.a. att deras hälsa och verksamhet (ysteri) hotas av bolagets planer på att förstöra deras närområde. Industriområdet hamnar 500 m från deras gård. Det kommer på grund av ljud och ljus från industrin att göra det olidligt att bo på platsen och det kommer att skrämja bort tänkbara kunder. Bara tanken på ett dagbrott som granne med industribuller, sprängningar och tung trafik gör att de känner av symptom på kronisk stressjukdom.

S2, fastigheterna Y26, yrkar avslag på ansökan. Som skäl anförs bl.a. följande. Utsläpp av processavloppsvatten i samband med gruvdriften riskerar påverka Rönneåsvatten. Detta är direkt riskfyllt för hans naturbruksverksamhet, vilket innefattar betesdjur. Detta vattendrag är av stor betydelse för hans jordbruksfastighet då den passerar hans marker på vilka betesdjur

strövar fritt under sommarhalvåret. Rönne ås mader står ofta under vatten under vinterhalvåret och kan sannolikt påverka hela ekosystemet och därmed jordbruksfastighetens betesområden, kanske med konsekvenser för djuren. Den planerade gruvdriften rör sig om en verksamhet som ska pågå dygnet runt. Deras boendemiljö, belägen endast några kilometer från det planerade gruvan, skulle således ständigt utsättas för industribuller, impulsljud från sprängningar, dammoln och även starkt ljussken från gruvschaktet nattetid. Detta skulle påverka deras livsmiljö på ett synnerligen negativt sätt och bidra till ett oattraktivt boende i denna unika natur.

R2, arrendator till del av Gällabjärs naturreservat, yrkar i första hand att ansökan ska avslås. I andra hand yrkar han att tillståndet ska villkoras mot att verksamheten ska utföras enligt täktplanen och i enlighet med de bullerreducerande åtgärderna som bolaget åtagit sig vilket inkluderar bullernivån inuti anrikningsverket. Det ska vidare dokumenteras och göras bullerberäkningar inför varje nytt moment innan åtgärder påbörjas. Det finns brister i bullerutredningen.

Q2, fastigheten Y27, yrkar att bolagets framställning lämnas utan bifall. Vidare yrkar de ersättning för rättegångskostnader med belopp som senare kommer att anges. Om tillstånd trots allt kommer att ges yrkar de ersättning för det minskade värdet på fastigheten. Som skäl anförs bl.a. följande. Sänkning av grundvattennivån kommer att försvåra skötseln av deras betesmark. Om grundvattennivån sänks finns risk att vatten måste transporteras till ängen. Över Billinge fälad blåser vinden mestadels mot sydväst. Y27 ligger sydväst om koncessionsområdet. Buller och luftföroreningar bedöms avsevärt minska ängens attraktion som betesmark och rekreationsobjekt. Då redovisade miljökonsekvensbeskrivningar är beställda av bolaget kan de inte betraktas som objektiva. Det råder således osäkerhet, oklarhet i mycket. Förutom nu nämnda skador kan det finnas andra nu okända konsekvenser av grundvattensänkning, buller, förorening av luft och vatten, som kan minska värdet på fastigheten.

R2 samt P2 fastigheterna Y28, O2, fastigheten Y29, N2, fastigheten Y30 yrkar i första hand att domstolen ska avslå ansökan. Som skäl anförs bl.a. följande. De anser bland annat att Sökanden

- gör sig skyldig till att inte iaktta de förpliktelser vilka föreskrivs i miljöbalken kap. 2;
- Inte uppfyller miljöbalkens 2 kap. 2§ eftersom kunskap och kompetens att bedriva den sökta verksamheten saknas;
- inte tar hänsyn till miljöbalken 7 kap. avseende Söderåsens nationalpark och de till denna sammanhängande naturreservat som exempelvis Natura 2000-

området Jällabjär, Andertorpsbäcken och Rönne å vilka kommer bli drabbade av en gruvbrytning på Billinge fälad;

- genom den sökta gruvverksamheten kommer att strida mot EU-direktiven om bevarande av livsmiljöer, vilda djur och växter utpekade som Natura 2000, EUs Art- och habitatdirektiv (92/43/EEG) och EUs Fågeldirektiv (2009/147/EC);
- till exempel valt att inte beakta beslutet av EUD i mål C-521/12;
”Artikel 6.3 i rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter ska tolkas så, att planer eller projekt - som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av ett område av gemenskapsintresse, som har negativa konsekvenser för en livsmiljötyp i området och som inbegriper åtgärder i syfte att där anlägga en lika stor eller större yta med denna livsmiljötyp - är till skada för nämnda område. Sådana åtgärder kan inte, i förekommande fall, kvalificeras som kompensationsåtgärder i den mening som avses i artikel 6.4 i nämnda direktiv annat än när villkoren däri är uppfyllda.”
- bortser från den globala utvecklingen att behovet av kaolin gradvis ersätts med till exempel kalciumkarbonat vid bland annat papperstillverkning;
- fortsatt, trots tidigare påpekanden, underlåter att redovisa de skadliga effekter som vissa ämnen har för flora och fauna;
- undandrar sig ansvaret att rena avloppsvattnet från suspenderat material som också är att betrakta som nanopartikulärt material med stor miljöpåverkan;
- visar att utredningen av buller ej uppfyller de krav som finns angående ljudnivåer i naturreservat, speciellt viktiga då Jällabjär är idag ett av de få tysta områdena i Skåne;
- valt att lämna in en ansökan till mark- och miljödomstolen med ofullständigt och bristfälligt underlag;
- helt negligerar kommunernas översiktsplaner

I andra hand yrkar de på inhibition medan mark- och miljödomstolen inhämtar förhandsbesked från EU om ärendet, i synnerhet med hänsyn till EUs Art-och Habitatdirektiv, EUs Fågeldirektiv och Natura 2000.

För det fall domstolen väljer att ändå pröva ansökan har de följande synpunkter i korthet.

Samrådet har inte gått rätt till, informationen inför och under samrådet var ofullständig. Samråd har inte skett med berörda vägsamfälligheter. Sökandebolaget saknar enligt deras uppfattning personella och ekonomiska resurser att ta fram en ansökan som uppfyller miljöbalkens krav. Sökanden har bevisbördan för att åtgärderna inte påverkar miljön i Natura 2000-området Jällabjär, Anderstorpsbäcken, Rönne å och Rönne ås dalgång på ett betydande sätt. Detta anser de inte vara uppfyllt och ansökan ska därför avslås. Sökanden saknar kunskap och kompetens att bedriva den

sökta verksamheten. Företaget har inga anställda. Sökanden tillämnar inte bästa tillgängliga teknik och har inte redovisat verksamhetens påverkan för vissa ämnen. Förekomsten av halloysit i kaolinförekomsten och konsekvenserna är inte utredda. Sökanden måste redogöra för deponeringen av slam och karaktäriseringen enligt Naturvårdsverkets föreskrifter. De anser att tillstånd enligt 7 kap. 28 § miljöbalken krävs till åtgärder som kan påverka Natura2000-området Jällabjär. Eftersom sökanden inte har ansökt om sådant tillstånd är domstolen förhindrad att lämna tillstånd till verksamheten. De anser det oacceptabelt att utreda verksamhetens påverkan på Bolmenledningen först efter att tillstånd meddelats. Rönne å har otillfredsställande status och halterna av totalfosfor och totalkväve måste minska. Den sökta verksamheten bidrar till en ökning av fosforutsläppen. Riskerna för dioxinbildning vid anrikningen av kaolinleran är inte utredd. Dispens från artskyddsförordningen bör inte beviljas. Inventeringarna är inte fullständiga. De kan inte godkänna sökandens bullerutredning vilken innehåller motsägelsefull information och ovederhäftiga påståenden. De motsätter sig att transporter av kaolin ska gå genom Röstånga samhälle. Lastbilstrafiken är störande och kommer att dagtid passera båda entréerna till Söderåsens nationalpark. De motsätter sig att frågan om utsläpp av fosfor ska sättas på prövotid då sökanden inte utfört tillräckliga utredningar. De anser att fler fastigheter än de sökanden angett blir påverkade av grundvattensänkningar, buller, sprängningar, vibrationer, luft och ljusföroreningar. De yrkar att mark- och miljödomstolen utökar sakägarbegreppet. De kommer att framställa yrkanden om ersättning för den händelse tillstånd beviljas.

R2 samt O2 yrkar i huvudsak likalydande ersättning för förlust och/eller försämring av deras vatten då de har egna brunnar, försämrade tillväxt åkrar och beten på egen och arrenderad mark, försämrade/förändrade tillväxt på vallar, försämrade/förändrade tillväxt och/eller skador på den skog som ingår i de fastigheter de äger, sättningar i byggnader och mark, olägenhet och eventuella investeringar relaterade till buller och sprängningar.

M2, Y31, yrkar avslag på ansökan. Som skäl anförs bl.a. följande. Till det som rent konkret skulle komma att beröra hennes fastighet och boende, av en eventuell gruvdrift, är att hon skulle nås av ett ständigt buller i detta annars så tysta och fridfulla område. En nästintill unik stillhet i denna hårt exploaterade landsända. Således skulle det som kan betraktas som det mest värdefulla därmed gå förlorat.

En sådan förändring i samband med ljudnivån kommer med största sannolikhet också påverka livsmiljön för ett stort antal djurarter i området, bland annat ett område som dokumenterats som mycket rikt på olika fågelarter.

Hon menar att detta så unika område med sina stora natur- och rekreationsvärden överstiger den typ av exploatering en gruva skulle komma att utgöra. Viktigt i detta sammanhang är att se de enskilda områdena, alltifrån Söderåsens nationalpark, Jäl-labjär, Anderstorp som kulturhistoriskt värdefull samlad by och den närbelägna Eneskogen till det natursköna Natthall samt det skyddade vattendraget Rönne å (skyddad enligt SFS 2001:554) som utgörande en *enhet* oerhört viktig att bevara. Denna enhet menar hon, bör inte ses som områden isolerade från varandra utan sammanhängande där inte industriell exploatering i någon form bör ges plats.

L2, fastigheten Y19, kräver att mark- och miljödomstolen ska avslå ansökan.

Som skäl anføres bl.a. följande. Trots att fastigheten berörs av ansökan så har fastighetsägaren inte kallats till samråd. Enligt ansökan från Svenska Kaolin AB kommer på fastigheten Y19 anläggas en pumpstation och vattenledningar. I ansökan skriver Svenska Kaolin AB under Uttag av ytvatten, ”Sökande kommer att anordna ett uttag av vatten med uttagspunkt i Rönne å vid fastigheten Y19 i Klippans kommun. Avtal föreligger inte ännu med ifrågavarande fastighetsägare angående rådighet. Sökande har därför ovan yrkat tvångsrätt för detta uttag av ytvatten samt för de anordningar som kan krävas för detta”.

Det är synnerligen anmärkningsvärt att han som fastighetsägare till en fastighet där sökande kommer att använda tvångsrätt för att få tillgång till mark för uppförande av pumpstation och ledningar, inte blivit kallad till samråd.

K2, fastigheten Y32 yrkar ersättning för förlust eller försämring av sitt vatten från egen borrhälsbrunn, försämrad tillväxt på skogen, bullerskador på honom och hans djur, försämrad kvalitet på kött från de djur han håller till följd av stress kopplat till dagbrottet, försämrad/förändrad tillväxt och eller skador på skog som ingår i de fastigheter han äger kopplat till själva dagbrottet och de tillhörande transporter, sättningar i hus och längor, försämrad kvalitet på grödor, frukt och bär till följd av ökad förorening, förlust av mark i anslutning till brottet, försämrad kvalitet på vattnet och biotopen kring den damm han har på sin mark och förlust av jaktmark och påverkan på den vilda faunan i och utanför området till brottet.

N2, fastigheten Y30 yrkar ersättning för förlust eller försämring av sitt vatten från egen borrhälsbrunn, försämrad tillväxt på betena, bullerskador på dem och deras djur, försämrad kvalitet på kött från de djur de håller till följd av stress kopplat till dagbrottet, försämrad/förändrad tillväxt och eller skador på skog som ingår i de fastigheter de äger kopplat till själva dagbrottet och de tillhörande transporter, sättningar i hus och längor, försämrad

kvalitet på grödor, frukt och bär till följd av ökad förorening, förlust av mark i anslutning till brottet, skador på djur, maskiner, fastighet eller annan egendom orsakat av damm från transporter och gruvverksamhet och kostnader för bullerdämpande åtgärder på grund av gruvverksamheten.

J2, fastigheten Y33 yrkar, som det får förstås, i första hand att ansökan avslås och i andra hand att mark- och miljö-domstolen i domen specificerar krav på utsläpp och utredningar för att begränsa skador på människor och miljö och att domstolen klart deklarerar att en ny komplett prövning ska ske om väsentliga förändringar införs i den nu presenterade ansökan.

J2 anhåller också om att domstolen ålägger bolaget att utfärda en bankgaranti på 60 000 SEK för täckande av hans förväntade kostnader.

Som skäl anförs bl.a. följande.

- Sökanden har enligt deras uppfattning inte uppfyllt kraven i 2 kap. miljöbalken.
- EUs direktiv ang. naturmiljön ej har tillgodosetts.
- Riksintresset skall anses som ointressant då argumenten för tidigare beslut ej längre är relevanta.
- Anderstorpsbäcken kommer att förändras betydligt medan sökande är tyst i denna fråga.
- Utsläppsmängden av farliga o skadliga ämnen till luft och vatten ej är specificerade.
- Kvittblivningen inte är klargjord, utan hänvisning till en framtida klassning.
- Grundvattenpumpningen måste vara kvar efter avslutad gruvbrytning för att utvärdera att våtmarkerna i naturreservatet bibehåller sin nuvarande status.
- Lokaliseringen kommer att ge utsläpp samt påverka både människor o natur, vilket inte ställts i relation till alternativ lokalisering.
- Hälsaspekterna av nanoliknande material av kaolin ej undersökts mer ingående, trots att detta påtalats sedan flera år.
- Grundvattenundersökningen är klart undermåligt redovisad.
- Endast ett kontrollprogram för grundvattenkvaliten förslås i kompletteringen efter första remissrundan, trots att konsultutredningarna förutsätter att viktiga mätningar måste ske för att kunna driva verksamheten. Att sammanställa dessa i ett kontrollprogram är ett normalt agerande för varje företag med verksamhet i Sverige.
- Utredningen av buller ej uppfyller de krav som finns angående ljudnivåer i naturreservat, vilket är speciellt viktigt då Jällabjär är idag ett av de få tysta områdena i Skåne.

- Beträffande bolagets betalningsförmåga skrev Svenska Kaolin ABs auktoriserade revisor P., Ernst & Young, i sin revisionsrapport för 2014 under ”Upplysning av särskild betydelse”, att ”värdet av tillgången [dvs. 97 % av de aktiverade kostnaderna] är helt beroende av att mark- och miljödomstolens beslut blir positivt för bolaget. Styrelsen informerar också om att bolagets framtida finansiering inte är till fullo säkerställd och att bolagets största ägare kommer att finansiera verksamheten till dess att miljöprövningen är klar. Dessa förhållanden tyder på att det finns väsentliga osäkerhetsfaktorer som kan leda till betydande tvivel om företagets förmåga att fortsätta verksamheten”.

I2, fastigheten Y34, yrkar ersättning för påverkan på fastighetens brunn och minskningen av fastighetens marknadsvärde.

H2 fastigheten Y35 m.fl. tillstyrker ansökan. Han har i yttrande anfört att han är positiv till att kaolinfyndigheten bryts ut och han anser att efterhand som området efterbehandlas så kommer nya naturvärden i form av sjöar och våtmarker tillskapas, vilket kommer att vara positivt bl.a. för djurlivet.

Sökandens bemötande av enskilda och organisationer som inte bemötts särskilt

Flertalet sakägare och andra har inkommit med yttranden, vilka i stort sett samtliga är negativa mot den ansökta verksamheten. De framförda synpunkterna fångas i allt väsentligt upp av de synpunkter som även framförts av bl.a. de myndigheter som yttrat sig.

Flertalet sakägare och andra framställer även yrkanden och andra krav på ersättningar av olika slag, bl.a. ersättning för påstådda och befarade skador samt ersättning för ombudskostnader. Dessa yrkanden och krav bestrids, med det undantaget att skäliga kostnader för relevanta synpunkter hänförliga till den vattenverksamhet som ansökan avser, där Svenska Kaolin enligt lag har en skyldighet att svara för motparters rättegångskostnader, godtas. Sökanden förbehåller sig rätten att senare och från fall till fall göra denna bedömning när mer precisa kostnadsyrkanden väl framställts i målet. Innan verksamheten påbörjas kommer ersättning för mark, byggnader och övrig påverkan att betalas ut enligt minerallagen.

HUVUDFÖRHANDLING

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling och syn i målet den 31 maj till den 2 juni 2016 varvid sökanden åtog sig att komplettera ansökan skriftligt på ett flertal punkter.

FORTSATT SKRIFTVÄXLING

Mark- och miljödomstolen förelade sökanden den 8 juni 2016 (aktbilaga 133) att bl.a. redovisa sina slutligt justerade yrkanden och övriga åtaganden, komplettera bullerutredningen inklusive transportvägar och transporter, hydrogeologiska utredningen, förekomsten av halloysit, riskbedömning rörande transport av farligt gods, störningar från ljuspåverkan, stoft samt påverkan på skyddade arter inklusive stor musslor, kompletteringar av avfallshanteringsplan och efterbehandlingsplan samt underlag för prövning av ansökan enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Sökanden har den 16 november 2016 (aktbilaga 141) inkommit med kompletterade utredningar vilka i delar har infogats i beskrivningen ovan. Kompletteringarna har remitterats och kungjorts den 11 januari 2017.

Yttranden över kompletteringar

Naturvårdsverket vidhåller sin inställning i målet och bestrider att tillstånd meddelas. Ansökan ska avvisas eller avslås.

Havs- och vattenmyndigheten som i övrigt vidhåller sin tidigare redovisade inställning och inskränker sitt yttrande till synpunkter på utsläppen till Rönne å. HaV anser att den provisoriska föreskriften för halten av total-fosfor i utgående processavloppsvatten bör sättas till 0,1 mg/l samt att målsättningen med prøvotidsutredningen bör vara att komma ner till 0,05 mg/l. HaV anser vidare att det behövs kompensationsåtgärder men att det saknas underlag för att bedöma var och vilka åtgärder som kan vidtas.

Länsstyrelsen i Skåne län vidhåller sin inställning i målet och anför sammanfattningsvis att ansökan i första hand ska avvisas och i andra hand avslås.

Sveriges Geologiska Undersökning anser att de kompletterande hydrogeologiska utredningarna svarar på frågorna på ett bra sätt.

Eslövs kommun anför bl.a. följande. De av Svenska kaolin AB ingivna kompletteringarna i målet föranleder inte kommunstyrelsen i Eslövs kommun att ändra sina synpunkter eller yrkanden. Eslövs kommun står fast vid sitt yrkande om att Svenska kaolin AB:s ansökan om tillstånd ska avslås.

Eslövs kommun arbetar med att ta fram en ny översiktsplan som just nu är på samråd. Kommunens intentioner för det i ansökan utpekade verksamhetsområdet är att bevara den befintliga miljön med anledning av att det ligger inom riksintresse för

naturvård och är ett tyst område med stor betydelse för friluftsliv och rekreation i kommunen. Området är utpekad som en viktig del för turismnäringen i kommunen. Eslövs kommun anser att Svenska kaolin AB inte har visat att angränsande Natura 2000-område inte kommer att påverkas negativt.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i Eslövs kommun vidhåller att ansökan ska avslås och anför att verksamheten kommer att ha en negativ påverkan på närliggande områden avseende buller, naturvärden, utsläpp till vatten och luft. Frågan om slutliga villkor för utsläpp till Rönne å ska inte skjutas upp. Sökanden har inte visat vilka åtgärder som ska vidtas för att skydda miljön om halloysit påträffas, hur provtagning ska ske och vilka gränsvärden som ska innehållas.

Klippans kommun ställer sig till fullo bakom Eslövs kommuns yttranden i målet.

Svalövs kommun yrkar i första hand att ansökan avvisas och i andra hand avslås. Som skäl anføres bl.a. följande. Svalövs kommun menar att ansökan inte uppfyller det krav på vetenskaplig undersökning som miljöbalken kräver. Hela förhandlingen präglades av olösta frågor och bristfälliga svar från sökande både när det gäller processerna och dess effekter, grundvattenproblematiken men framför allt omgivningspåverkan på natur och halloysit. Sökanden har återigen beretts möjligheten att komplettera ansökan utan att kunna leverera kompletteringar på utsatt tid. Detta har varit regel under processen ända från början. Av det som inkommit framgår inte att sökande förstått situationen och sammanhanget. HD säger i en dom i ett jämförbart fall att det borde vara i sökandes intresse att klargöra frågor om omgivningspåverkan. Svalövs kommun delar den uppfattningen. Sökanden har inte förmått visa att verksamheten kan hantera risker och spridningseffekter i luft och vatten av detta synnerligen potenta material. Sökande har inte heller kunnat visa att omgivande natur förblir opåverkad av verksamheten. Bedömning av effekter på EU-målarter som vild lax och filtrerare i Rönne å är inte heller behandlad på ett seriöst sätt i ansökan. Över huvud taget baseras en stor rad ställningstaganden i ansökan på antaganden i stället för empiri i området. Det har dessutom framkommit att Trafikverket inte anser sig hörda i samband med anslutningsväg till väg 13 vilket måste ses som anmärkningsvärt.

Söderåsens miljöförbund yrkar att ansökan ska avslås med hänsyn taget till påverkan på Jällabjär, tunga transporter genom Röstånga, påverkan på Rönne å genom övergödning och grumling inklusive halloysit.

Rönneåns vattenråd framhåller behovet av relevant egenkontrollprogram samt anser att frågorna kring halloysit inte är utredda.

Lunds stifts prästlönetillgångar yrkar att ansökan ska avvisas i sin helhet och ansluter sig till de synpunkter som framförts av länsstyrelsen i Skåne län samt de närboende genom J2. Sökanden har inte genom sin senaste komplettering lyckats visa att förutsättningar finns för att lämna tillstånd.

E m.fl. genom ombudet D vidhåller, med hänvisning till tidigare yttranden och vad som framförts vid huvudförhandlingen, sin inställning i målet att ansökan ska avslås samt framhåller bl.a. att yrkanden om ersättnings för rättegångskostnader avseende vattenverksamheten ska bifallas med tillägg för ytterligare 13 000 kr inkl moms.

J2 och J2 vidhåller sin inställning att hinder för prövning föreligger och att ansökan ska avslås. De anser bl.a. att sökanden inte har redovisat halten av halloysit i kaolinråvaran eller storleken av skadliga ämnen till luft- och vatten. Analyserna av halloysithalten med röntgendiffraktion har hanterats på ett sätt som bryter mot bl.a. kunskapskravet och försiktighetsprincipen i miljöbalken. Luftutsläppet av halloysit är 230 ggr högre än EU's gränsvärde för asbest. Utsläppet till vatten är 120 ggr högre än sökandens förslag på riktvärde. Det saknas uppgifter om det naturliga grundvattenståndet inom Jällbjär och närliggande områden. Grundvattenpumpningen med återinfiltration måste vara kvar efter avslutad gruvbrytning. De skäl som anförs för riksintresset för kaolin är inte tillämpliga idag. Sökanden har övervärderat de ekonomiska fördelarna. Gruvbrytningen är inte lönsam.

G2 m.fl har i flera skrivelser motsatt sig att tillstånd meddelas och yrkar att ansökan ska avslås i sin helhet. De anför sammanfattningsvis beträffande halloysit att sökanden lutar sig mot undersökningar som är helt irrelevanta (damm-spridning) eller av gravt undermålig kvalitet (analys av förekomst och haltbestämning av halloysit). Sökanden har vidare byggt hela sin argumentation kring halloysits toxicitet på en fullständig irrelevant studie i en bakteriemodell. De anför bl.a. även synpunkter på buller, transportvägar, skyddade arter och turism.

Yttranden har i övrigt inkommit från ett flertal enskilda sakägare som yrkar att ansökan ska avslås bl.a. med hänsyn till buller- och grundvattenpåverkan, lokaliseringen av den nya transportvägen och transporter genom Röstånga.

Sökanden har därefter i skrivelse (ab 185) till del bemött yttranden och justerat yrkanden och kompletterat ansökan med en omarbetning av Natura 2000-MKB:n.

FORSATT HUVUDFÖRHANDLING

Vid den fortsatta huvudförhandlingen i Röstånga den 22 och 23 augusti 2017 har Sökanden redogjort för de kompletterande utredningar som gjorts sedan första huvudförhandlingen. Sökanden har vidare redovisat sina slutliga yrkanden och förslag till villkor m.m.

Närvarande remissinstanser och enskilda sakägare har samtliga uppgett att de kvarstår vid sina tidigare redovisade inställning till ansökan, d.v.s. att ansökan ska avvisas alternativt avslås.

DOMSKÄL**Prövningens omfattning**

Konsekvenserna av bearbetningskoncessionen enligt minerallagen

Enligt 4 kap. 2 § tredje stycket minerallagen (1991:45) ska 3 och 4 kap. miljöbalken tillämpas i ärenden om beviljande av koncession. Hänvisningen till 3 och 4 kap. miljöbalken, som innehåller bestämmelser om hushållning med mark- och vatten, motsvarar en tidigare hänvisning till 2 och 3 kap. lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser (NRL), som gällde före miljöbalken. Av förarbetena till mineralagen (prop. 1991/92:161 s. 8) angavs att avsikten var att någon ytterligare intresseavvägning enligt lagen, utöver den som görs i ärendet om bearbetningskoncession, inte ska göras vid en efterföljande prövning av verksamheten enligt annan lagstiftning.

I samband med att miljöbalken infördes 1999 upphävdes NRL och reglerna om hushållning med mark- och vattenområden överfördes till 3 och 4 kap. miljöbalken.

I 4 kap. 2 § fjärde stycket minerallagen anges att om ett ärende om beviljande av koncession avser en verksamhet som senare skall prövas även enligt miljöbalken eller andra lagar, skall 3 och 4 kap. miljöbalken tillämpas endast vid den prövning som sker i koncessionsärendet. I förarbetena till bestämmelsen (prop. 1997/98:90 s. 215) anges att denna ordning motiveras av att gruv- och mineralindustrin i Sverige är en samhällsekonomiskt viktig basnäring som allvarligt skulle hotas om bestämmelsen i 4 kap. 2 § fjärde stycket minerallagen om inskränkning av tillämpningen av hushållningsbestämmelserna togs bort.

Regeringen meddelade den 22 december 1998 beslut om bearbetningskoncession enligt 4 kap. minerallagen. Beslutet förenades enligt 4 kap. 5 § minerallagen med särskilda villkor bl.a. om ställande av säkerhet, rapporteringsplikt samt skyldighet att återinfiltrera vatten för att motverka avsänkning av grundvattennivån i naturreservatet Jällabjär.

I fråga om hushållningsbestämmelserna framgår bl.a. följande av regeringens beslut. ”Kaolinfyndigheten är den enda i sitt slag i Sverige. Den bedöms innehålla mellan 20 – 25 miljoner ton råvara. Kvaliteten är hög. Fyndigheten är väl dokumenterad. Den svenska pappersindustrin är idag helt beroende av att importera kaolin som insatsvara. Även om det finns ersättningsprodukter för kaolin bedöms behovet vara fortsatt stort inom överskådlig tid.

Marken där fyndigheten finns är nu ianspråktagen för jord- och skogsbruk. I området runt fyndigheten finns två områden som i översiktsplanen för Eslövs kommun angivits vara av riksintresse för naturvården enligt 2 kap 6 § NRL, Söderåsen med Gällabjer och Rönneåns dalgång. Gällabjer är avsatt som naturreservat enligt 7 § naturvårdslagen. Skåneleden passerar genom reservatet och koncessionsområdet. Rönneåns dalgång är ett värdefullt naturområde med skydd enligt 19 § naturvårdslagen för dess landskapsbild.

Vid en samlad bedömning finner regeringen att den ansökta verksamheten inte kan anses strida mot bestämmelserna i 2 och 3 kap NRL. Inte heller i övrigt finns skäl att avslå ansökan. Den sökta koncessionen bör därför meddelas. Det berörda området är ett relativt ostört naturområde med höga naturvärden i omgivningarna. Regeringen förutsätter att verksamheten utformas och bedrivs med särskild hänsyn till dessa värden.”

Slutsatsen av detta, med hänvisning till vad som angivits ovan om bestämmelsen i 4 kap. minerallagen, är att alla invändningar mot den ändrade markanvändningen från jord- och skogsbruk till gruvverksamhet som har framförts i målet och som gäller förändrad landskapsbild, påverkan på den tysta miljön, påverkan på riksintressen för naturvård och det rörliga friluftslivet, påverkan på människors upplevelse av naturområdena, Skåneleden, kommunernas översiktsplaner m.m. redan har prövats i koncessionsärendet. Genom bestämmelsen i 4 kap. 2 § minerallagen att 3 och 4 kap. miljöbalken endast skall prövas i koncessionsärendet och inte i den efterföljande miljöprövningen är mark- och miljödomstolen förhindrad att beakta dessa invändningar i målet.

Naturvårdsverket och länsstyrelsen har åberopat Högsta domstolens avgörande i Bungemålet, NJA 2013 s. 613 och hävdar, så som det får förstås, att någon uppdelad prövning inte är tillåten och att domstolen därför ska tillämpa hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken fullt ut. Frågan i det åberopade målet gällde dock verksamhetens påverkan på ett Natura 2000-område och att domstolen måste göra en samlad bedömning som uppfyller unionsrättens krav på fullständighet, exakthet och slutlighet. Frågan om riksintressen och hushållningsbestämmelser är inte en fråga som regleras av unionsrätten och HD:s avgörande i Bungemålet innebär därför ingen ändring när det gäller förhållandet mellan minerallagen och miljöbalken i frågan om hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Koncessionsbeslutet gäller endast den förändrade markanvändningen inom koncessionsområdet. De anläggningar m.m. som ligger utanför detta område har inte prövats i koncessionsärendet. Det gäller dels den ytterligare mark som tas i anspråk för verksamhetsområdet, dels den nya, slutligt valda och ansökta transportvägen, dels ledningar m.m. för processavloppsvatten, våtmark och intagsledningen för vattenuttaget från Rönne å. Den förändrade markanvändningen i dessa delar ska enligt domstolens bedömning prövas fullt ut mot hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Tillståndsplikten enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken

Sökanden har inledningsvis anfört att man inte anser att verksamheten är tillståndspliktig enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken, men har, så som talan slutligt bestämts, yrkat att sådant tillstånd meddelas och kompletterat ansökan. Emellertid har såväl sökanden som Naturvårdsverket och länsstyrelsen under den fortsatta huvudförhandlingen återkommit till frågan varför mark- och miljödomstolen finner skäl att göra följande bedömning. Om en verksamhet kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt krävs enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken tillstånd för att bedriva verksamheten. Tillstånd krävs om det finns en sannolikhet för att en verksamhet eller åtgärd kan få betydande konsekvenser för området (prop. 2000/01:111 s. 68). Högsta domstolen har i sitt avgörande i Bungemålet NJA 2013 s. 613 bl.a.

uttalat, med hänvisning till EU-domstolens dom i mål C-404/09 ”Alto Sil”, att artikel 6.3 i art- och habitatdirektivet 92/43/EEG och därmed 7 kap. 28 a § miljöbalken ska tolkas så att prövningen inte är begränsad till fall då verksamheten förläggs till själva det skyddade området utan det är tillräckligt att verksamheten ska bedrivas på en plats som omedelbart gränsar till området och att ”det är möjligt” att verksamheten ”kan” påverka detta. En tillämpning av försiktighetsprincipen innebär att risk för negativ påverkan föreligger när sådan inte kan uteslutas. Den sökta verksamheten, kan, enligt domstolens bedömning, typiskt sett och så som också beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen, komma att påverka miljön i Natura 2000-området Jällabjär genom grundvattensänkningar, buller, damning och ljuspåverkan. Vid denna bedömning ska möjligheten till skäliga försiktighetsåtgärder och begränsningar inte vägas in. Inte heller de försiktighetsmått som följer av den lämnade bearbetningskoncessionen ska vägas in. Enligt mark- och miljödomstolens uppfattning är det således uppenbart att verksamheten ska tillståndsprövas enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken.

Naturvårdsverket och länsstyrelsen har även vad gäller denna fråga åberopat Högsta domstolens avgörande i Bungemålet, NJA 2013 s. 613 och hävdad, så som det får förstås, att någon uppdelad prövning inte är tillåten. Som framgått ovan anser mark- och miljödomstolen att en tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken ska göras, vilket innebär att en samlad och fullständig prövning, inklusive tillåtlighet och nödvändiga skyddsåtgärder, av verksamhetens påverkan på prioriterade livsmiljöer och arter och deras bevarandestatus inom Natura 2000-området Jällabjär ska göras i målet.

Rådighet

Mark- och miljödomstolen har i mellandom den 16 september 2016 funnit att sökanden har sådan rådighet som krävs för prövning av ansökan om tillstånd till vattenverksamhet.

Miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och innehåll m.m.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att miljökonsekvensbeskrivningen under målets handläggning kompletterats av sökanden efter såväl förelägganden som efter att brister påtalats av remissmyndigheter och sakägare. I sent skede har komplettering skett avseende ny transportväg och med avseende på Natura 2000-prövningen. Även om miljökonsekvensbeskrivningen härigenom är svåröverblickbar anser mark- och miljödomstolen att den uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Den kan därför ligga grund för prövning av ansökan och ska följaktligen godkännas. Det finns således inte skäl att avvisa ansökan på denna grund. Även i övrigt anser mark- och miljödomstolen att underlaget i målet är tillräckligt för att ligga till grund för prövning av ansökan.

Enskilda sakägare har yrkat att förhandsavgörande ska inhämtas från EU-domstolen om företagets tillåtlighet med avseende dels på Natura 2000-området, dels på omfattningen av skyddet i art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet.

Enligt mark- och miljödomstolen finns inte skäl att inhämta förhandsbesked från EU-domstolen. Yrkandet härom ska därför avslås.

Tillåtlighet***7 kap. 28a § miljöbalken***

Prövningen omfattar eventuell påverkan på Natura 2000-området Jällabjär (SE 0430098). Enligt 7 kap. 28 b får tillstånd lämnas endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas och inte medför att den art eller arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna.

Av förarbetena framgår att vad som är en störning ska avgöras med utgångspunkt i syftet att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för den berörda arten. Eftersom störningen måste vara betydande för att tillstånd ska vägras, kan ett visst mått av

störning tillåtas. Störningens intensitet, varaktighet och frekvens är viktiga faktorer i bedömningen av om störningen är betydande. En störning som bidrar till att artens naturliga utbredningsområde i området minskar eller kan komma att minska kan betraktas som en betydande störning (se prop. 2000/01:111 s. 69).

Av EU-domstolens praxis avseende artikel 6.3 i art- och habitatdirektivet (rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter) framgår att ett projekt får godkännas bara om den nationella myndigheten försäkrat sig om att det berörda området inte kommer att ta skada. Vid prövningen ska det finnas ett underlag som genom bästa möjliga vetenskapliga information identifierar de olika aspekterna av verksamheten. Med hjälp av underlaget ska det vara möjligt att försäkra sig om att verksamheten inte kommer att medföra skada på området. Detta innebär att det ur ett vetenskapligt perspektiv inte ska finnas några rimliga tvivel om att verksamheten inte kommer att kunna ha en skadlig inverkan på området. Om det råder osäkerhet om det berörda området kan komma att skadas ska ansökan om tillstånd avslås. (se EU-domstolens dom i mål nr C-127/02 "Waddensee" p. 52-61).

Enligt bevarandeplanen för Natura 2000-området Jällabjär (SE 0430098) som utgör 55 ha domineras området av bokskog, enbuskmarker, svämlövskogar, ris- och gräshedar men även olika kärr och fuktängar förekommer. Vidare är fågelarten spillkråka upptagen. Hoten mot de öppna livsmiljöerna utgörs främst av minskande hävd och gödsling. Skogstyperna hotas främst av produktionsinriktat skogsbruk, fragmentering, exploatering och luftföroreningar. De fuktiga miljöerna hotas bl.a. av svag hävd, gödsling och ändrade hydrologiska förutsättningar. Hoten mot spillkråkan utgörs främst av produktionsinriktat skogsbruk, minskad lövandel och brist på stående död ved och boträd.

Av utredningen i målet framgår att det är grundvattenpåverkan, buller, luftutsläpp, förlust av naturmiljöer och belysning från verksamheten som skulle kunna medföra direkt eller indirekt påverkan på de livsmiljöer och arter som avses att skyddas. Såvitt avser luftutsläpp, förlust av naturmiljöer inom verksamhetsområdet och påverkan från belysning anser mark- och miljödomstolen att sökanden visat att dessa

aspekter med de åtaganden och skyddsåtgärder som skäligen kan föreskrivas inte kan skada utpekade livsmiljöer eller på ett betydande sätt försvåra bevarandet av spillkråka som är den utpekade art som förekommer inom Natura 2000-området.

Bullerpåverkan på Jällabjär

I fråga om bullerpåverkan utgår domstolen i sin bedömning från Naturvårdsverkets vägledning om industri och annat verksamhetsbuller, rapport nr 6538. Av vägledningen framgår att den ekvivalenta ljudnivån i friluftsområden och andra rekreationsområden inte bör överskrida 40 dB(A) dagtid kl. 06-18 och 35 dB(A) övrig tid. Vidare kan stöd i bedömningen hämtas ur TRIEKOL:s (TRansportInfrastruktur-EKOLogi, Trafikverkets forskningsprogram om transportinfrastrukturens inverkan på biologisk mångfald och landskapsekologi) vetenskapliga sammanställningar som pekar på att populationsstörningar på fåglar kan förväntas inträda vid 45 dB(A) ekvivalent ljudnivå såvitt avser trafikbuller (Helldin, Trafikbuller i värdefulla naturmiljöer II-slutrapport, Centrum för biologisk mångfald, 2013). Av den uppdaterade bullerprognosen utförd av ÅF-Infrastructure, daterad 2016-11-01, framgår att bullret i ett värsta scenario, med samtliga bullerkällor inkl. anrikningsverk och buller från transportvägen med maximal trafik, i beräkningspunkterna inom Natura 2000-området kommer att understiga eller i den närmaste punkten tangera 40 dB(A). Vid huvudförhandlingen har sökanden vidare angett att det är möjligt att ytterligare höja bullervallen i förhållande till vad som legat till grund för beräkningarna samt att det även finns möjlighet och material att förlänga bullervallen så att även de ytor inom Natura 2000-området, belägna mellan de fasta beräkningspunkterna, inte utsätts för bullernivåer som överskrider 40 dB(A). I skriftlig komplettering efter huvudförhandlingen har sökanden ingett bullerberäkningar som enligt domstolens bedömning visar att så är fallet. Det är således sammanfattningsvis tekniskt möjligt att med skäliga försiktighetsmått innehålla 40 dB(A) ekvivalent ljudnivå dagtid vid gränsen till Natura 2000-området. Under den tid som bullervallarna uppförs kan byggbullret i den östligaste delen av Natura 2000-området kortvarigt överstiga 50 dB(A). Som skyddsåtgärd har sökanden åtagit sig att inte anlägga bullervallar under perioden maj-augusti.

Fråga är nu om denna bullerpåverkan från verksamheten på ett betydande sätt försvåra bevarandet av spillkråka. Mot bakgrund av att bevarandestatusen för spillkråka måste anses gynnsam och att bullernivåerna understiger de värden som kan antas ge populationsstörningar och i övrigt medföra olägenheter av väsentlig betydelse för Natura 2000-områdets naturvärden anser mark- och miljödomstolen att bullerstörningarnas intensitet, varaktighet och frekvens, tillsammans med störningar från befintlig trafik på väg 1863, inte är så stora att tillstånd kan vägras av denna anledning.

Grundvattenpåverkan

Av utredningen i målet framgår att det är grundvattennivåerna i de lösa jordlagren vilka inom Jällabjär utgörs av leriga moräner som styr miljön i de mer fuktiga naturtyperna. Enligt miljökonsekvensbeskrivningen är det först vid en långvarig avsänkning av trycknivån i den underliggande Höörsandstenen som grundvattennivån i jordlagren kan påverkas. Grundvattnet kommer att avsänkas inom respektive dagbrott ner till schaktbotten. Där schakt skär genom Höörsandstenen kommer grundvattnet i sandstensmagasinet att avsänkas genom aktiv pumpning i uttagsbrunnar i sandstensmagasinet. För att motverka en trycksänkning i sandstenen inom Natura 2000-området avser sökanden att som en skyddsåtgärd inom 9 brunnsområden anlägga brunnar i sandstenen utanför gränsen till Natura 2000-området utmed väg 1863 för att återinfiltrera bortlett grundvatten. Denna åtgärd har även föreskrivits som villkor för bearbetningskoncessionen. Tillsammans med sonderingsborrningar och geofysiska undersökningar och allmänt tillgänglig geologisk information från SGU har en geologisk och hydrogeologisk modell byggts upp. Vissa provpumpningar och provborrningarna har gjorts inom verksamhetsområdet varvid hydrogeologiska egenskaper hos Höörsandstenen har kunnat bestämmas. Vid dessa provpumpningar kunde någon påverkan på vattennivåer i jord inte spåras. Trycksänkningen i Höörsandstenen var däremot tydligt påvisbar. Utredningen visar att det i ett värsta fall skulle behöva återinfiltreras ca 16 l/s och att det per brunn är möjligt att infiltrera upp till 2,5 l/s. Sökanden har vidare angett att det är möjligt att anlägga flera infiltrationsbrunnar för att kompensera för icke upptäckta variationer i Höörsandstenens transmissivitet. Härigenom minskas även risken för oönskade höjningar

av grundvattenytan inom Natura 2000-området. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning har sökanden med tillräcklig grad av säkerhet visat att det är möjligt att återinfiltrera tillräckligt med vatten i Höörsandstenen så att någon påverkan på den överliggande jordlagerakviferen inte riskerar att uppstå under drifttiden.

När det gäller påverkan på trycknivån i sandstensakviferen efter att verksamheten upphört och återinfiltrationen upphört framgår det av utredningen att sökanden har gjort en uppskattning rörande permanenta grundvattennivåförändringar inom verksamhetsområdet. Dessa kan lokalt efter att efterbehandlingen är avslutad uppgå till 5-6 m där tidigare lokala höjder har ersatts med våtmarker. Det framgår att dagbrotten återfylls med i huvudsak sandmaterial som har betydlig större vattenförande förmåga än den ursprungliga sandstenen. Vidare framgår det att det blir en större hydraulisk vertikal kontakt mellan det ytliga grundvattnet och grundvattentrycknivån i sandstensakviferen inom de schakt där återfyllanden står i kontakt med sandstenen. Sökanden har vidare angett att en permanent sänkning av trycknivån i sandstenen inte ska överstiga 0,3 m vid gränsen till Natura 2000-området och att detta kan åstadkommas genom att nivåer för våtmarker och sjöar i efterbehandlingsplanen justeras till att motsvara medeltrycknivån i sandstenen i de närmaste schaktområdena. De i efterbehandlingsplanen angivna nivåerna på våtmarkerna har bedömts vara tillräckliga för att garantera att ingen permanent påverkan ska uppstå. Naturvårdsverket anser att informationen om grundvattennivåer inom området är sparsam och att mätningar till stor del saknas. Naturvårdsverket anför att det inte går att utsluta permanenta trycksänkningar i Höörsandstenen med den efterbehandling som sökanden redovisat och att detta riskerar att skada Natura 2000-habitaten så att gynnsam bevarandestatus inte uppnås.

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning, vilket också har stöd i WSP:s utredning, saknas den detaljkunskap om trycknivåerna i sandstenen vid brytområdets västra gräns som hade behövts för att kunna ansätta slutliga nivåer inom planerade våtområden. Av de nivåuppgifter som finns i utredningen framgår att grundvattenytan förväntas ligga ca 6 m lägre ute i täktområdet och att sänkningen vid verksamhetsområdets västra gräns på 100-200 m avstånd inte ska bli större än 0,3 m. Enligt

domstolens bedömning medför detta en tämligen brant gradient och det förefaller tveksamt hur den ska kunna uppstå och upprätthållas mot bakgrund av den högre genomsläpplighet som återfyllnadsmaterialet kommer att ha jämfört med den ursprungliga moränen och sandstenen. Det finns också brister i utredningen om det kemiska innehållet i sandstenen vilket medför osäkerheter när det gäller hur mycket av sandstenen som kan användas för återfyllnad av dagbrotten. Till detta ska läggas det faktum att sökandens slutsatser dessutom baseras på att sandstenen överlagras av en lerig morän. Det saknas emellertid verifierande borrhningar inom Natura 2000-området. Detta medför i sin tur enligt mark- och miljödomstolen att det föreligger osäkerhet om omfattningen av den permanenta trycksänkningen i sandstensakviferen inom Natura 2000-området. Mark- och miljödomstolen utesluter inte att sökanden genom ett omfattande kontrollprogram före och under drifttiden skulle kunna skaffa sig ytterligare kunskap om de hydrogeologiska förhållandena. Mark- och miljödomstolen delar också sökandens bedömning att trycksänkningen i sandstenen måste begränsas till 0,3 m vid verksamhetsområdets västra gräns för att livsmiljöerna inte ska riskera att skadas. Mark- och miljödomstolen anser emellertid att de geologiska och hydrogeologiska förhållandena samt de slutsatser sökanden drar inte kan anses vetenskapligt säkerställda i tillräcklig grad så att ett sådant villkor faktiskt skulle kunna innehållas. Detta talar för att ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken bör avslås.

Artskyddsförordningen

Sökanden har ansökt om dispens enligt 14 § artskyddsförordningen (2007:845) för att flytta de exemplar av samtliga fladdermusarter som skulle kunna finnas i byggnader och komma i konflikt med verksamheten. Sökanden har vidare ansökt om dispens enligt 15 § samma förordning för att om nödvändigt avlägsna och flytta de exemplar av vanlig groda, vanlig padda, snok huggorm, kopparödla, skogsödla och grönvit nattviol som kan komma i konflikt med utbyggnaden eller i övrigt störa eller skada arternas fortplantnings- eller viloplats. Flertalet av remissmyndigheterna har avstyrkt bifall till dispensansökan med hänsyn till att en regelrätt fladdermusinventering saknas och att det saknas godtagbara skäl för dispens. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning har sökanden genom sina inventeringar styrkt att om-

rådet inte hyser sådana biotoper som är lämpliga för yngelkolonier av fladdermöss och i övrigt vidtagit tillräckliga utredningsåtgärder för att dispensansökan ska kunna prövas. Det framstår vidare som uppenbart att någon annan lämplig lösning inte finns. Vidare anser mark- och miljödomstolen att de sökta dispenserna inte försvårar upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus för arternas bestånd i deras naturliga utbredningsområde. Mark- och miljödomstolen anser vidare, i likhet med de bedömningar som gjorts i Mark- och miljööverdomstolens mål M 7307-13 och M 11820-13 angående LKAB:s järnmalmgruva i Mertainen, Kiruna kommun, att tillgodogörandet av en riksintressant mineralfyndighet enligt 3 kap. 7 § miljöbalken för vilken bearbetningskoncession meddelats får anses utgöra ett allt överskuggande samhällsintresse. De sökta dispenserna bör därför kunna medges.

Dispens från generellt biotopskydd

Sökanden har ansökt om dispens från biotopskyddet för att avlägsna stenmurar, öppet dike och poppelallé inom verksamhetsområdet. Såvitt framgår av utredningen i målet finns det inga höga naturvärden knutna till de aktuella biotoperna. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning får värdena anses triviala, även om de omfattas av det generella biotopskyddet. Vid en avvägning mellan allmänna och enskilda intressen, vari regeringens beslut om bearbetningskoncession måste beaktas, anser mark- och miljödomstolen att det föreligger särskilda skäl att meddela dispens.

Lokaliseringen enligt 2 kap. miljöbalken

Påverkan på områden av riksintresse och skyddade områden

Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken gäller att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Härvidlag ska bestämmelserna i 3 och 4 kap. tillämpas.

Som mark- och miljödomstolen konstaterat ovan är prövningen såvitt avser avvägningen mot förevarande riksintressen och hushållningsbestämmelser enligt 3 och 4 kap. miljöbalken beskuren såvitt avser de delar som omfattas av den gällande och

av regeringen meddelade bearbetningskoncessionen. Markområden som ligger utanför detta område, dvs. dels den ytterligare mark som tas i anspråk för verksamhetsområdet, dels den nya, slutligt valda och ansökta transportvägen, dels ledningar m.m. för processavloppsvatten, våtmark och intagsledningen för vattenuttaget från Rönne å ska således prövas fullt ut.

Verksamhetsområdet är i sin helhet beläget inom område för riksintresset enligt 3 kap. 7 § rörande värdefulla ämnen och mineral (kaolinförekomsten). Då verksamheten syftar till att utvinna en del av den riksintressanta fyndigheten anser mark- och miljödomstolen att verksamheten inte kan anses orsaka sådan påtaglig skada som avses i ovan nämnda bestämmelse.

Verksamhetsområdet gränsar i nordväst till riksintresset för naturvård, N48 Söderåsen med åar och Jällabjär utpekade enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Områdets storlek uppgår till ca 23 000 ha. De markanvändningsförändringar i fråga om anläggande av bullervallar utanför riksintresseområdet samt anläggande av brunnar för återinfiltration för att skydda Natura 2000-området Jällabjär kan inte, enligt domstolens bedömning, riskera att medföra påtaglig skada på riksintresset.

Intagsledningen för processvatten och avloppsledningen för utsläpp av renat processavloppsvatten avses dras österut i ledningsgata från verksamhetsområdet ner till Rönne å. Området N40 Rönneåns dalgång och Ageröds mosse utgör riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Områdets totala yta är ca 5 000 ha. Ledningssträckningen passerar enligt naturvärdesinventeringen i huvudsak lövdominerade skogstyper vilka är föremål för aktivt skogsbruk. Närmast ån går ledningen genom en flack vassmad. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning kan varken anläggandet av ledningen eller det framtida underhållet orsaka påtaglig skada på riksintresset. Inte heller uttaget av vatten från Rönne å eller utsläppet av renat processavloppsvatten kan antas medföra påtaglig skada.

I fråga om den sökta transportvägen i sydvästlig riktning från verksamhetsområdet till väg 13 kan domstolen konstatera att vägsträckningen inte berör några områden

av riksintresse eller andra skyddade områden utöver riksintresset för mineralfyndigheten.

Buller från verksamheten

Av utredningen i målet såvitt avser ÅF:s bullerutredningar daterade 2016-11-01 och 2017-08-30 framgår att buller från verksamheten, inbegripet maximalt scenario avseende transporter till och från anläggningen på den slutligt ansökta transportvägen sydväst ut till väg 13 och med hänsyn taget till slutligt justerade lägen och höjder av bullervallar, kommer att uppgå till 47 respektive 48 dB(A) ekvivalent ljudnivå dag-tid vid två av de närmaste bostadsfastigheterna Y18 och Y36. Dessa ligger på ett avstånd av ca 85 respektive 55 m från verksamhetsområdet. Detta avser den antagna dimensionerande driftkombinationen 9 med sam-tidig avbaning i område 7 och kaolinbrytning i område 6. Vid övriga bostäder, vilka uppgår till 39 st inom ca 1 km från verksamhetsområdet understiger den ekvivalenta ljudnivån 45 dB(A). Av dessa utsätts sex bostäder för bullernivåer mellan 40 och 42 dB(A). För övriga ligger den ekvivalenta ljudnivån dagtid under 40 dB(A). Vad gäller störningar nattetid avses verksamhet bedrivs dygnet runt i anrikningsverket. Bullret från denna verksamhet under tiden kl 18.00 till 07.00 uppgår till maximalt 30 dB(A) vid närmaste bostad.

Förekomst av impuls ljud

Vidare framgår av utredningen i målet att brytningen av Höörsandstenen kan behöva ske med hydraulhammare (skutknackningsaggregat). Sökanden har inte närmare kunnat precisera omfattningen av denna brytningsmetod utan har endast hänvisat till geologiska bedömningar att sandstenen inom området överlag är porös och avses till huvuddelen kunna brytas med grävmaskin. Några borrhningar eller provgrävningar som styrker denna bedömning och som medger en kvantifiering av omfattningen av denna brytningsmetod har dock inte förebringats i målet. Vid den fortsatta huvudförhandlingen har sökanden uppgett att Höörsandstenen hydrogeologiskt fungerar som en sprickakvifer vilket enligt domstolens bedömning talar emot att sandstenen generellt sett skulle vara porös. Det enda som får anses klarlagt är Höörsandstenens horisontella utbredning samt att dess konsolideringsgrad varierar.

Mark- och miljödomstolen har därför att utgå ifrån att användning av hydraulhammare i ett värsta fall kan utgöra ett betydande inslag i ljudbilden från verksamheten. Det knackande ljudet som uppkommer dels vid knackning av bergarten och dels från hydraulhammaren och grävmaskinsarmens metallupphängning utgör enligt domstolens bedömning ett s.k. impulsljud som till sin karaktär måste betraktas som särskilt störande vid en tillämpning av Naturvårdsverkets riktlinjer. Härvidlag ska således den ekvivalenta ljudnivån sänkas med 5 dB(A)-enheter. Detta innebär att 45 dB(A) ska gälla dagtid som riktvärde för verksamheten.

Som framgått ovan kommer 45 dB(A) ekvivalent ljudnivå att kunna innehållas vid samtliga bostäder under hela drifttiden utom vid två bostäder när verksamhet kommer att ske inom närbelägna etapper. Det framstår vidare som fullt möjligt att vidta ytterligare bullerdämpningsåtgärder så att 45 dB(A) kan innehållas även vid dessa bostäder. Mot denna bakgrund anser mark- och miljödomstolen att buller från verksamheten inte kan anses utgöra en olägenhet av väsentlig betydelse för människors hälsa och att lokaliseringen därmed inte kan anses olämplig på denna grund.

Transportvägens lokalisering

Sökanden har utrett fem olika lägen för transportväg från verksamhetsområdet till allmän väg. De fyra första alternativen V1-V4 nyttjar befintliga enskilda och samfälliga vägar. Det femte alternativet har utretts sent under målets handläggning i mark- och miljödomstolen då det stått klart att det tidigare huvudalternativet V3 skulle medföra betydande bullerstörningar på bostäder utmed vägen samt påverka Natura 2000-området Jällabjär. Sökanden åtog sig vid den första huvudförhandlingen att komplettera med ett ytterligare alternativ som innebär dragning, mellan de befintliga vägalternativen V1 och V2, i obanad terräng i sydvästlig riktning ut till väg 13. Vägdragningen går genom brukad skogsmark eller i kanten mellan brukad skog och åker- och betesmark. Enskilda sakägare har anfört att transportvägen kommer att medföra en ny barriär inom ett område som är rikt på klövvilt. Mark- och miljödomstolen konstaterar att detta alternativ tveklöst ger det minsta intrånget vad gäller bullerstörningar på bostäder. Enligt domstolens bedömning har sökanden även visat att naturvärdena i och längs den nu föreslagna sträckningen är begrän-

sade. Mot bakgrund av att det endast är långsamtgående verksamhetstrafik på vägen och att några viltstängsel inte avses uppföras anser mark- och miljödomstolen att konsekvenserna för klövviltets rörelser i trakter blir begränsade. Lokaliseringen av transportvägen i sig och störningarna från den får anses uppfylla bestämmelserna i 2 kap. 6 § miljöbalken. Lämpligheten och möjligheten att anordna utfart på riksväg 13 kan inte lagligen prövas av mark- och miljödomstolen i detta mål.

Störningar från transporter

Störningarna från transporterna till och från verksamheten och den ökade belastningen på det allmänna vägnätet ska prövas som en följdverksamhet inom ramen för lokaliseringsprövningen enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Av utredningen i målet (ÅF:s uppdaterade bullerprognos daterad 2016-11-01) framgår att de framtida transporterna på allmänna vägar följer väg 13 norrut genom Röstånga och Nackarp mot Ljungbyhed, väg 13 söderut genom Billinge och Stockamöllan mot Höör samt väg 108 genom Röstånga mot Svalöv. Väg 13 norrut löper genom Röstånga samhälle vidare genom Nackarps naturreservat utmed kanten av Söderåsen förbi Skäralid och huvudentrén till Söderåsens nationalpark till Tostarp där sträckningen viker mot Ljungbyhed. Hela denna vägsträcka liksom väg 108 genom Röstånga ner till Ask löper inom riksintresset Söderåsen med Jällabjär. Maximal trafikökning vid förväntat maxuttag inom kaolintakten har beräknats till 120 tunga och 100 lätta fordonsrörelser på väg 13 norrut. I de andra scenarierna är belastningen lägre. Trafikflödena har med hjälp av Nationella vägdatan (NVDB) beräknats som årsmedeldygn för prognosåret 2025 utan respektive med kaolintrafik. I ett värsta fall beräknas det totala antalet fordonspassager på väg 13 norrut öka med 6,3 % och antalet tunga fordon ökar med 26,7 %. Andelen tung trafik ökar från 12,9 till 15,3 %. På väg 108 genom Röstånga västerut ökar det totala antalet fordonspassager i ett värsta fall med 3,6 % och antalet tunga transporter ökar med 29,6 %. Andelen tung trafik ökar från 9,2 till 11,5 %. Beräkningar av ljudnivåer på ett antaget referensavstånd på 30 respektive 25 m från vägmitt på väg 13 resp. väg 108 visar att de dygnsekvivalenta ljudnivåerna ligger mellan 55 och 59 dB(A) beroende på vägavsnitt och att de beräknade maximala ljudnivåerna ligger på 72-74 dB(A). Trafikökningen från kaolintrafiken påverkar inte nämnvärt de ekvivalenta ljudnivåerna. Maxljudnivåerna på-

verkas inte heller då tung trafik förekommer på alla vägsträckor även utan kaolintrafik. Antalet bullerstörda bostäder kommer enligt utredningen att vara detsamma.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning. Ökningen i absoluta tal av antalet tunga fordon är betydande även om detta inte får genomslag på de dygnsekivalenta och maximala ljudnivåerna. Det torde dock vara ostridigt att frekvensen av störningstillfällen ökar och att denna ökning kommer att ske dagtid. Den tunga trafiken från verksamheten kommer att utgöra ca en femtedel av den totala tunga trafiken. Detta innebär även ett betydande påslag av luftutsläpp i form av kväveoxider och partiklar som påverkar såväl tätorter som enskilda fastigheter och områden med höga värden för naturvård och friluftsliv. Sammantaget anser mark- och miljödomstolen att störningarna från transporter till och från verksamheten innebär att lokaliseringen inte är lämplig.

Utsläpp till vatten

Påverkan på miljökvalitetsnormer

Av utredningen i målet framgår att det processavloppsvatten som avses ledas till Rönneå innehåller fosfor, suspenderade ämnen och metaller. Miljökvalitetsnormen för den aktuella vattenförekomsten är beslutad den 23 februari 2017 och innebär att god ekologisk status ska uppnås senast 2027. Den ekologiska statusen klassas idag som måttlig på grund av otillfredsställande näringspåverkan. Styrande för kvalitetsfaktorn ”näringsämnen” är parametern total-fosfor (Tot-P). Den beräknade fosforhalten i ån som ska uppnås för att klara miljökvalitetsnormen är 26,9 µg/l. Enligt EU-domstolens avgörande C-461/13, den sk. Weserdomen, ska icke-försämringskravet tillämpas så att en försämring föreligger om statusen hos minst en av de ekologiska kvalitetsfaktorerna försämras med en klass även om klassificeringen av ytvattenförekomsten som helhet inte försämras. Sökanden har vad gäller total-fosfor åtagit sig en prøvotidsföreskrift om 200 µg/l och föreslagit en prøvotidsutredning i syfte att nå 100 µg/l. Från tillåtlighetssynpunkt har domstolen således att utgå ifrån att halten i det utsläppta processavloppsvattnet kan komma att uppgå till 200 µg/l. Bakgrundshalten i Rönne å vid utsläppspunkten ligger för närvarande på 41 µg/l. Med den utspädning och omblandning som sker i ån nedströms

utsläppspunkten blir den resulterade fosforhalten inte nämnvärt högre än 41 µg/l. Länsstyrelsen i Skåne län har motsatt sig ytterligare utsläpp av fosfor till Rönne å överhuvudtaget. Havs- och vattenmyndigheten som i sig inte har ifrågasatt förenligheten med miljö kvalitetsnormerna har yrkat att prøvotidsföreskriften ska sättas till 100 µg/l och att målsättningen med prøvotidsutredningen ska vara 50 µg/l med hänsyn taget till vad bästa teknik kan förväntas uppnå medan Naturvårdsverket, så som det får förstås, menar att det finns risk för att normerna överskrids. Mark- och miljödomstolen anser att sökanden visat att det är tekniskt möjligt att klara 200 µg/l som ett begränsningsvärde och att ett sådant utsläpp inte försvårar möjligheten att nå miljö kvalitetsnormen i denna del.

Även i fråga om utsläppen av metaller anser mark- och miljödomstolen att sökanden visat att utsläppen med marginal kommer att ligga under miljö kvalitetsnormen i Rönne å.

Vad gäller utsläppen av suspenderat material kan konstateras att halten i utgående processavloppsvatten beräknas understiga 10 mg/l. Detta är enligt utredningen i målet i nivå med vad som uppmätts i ån idag. Jämförvärdet för suspenderat material som årsmedelvärde för miljö kvalitetsnormen för laxfiskevatten är 25 mg/l. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning kan ingen mätbar påverkan förväntas.

Sammantaget anser mark- och miljödomstolen att verksamheten kan bedrivas utan att möjligheterna att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten eller för laxfiskevatten försvåras.

Kompensationsåtgärder

Sökanden har åtagit sig kompensationsåtgärder som medför en begränsning av fosforutsläppen till Rönne å motsvarande 45 kg fosfor per år och har föreslagit att en plan ska ges in till tillsynsmyndigheten som ska ges befogenhet att besluta om sådana åtgärder. Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelsen har efterfrågat sådana åtgärder men anfört att underlaget är alltför oprecist och ospecificerat för att det ska gå att ta ställning till vilka åtgärder som är möjliga och lämpliga. Mark- och miljö-

domstolen instämmer i denna bedömning men konstaterar samtidigt att dessa kompensationsåtgärder inte är en förutsättning för tillåtligheten i detta mål avseende uppfyllandet av miljökvalitetsnormerna på sätt som annars gäller för tvingande kompensationsåtgärder vid tillståndsprovning enligt bl.a. 7 kap. 29 b § miljöbalken. Kompensationsåtgärder kan dock föreskrivas med stöd av 16 kap. 9 § miljöbalken och mot bakgrund av sökandens eget yrkande bör även en sådan mer oprecis konstruktion kunna godtas.

Utsläpp till luft

Miljökvalitetsnormer

Utsläppen till luft vad gäller stoft från verksamheten uppkommer genom diffus damning och genom utsläpp av ventilationsluft från anrikningsverk och torkprocessen. Damning kan svårigen kvantifieras men kommer att bekämpas med vattenbegjutning. Sökanden har åtagit sig att rena punktutsläppen med cyklonavskiljare och textila spårfilter för att innehålla en stofthalt om 5 mg/Nm³. Totalt beräknas utsläppet av stoft, PM_{2,5} uppgå till ca 4 ton per år. En genomförd spridningsberäkning visar att miljökvalitetsnormen för luft och dess utvärderingströsklar kan innehållas med god marginal.

Även vad gäller utsläppen till luft av svavel- och kväveoxider från verksamheten inklusive transporter anser mark- och miljödomstolen att miljökvalitetsnormerna för luft kan innehållas och att dessa inte hindrar att tillstånd meddelas.

Halloysit

Enligt utredningen i målet kan halloysit förekomma inom kaolinfyndigheten. Halloysit, är ett lermineral med tubulär struktur i storleksordningen 50-70 nm i diameter och 0,5 -3 µm långa nålar. Halloysit kan defineras som en nanopartikel. Enligt ECHA (European Chemicals Agency) klassificeras halloysit som hälsofarlig främst med avseende på lungskador vid långvarig och upprepad exponering genom inandning. Sökanden hävdar genom muntliga uppgifter att förekomst av halloysit har påvisats genom undersökningar utförda av SGU genom svepelektronmikroskopering. Från dessa foton uppskattas halten till mindre än 1 %. Sökanden har vidare

redovisat resultat från analys av fem borrhärnor med röntgendiffraktometri. Analyserna visar enligt sökanden att halloysit inte finns i proven i signifikanta mängder men att noggrannheten i analysmetoden (Siroquant) innebär att halter under 1 viktsprocent inte kan uteslutas. Enligt sökanden utgör halloysit om det skulle förekomma i luft vid damning i allt väsentligt ett arbetsmiljöproblem som kan förebyggas genom vattenbegjutning. Halloysit kan även följa med kaolinråvaran ut i processavloppsvattnet. Ett beräknat riktvärde för icke-skadlig halt baserat på refererat toxicitetstest uppgår till 0,01 mg/l. För det fall halloysit förekommer i kaolinråvaran upp till 1 % kan halten i utgående vatten uppgå till 0,01 mg/l. Vid omblandning i recipienten sjunker halten suspenderat material redan i närzonen med en faktor 10 och mer än så efter full omblandning i recipienten. Halloysit skulle enligt sökanden behöva utgöra mycket mer än 1 % av kaolinråvaran för att påverka på levande organismer i recipienten ska uppstå.

Sökanden har föreslagit ett villkor som innebär att sökanden till tillsynsmyndigheten ska redovisa eventuell förekomst av halloysit inför brytning i varje delområde efter representativ provtagning av mineralråvaran. Enligt villkorsförslaget ska verksamhetsutövaren tillse att någon brytning inte sker i område där halten halloysit överstiger 1 viktprocent.

Sökanden har efter huvudförhandlingen i målet inkommit med ett PM från sökandens tekniska konsultföretag, Sweco, i vilket redogörs för tillgänglig reningsteknik för avskiljning av stoft i processgaserna och möjligheterna att rena bort, förutom partiklar med traditionella storleksfraktioner vid tillverknings-, verkstads- eller blästringindustri, även innehållande storleksfraktioner som är mycket små, t.ex. halloysit som har en ytterdiameter ned till 50 – 70 nm. Enligt PM:et finns teknik för att skilja av luft även från så små partiklar som halloysit. Det är då frågan om varianter av spärrfilter som kan fungera för rening av dessa små partiklar i den aktuella verksamheten, exempelvis s.k. HEPA (high efficiency particulate arresting)-filter. Dock krävs, enligt PM:et en noggrann genomgång av egenskaperna hos aktuella processgaser innan beslut tas om installation av sådan teknik.

Sökanden har även skriftligt åtagit sig att byggnader där stofthaltig processluft förekommer ska förses med utsug med stoftavskiljande utrustning. Sökanden åtar sig att i möjligaste mån välja sådan utrustning som kan avskilja så små partiklar som halloysit. Utsläpp till luft kommer att ske över tak och avskilt stoft återförs till processen. Utgående stofthalter kommer att begränsas till $<5 \text{ mg/Nm}^3$.

Enskilda motparter har invänt mot sökandens slutsatser och menar att förekomsten av halloysit är mer omfattande än bolaget påstår och i vart fall inte tillräckligt utredd, att sökanden underskattat toxiciteten och att det är betydande mängder halloysit som kan komma att släppas ut både till luft och vatten vid den sökta produktionen. R2 m.fl. hänvisar till att SGU 1987 vid provborrningar konstaterade ”att det oönskade stavformiga materialet halloysit fanns i kaolinleran (SGU analys 87160)”. Vidare hänvisas till en rapport av OY Partek AB från den 28 juni 1988 som på uppdrag av Nämnden för Statens Gruveegendomar (NSG) utrett den företagsekonomiska lönsamheten av en kaolinbrytning på Billinge fälad. Av rapporten framgår att Partek ”vid undersökningar av olika kaolinprov funnit ett stavformigt mineral som med all sannolikhet är halloysit. Mineralen verkar anrikas i samma fraktion som är avsedd som bestrykningsprodukt. I vilken omfattning halloysiten förekommer har inte undersökts.” G2 m.fl har, senast i ab 170, bilaga 1, anfört att halloysitens toxicitet är jämförbar med asbest och har härvidlag hänvisat till Arbetsmiljöverkets föreskrift om hygieniska gränsvärden AFS 2015:7. Av föreskriften framgår att halloysit omfattas av det hygieniska gränsvärdet för naturliga kristallina fibrer, gruppen ”Övriga fibrer” vars nivågränsvärde är satt till $0,5 \text{ fibrer/cm}^3$, vid en maximal exponeringstid av 8 timmar. Vid längre exponeringstid ska värdet nedjusteras. G2 m.fl hänvisar även till Institutet för Vatten och Luftvårdsforskning, IVL, Rapport B2154, 2014, som i ett arbete om skyddsåtgärder vid arbeten på kolnanorör rekommenderar ett sänkt gränsvärde i förhållande till asbest, ner till $0,01 \text{ fibrer/cm}^3$. G2 m.fl gör även gällande att de toxikologiska studier sökanden hänvisar till avseende cellkulturer och nematoder endast utgörs av korttidsstudier som fångar akuta toxiska effekter och därmed inte är lämpliga för att bedöma halloysits toxicitet och hälsoeffekter på lång sikt. De kan därför inte ligga till grund för riskbedömningen. Vidare anförs att

den av bolaget framräknade maximala halten i processavloppsvattnet på 0,01 mg/l vid 1 % innehåll i kaolinråvaran skulle medföra att organismerna i Rönne å utsätts för koncentrationer som överstiger den acceptabla halten i luft för kolnanorör 100 000 gånger. Vidare har anförts att det finns en modernare variant av det data-program som använts för behandling av röntgendiffraktionsdata (Siroquant version 2) och att denna skulle kunna detektera och bestämma mineralhalter lägre än 1 % samt att den anpassats för lermineral såsom bl.a. kaolinit och halloysit. G2 m.fl. och J2 har även redovisat massbalansberäkningar avse-ende utsläppen till luft och vatten.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning. Det är således stridigt i målet i vilken omfattning halloysit förekommer i kaolinråvaran. När det gäller omfattningen kan konstateras att bedömningen baseras ett på fåtal borrhoprover. Någon representativ provtagning av kaolinfyndigheten har inte gjorts. Sökanden har åtagit sig ett villkor om att inte bryta kaolinlera som har en halloysithalt som överstiger 1 viktprocent och att provtagning och analys ska ske före avbaning. Detta innebär i så fall att det skulle föreskrivas ett villkor som eventuellt skulle begränsa möjligheten att utnyttja tillståndet och att bryta de tillståndsgivna mängderna. En sådan konstruktion skulle normalt sett inte kunna åläggas en sökande. I detta fall har regleringen föreslagits av sökanden. Domstolen har därför, när det gäller miljökonsekvenserna av kaolinbrytningen att utgå ifrån att innehållet av halloysit skulle kunna uppgå till 1 %.

Sökanden har förelagts att bemöta inkomna yttranden med invändningar mot utredningen och riskbedömningen, däribland det som framförs av G2 m.fl. och J2. Sökanden har i allt väsentligt hänvisat till sina utredningar. Sökanden har även vid den fortsatta huvudförhandlingen getts möjlighet att i sak bemöta vad som påstås men har avstått och hänvisat till sina skriftliga inlagor. Enligt 2 kap. 1 § miljöbalken åligger bevisbördan sökanden i ansökningsmål i frågor om tillåtlighet och tillstånd.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att nanopartiklar inte omfattas av miljö kvalitetsnormen för luft. Halloysitpartiklarnas storlek är dessutom sådan att de inte kan omfattas av de traditionella utsläppparametrarna för partiklar till luft och suspenderade ämnen i vatten. Sökanden har enligt domstolens bedömning inte visat att förekomsten och utsläppen av halloysit inte är beaktansvärda. Domstolen anser vidare att det finns tillräckliga skäl för att anta att toxiciteten på lång sikt hos halloysit är mer allvarlig än vad sökanden gjort gällande både för människor och biota. Domstolen anser inte heller att sökanden gjort troligt att utsläppen går att kontrollera eller nedbringa på ett trovärdigt sätt även om en betydande utspädning kan förväntas. Det går således inte att föreskriva några skäliga försiktighetsmått enligt 2 kap. 3 § miljöbalken. Vid en tillämpning av försiktighetsprincipen anser mark- och miljödomstolen att det föreligger en risk för olägenheter av väsentlig betydelse enligt 2 kap. 9 § miljöbalken.

Ljuspåverkan

I fråga om ljuspåverkan från verksamheten anser mark- och miljödomstolen att sökanden med de begränsningar och skyddsåtgärder som man åtagit sig visat att störningarna för människors hälsa och miljön inte är av den digniteten att de utgör hinder mot tillåtligheten.

Tillåtlighet enligt 11 kap. 6 § miljöbalken

Enligt 11 kap. 6 § får en vattenverksamhet bedrivas endast om dess fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den.

Det framstår som uppenbart att nyttan av vattenverksamheten i och med att den möjliggör en exploatering av kaolinfyndigheten överstiger kostnaderna för densamma. Som framgår ovan har mark- och miljödomstolen emellertid bedömt att verksamheten genom den permanenta sänkningen av grundvattenytan efter att verksamheten upphört kommer att negativt påverka Natura 2000-området Jällabjär. Detta innebär att tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken inte kan lämnas. Även

vid en prövning mot bestämmelsen i 11 kap. 6 § måste denna skada och olägenhet anses så betydande att det föreligger tillåtlighetshinder enligt detta lagrum.

Avfallshanteringsplanen och efterbehandling

De delområden inom verksamhetsområdet som används för upplag av avbaningsmassor samt restprodukter från anrikningsanläggningen är utvinningsavfallsanläggning enligt förordningen (2013:319) om utvinningsavfall (UtvavF). Även den byggnad där slam från reningsanläggningen för processavloppsvatten förvaras är att betrakta som en utvinningsavfallsanläggning eftersom slammet kommer att användas för efterbehandlingen av området. Enligt 23 § UtvavF ska den som driver en verksamhet som ger upphov till utvinningsavfall eller driver en utvinningsavfallsanläggning ha en avfallshanteringsplan. Av 24 § samma förordning framgår vad en avfallshanteringsplan ska innehålla. Enligt 30 § UtvavF ska den som enligt 23 § ska ha en avfallshanteringsplan karakterisera det utvinningsavfall som uppkommer eller hanteras i verksamhet så att avfallet kan hanteras på det sätt som avses i 22 §. Vidare framgår av 64 § UtvavF att den som i fråga om en verksamhet som omfattas av denna förordning ansöker om ett sådant tillstånd som avses i 9 eller 11 kap. miljöbalken ska i samband med ansökan informera tillståndsmyndigheten om bl.a. hur det säkerställs att bestämmelserna i denna förordning följs (punkt 5).

Sökanden har upprättat och ingett en avfallshanteringsplan. Av den framgår bl.a. följande. Karakterisering av något utvinningsavfall har ännu inte gjorts. Det kommer att göras efter det att ansökt tillstånd erhållits. Visst material (avbaningsmassor) kan karakteriseras redan innan verksamheten är igång och utvinningsavfall har uppstått. För övriga avfallstyper bör enligt sökanden avfallet finnas tillgängligt innan karakterisering görs, så att en fullständig och korrekt karakterisering tillförsäkras. Genomförd karakterisering av utvinningsavfallet kommer att dokumenteras och göras tillgänglig för tillsynsmyndigheten i en uppdaterad version av avfallshanteringsplanen.

Naturvårdsverket och länsstyrelsen anser att avfallshanteringsplanen är bristfällig då det saknas en karakterisering av avfallet enligt UtvavF eller klassificering enligt

avfallsförordningen. Sökanden vet därför inte om moränmassorna och Höörsandstenen innehåller metaller, främst bly och kadmium. Sökanden vet då inte heller om det är lämpligt att använda dessa massor för anläggande av bullervallar och för efterbehandling av området eller om det behövs särskilda skyddsåtgärder för omhändertagande av lakvatten. Enligt Naturvårdsverket behöver inte utvinningsavfallet vara utbrutet för att kunna karaktäriseras. Naturvårdsverket åberopar SGU:s mark- och biogeokemikarta som bl.a. visar att det finns förhöjda halter av bly och kadmium inom ett område i Höörs kommun.

Naturvårdsverket anser att det finns en risk att sandstenen innehåller sulfidmineraliseringar av kadmium och bly och att sådant avfall kan vara olämpligt att lagra på det sätt sökanden avser och detta kan kräva särskilda skyddsåtgärder med avseende på lakvatten. Naturvårdsverket anser vidare att denna osäkerhet även får konsekvenser för möjligheten att återställa dagbrotten på det sätt som avses i efterbehandlingsplanen och för möjligheten att beräkna en korrekt säkerhet. Sökanden har invänt att fullständig karakterisering avses att genomföras efter det att tillstånd erhållits. Enligt sökanden finns det inget i det underlag som SGU tagit fram och på den kunskap som finns idag något som tyder på att det skulle finnas höga halter av metaller, bly och kadmium, i varken moränmassorna eller i Höörsandstenen inom det aktuella brytningsområdet. Höörsandstenen är en stabil sten som under lång tid har använts som byggnadssten, och med den kunskap som finns om Höörsandstenen så finns det inget som tyder på att den har sådana egenskaper att den vittrar sönder. Sökanden har därför gjort bedömningen att eftersom det inte finns något som tyder på att det skulle finnas förhöjda halter av metaller i moränen eller i sandstenen eller att det finns risk för att förorenat lakvatten uppstår så har det inte funnits skäl att göra karakteriseringen av utvinningsavfallet inför ansökan och innan avfallet har uppstått.

Sökanden bedömer vidare att inga särskilda skyddsåtgärder behöver vidtas för övrigt utvinningsfall (inklusive sandstenen) medan lagring av slam från avloppsvattenrening och övrigt farligt avfall sker invallat.

Sökanden har beräknat mängden utvinningsavfall till 35 miljoner ton, varav mängden Höörsandsten har bedömts till 6 miljoner ton. Sökanden har vid huvudförhandlingen uppgett att även om avsikten är att Höörsandstenen ska användas för efterbehandling av området så ingår inte den i den upprättade massbalansberäkningen. Sökanden är därför inte beroende av att kunna använda Höörsandstenen för efterbehandling. Vid huvudförhandlingen uppgav sökanden vidare att om det, trots att det enligt sökanden är osannolikt, att Höörsandstenen inte är lämplig att använda för efterbehandling av området så får den läggas upp på området. Skulle det visa sig att den av någon anledning inte är heller är lämplig att läggas upp inom området så måste den transporteras bort från område, och det innebär, förutom en mängd transporter, en kostnad för sökandebolaget.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att sökanden beräknat den totala mängden utvinningsavfall till 35 miljoner ton varav mängden Höörsandsten har bedömts till 6 miljoner ton. Vad gäller risken för föroreningar anser mark- och miljödomstolen att SGU's analyser av morän från närområdet inte pekar på förhöjda halter. Vad gäller den biogeokemiska kartläggningen härrör analyserna av metaller från bäcktorv. I övrigt framgår att förhöjda halter av tungmetaller i berggrunden i Skåne främst är knutet till kambrisk sandsten och alunskiffrar, dvs. bergarter som inte är aktuella inom det sökta verksamhetsområdet. Det finns emellertid inte några verifierade kemiska analyser av Höörsandstenen inom verksamhetsområdet som kan styrka sökandens bedömning och slutsatser att materialet inte kan läcka oönskade ämnen eller att allt material kan användas i efterbehandlingen.

Mark- och miljödomstolen delar sökandens bedömning att en fullständig karaktärisering inte utgör en förutsättning för tillåtligheten. Avfallshanteringsplanen ska kunna justeras löpande. Emellertid innebär oklarheterna om i första hand den utbrutna sandstenens föroreningsinnehåll och dess framtida hantering att det inte går att bedöma om den redovisade efterbehandlingsplanen är genomförbar. Det är därmed inte heller visat att den säkerhet om 35 Mkr som sökanden föreslagit är tillräcklig. Även dessa brister talar enligt mark- och miljödomstolen för att ansökan ska avslås.

Sammanfattande tillåtlighetsbedömning

Mark- och miljödomstolen konstaterar sammanfattningsvis att det föreligger hinder mot att lämna tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken. Vidare har domstolen funnit att störningarna från transporter till och från verksamheten är sådana att lokaliseringen inte kan anses lämplig. Lokaliseringen strider därför mot 2 kap. 6 § miljöbalken. Vidare har domstolen konstaterat att sökanden inte har visat att verksamheten kan bedrivas utan utsläpp av halloysitpartiklar vars toxicitet kan befaras vara högre än vad sökanden antagit varför det föreligger risk för olägenhet av väsentlig betydelse enligt 2 kap. 9 § miljöbalken. Härigenom föreligger även båtnadshinder vid en prövning enligt 11 kap. 6 § miljöbalken. Sökanden har inte heller visat att det går att efterbehandla området på avsett sätt. Verksamheten är således inte tillåtlig enligt miljöbalken. Mark- och miljödomstolen anser inte att det föreligger sådana särskilda skäl att frågan bör underställas regeringen enligt 2 kap. 9 § miljöbalken. Även på denna grund föreligger således hinder mot tillåtlighet. Ansökan ska därför avslås.

Rättegångskostnader

Enligt 25 kap. 2 § miljöbalken ska sökanden i ansökningsmål om vattenverksamhet svara för sina egna och motpartens kostnader vid mark- och miljödomstolen under förutsättning att motparten är att betrakta som sakägare i den del av målet som avser vattenverksamhet. Genom Högsta domstolens avgörande i NJA 2004 s. 590 har slagits fast att sakägare är den, som berörs av en planerad vattenverksamhet på ett sådant sätt att han eller hon kan tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet och att risken inte anses vara enbart teoretisk eller helt obetydlig.

I ansökningsmål som avser tillstånd till både miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet är ersättningsrätten för rättegångskostnader i princip begränsad till att avse frågor hänförliga till vattenverksamheten, även om det i praktiken kan vara svårt att skilja ut just dessa frågor. Någon rättslig grund för att döma ut ersättning för rättegångskostnader hänförliga till miljöfarlig verksamhet föreligger inte.

Vilka kostnader som är ersättningsgilla framgår av 18 kap. 8 § rättegångsbalken. Enligt 18 kap. 8 § RB skall ersättning för rättegångskostnad fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning skall enligt samma lagrum också utgå för partens arbete och tidsspillan i anledning av rättegången.

Bestämmelsen i 18 kap. 8 § RB innebär att en kostnad, i den mån den inte är medgiven av motparten, inte kan ersättas utan att den anses skälig med hänsyn till vad den avser. Beträffande kostnad för ombudsarvode skall sådan ersättning bestämmas med hänsyn till bl. a. målets beskaffenhet och omfattning samt till den omsorg och skicklighet med vilken arbetet har utförts, (NJA 1997 s 854).

Advokat D har för sina huvudmäns räkning yrkat ersättning för rättegångskostnader med totalt 225 969 kronor, varav ombudsarvode 168 025 kronor, utlägg 3 150 kronor, moms 42 794 kronor, samt ersättning till fastighetsägarna F och E för eget arbete och tidsspillan med 12 000 kronor. D har uppgett att det yrkade beloppet endast avser arbete med ansökan om tillstånd till vattenverksamhet. Den yrkade ersättningen till F och E avser deras arbete och tidsspillan i anledning av rättegången.

Fastighetsägaren J2 har för egen del yrkat ersättning för rättegångskostnader med 58 125 kronor, varav 38 000 avser ersättning för eget arbete med inläsning av handlingar samt upprättande av yttranden i målet och deltagande vid huvudförhandlingarna i målet, 8 500 kronor utlägg för extern hjälp för genomläsning av handlingar, bilersättning, kopiering, bearbetning av dokument telefonsamtal m.m. samt 11 625 kronor moms.

Sökanden har i yttrande den 19 december 2016, aktbilaga 144, samt vid fortsatt huvudförhandling den 22 – 23 augusti 2017 medgett att betala ersättning till D's huvudmän för ombudsarvode med 50 400 kronor jämte mervärdesskatt

på det beloppet. I övrigt har sökanden bestritt ersättningsyrkandet. Sökanden har anfört att det aktuella målet rör endast till del ansökan om vattenverksamhet. Den eventuella skada hänförlig till den ansökta vattenverksamheten som skulle kunna drabba de fastighetsägare som berörs av denna, avser vidare främst påverkan på fastigheternas enskilda vattentäkter. Skulle sådan påverkan uppkomma, måste denna emellertid anses erforderligt hanterad genom det av sökanden föreslagna skadeavhjälpande villkoret. Därtill har advokat D endast i mycket begränsad omfattning i sitt yttrande över ansökan och än mindre under huvudförhandlingen hänfört sig till frågor avseende den ansökta vattenverksamheten. Istället har han i allt väsentligt hänfört sig till frågor och synpunkter med avseende på gruvverksamheten (9 kap.). Allt sammantaget medför detta att sökanden har svårt att se att det skulle kunna vara fråga om rättegångskostnader hänförliga till vattenverksamheten uppgående till det yrkade beloppet.

Sökanden har bestritt den av J2 yrkade ersättningen. Sökanden har dock angivit att för det fall domstolen anser att rätt till ersättning för rättegångskostnader ändå föreligger anser sökanden att det yrkade beloppet är oskäligt högt och att det under alla omständigheter ska jämkas till 5 000 kronor.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Advokat D företräder ett stort antal fastighetsägare. Så gott som samtliga dessa fastigheter är belägna inom det av sökanden angivna influensområdet. Dessa fastigheter har också egna brunnar som kan påverkas av den sökta vattenverksamheten. De är därför att betrakta som sakägare i vattenrättslig mening och sökanden ska enligt 25 kap. 2 § miljöbalken svara för deras kostnader vid mark- och miljödomstolen i den del som avser den sökta vattenverksamheten, förutsatt att de är skäligen.

Det är frågan om ett ansökningsmål enligt miljöbalken med omfattande skriftligt material. Efter att mark- och miljödomstolen kungjort målet har D ingivit dels ett första yttrande med kortfattad redovisning av huvudmännens inställning till ansökan, dels ett längre yttrande. D har vidare deltagit vid

mark- och miljödomstolens huvudförhandling under tre dagar den 31 maj samt 1 – 2 juni 2016. D har efter huvudförhandlingen, utöver kostnadsräkning och yttranden i anledning av den, ingivit ytterligare ett yttrande i sak till domstolen. Av D's kostnadsräkning framgår att han fram till huvudförhandlingen i maj/juni 2016 lagt ner 51,05 timmar på målet utöver tiden för huvudförhandlingen. För nedlagt arbete efter huvudförhandlingen har han yrkat ersättning med ytterligare 13 000 kronor inklusive moms.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den i kostnadsräkningen redovisade tidsåtgången är oskäligt stor för att endast avse frågan om vattenverksamheten. Det framgår inte heller av den specificerade arbetsredogörelsen att den endast gäller vattenverksamheten. Skälig tidsåtgång för tiden fram till och med huvudförhandlingen i maj/juni 2016 bör därför enligt mark- och miljödomstolen inte överstiga 30 timmar. Mark- och miljödomstolen har därvid även beaktat att D företrätt flera sakägare, vilket kan innebära extra arbete. Begärd ersättning för medverkan vid huvudförhandlingen i maj/juni 2016 är skälig, liksom den begärda ersättningen för utlägg, hyrbil och drivmedel. Ersättningen enligt den kompletterande kostnadsräkningen med 13 000 kronor inklusive moms för arbete efter huvudförhandlingen har medgivits av sökanden.

Vad gäller den yrkade ersättningen till sakägarna F med 9 000 kronor och till E med 3 000 kronor finns ingen annan redogörelse än att det är frågan om eget arbete och tidsspillan i anledning av rättegången. Som angivits ovan har sökanden bestritt yrkandet.

När yrkad ersättning för rättegångskostnad inte har medgetts eller vitsordats av den som är skyldig att utge ersättningen får det anses ankomma på den som är berättigad till ersättning att lämna så utförliga uppgifter om vad kostnaden avser att de, i förening med vad som i övrigt är känt för rätten, ger ett tillräckligt underlag för bedömning av det yrkade beloppets skälighet. Är uppgifterna inte tillräckligt utförliga får detta gå ut över den som har framställt yrkandet.

På det undermåliga underlag som redovisats saknas enligt mark- och miljödomstolen förutsättningar att, mot sökandens bestridande, förplikta sökanden att utge ersättning till F och E med de yrkade beloppen. Domstolen noterar särskilt att båda vid huvudförhandlingen i målet i maj/juni 2016 var företrädare av sitt gemensamma ombud, advokaten D, och ersättning för dennes medverkan skall enligt vad som angivits ovan betalas av sökanden. Yrkandet om ersättning till F och E ska därför avslås.

Sökanden ska därmed förpliktas att till D's huvudmän betala ersättning för rättegångskostnader med 148 188 kronor, varav ombudsarvode 115 400 kronor, utlägg 3 150 och mervärdesskatt 29 638 kronor.

J2 äger fastigheten Y33. Fastigheten är en bebyggd lantbruksfastighet som består av tre områden. Område 1 utgörs av brukningscentrum med bostadsbyggnad där J2 bor på adressen x, Billinge. Detta område ligger vid Billinge tätort och påverkas inte av den sökta vattenverksamheten. Område 3 ligger söder om Billinge och påverkas inte heller av den sökta vattenverksamheten. Område 2 är enligt Länsstyrelsens WebbGis ett skogsskifte utan byggnader. Detta delområde ligger utanför verksamhetsområdet men delvis inom det av sökanden angivna influensområdet för grundvattenbortledning. Även om J2 får anses som sakägare i vattenrättslig mening har han inte gjort gällande att det inom detta område finns någon brunn som skulle kunna påverkas av den sökta vattenverksamheten. Han har inte heller gjort gällande att denna del av fastigheten på något annat sätt skulle kunna tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet på grund av den sökta vattenverksamheten. Det saknas därför laglig grund för att tillerkänna J2 ersättning för rättegångskostnader. Hans yrkande ska därför avslås.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen har den 27 mars 2014 fastställt prövningsavgiften enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken till

preliminärt 145 745 kronor, varav grundavgift med 30 000 kronor och tilläggsavgift med 115 745 kronor. Avgiften är betald av sökanden den 14 april 2014.

Enligt 3 kap. 5 § fjärde stycket förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken följer att om tilläggsavgift ska betalas får grundavgiften enligt 4 § tillsammans med tilläggsavgiften uppgå till högst 140 000 kronor.

Enligt 9 kap. 3 § andra stycket samma förordning ska domstolen i samband med att handläggningen avslutas pröva avgiftens skälighet enligt första stycket med särskild hänsyn till prövningens omfattning.

På grund av förbiseende har prövningsavgiften preliminärt fastställts till ett belopp som strider mot den begränsning av avgiften som följer av bestämmelsen i 3 kap. 5 § fjärde stycket ovannämnda förordning. Med hänsyn härtill ska det överskjutande beloppet, 5 745 kronor, återbetalas till sökanden. På beloppet ska utgå ränta från den dag avgiften betalades till och med den dag avgiften återbetalas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3(DV425)

Överklagande senast den 13 november 2017.

Bengt Johansson

Carl-Philip Jönsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bengt Johansson, ordförande, och tekniska rådet Carl-Philip Jönsson samt de särskilda ledamöterna Börje Andersson och Hans Nilsson (Skiljaktiga meningar, se bilaga 1 och 2).

Skiljaktig mening

Rådmannen Bengt Johansson är skiljaktig och anför.

Jag anser att mark- och miljödomstolen ska lämna Svenska Kaolin AB tillstånd till den sökta verksamheten enligt bolagets ansökan och även meddela tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. För tillståndet ska föreskrivas villkor i huvudsak enligt bolagets redovisade förslag.

Överröstad i den delen är jag ense med majoriteten om övriga delar av domslutet.

Jag anser att delar av domskälen ska ändras till följande lydelse.
(rubrikerna är desamma som i majoritetens domskäl)

Grundvattenpåverkan

Jag anser att domskälen efter andra stycket under denna rubrik ska ändras till följande lydelse.

Mark- och miljödomstolen delar sökandens bedömning att trycksänkningen i sandstenen måste begränsas till 0,3 m vid verksamhetsområdets västra gräns för att ingen skada på de naturtyper och livsmiljöer som är skyddade i Natura 2000-området ska uppstå. Enligt sökanden är det fullt möjligt att vid efterbehandlingen av bytningsområdet skapa våtområden vars nivåer korresponderar med trycknivån i Höörsandstenen. Enligt mark- och miljödomstolen bör sökanden genom ett omfattande kontrollprogram före och under drifttiden kunna skaffa sig de ytterligare kunskaper om de hydrogeologiska förhållandena som behövs för att säkerställa att det efter avslutad brytning inte uppstår permanent avsänkning av trycknivån i den underliggande Höörsandstenen inom Natura 2000-området som på sikt skulle kunna få negativ påverkan på

de skyddade naturtyperna och livsmiljöerna i Natura 2000-området. Efterbehandlingen av området kommer också att ske succesivt efterhand som brytningen fortskrider. Mark- och miljödomstolen gör därför bedömningen, trots de osäkerheter som föreligger vad avser de hydrologiska förhållandena efter avslutad brytning, att de kontrollåtgärder och efterbehandlingsåtgärder som sökanden redovisat bör leda till att effekterna av verksamheten på sikt inte kommer att påverka de skyddade livsmiljöerna och naturtyperna i Natura 2000-området som helhet eller medföra att de skyddade arterna och livsmiljöerna utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arterna och livsmiljöerna i området.

Vid en samlad bedömning av det som framkommit i målet finner mark- och miljödomstolen därför att förutsättningar föreligger att meddela tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen noterar därvid även följande. Som angivits ovan har regeringen 1998 beslutat om bearbetningskoncession för utvinning av kaolin inom det aktuella brytningsområdet. Regeringen har därefter år 2005 utpekat Jällabjär som ett Natura 2000-område. Detta senare beslut får enligt mark- och miljödomstolen förutsättas ha skett med synsättet att de berörda intressena skulle kunna vara förenliga med varandra och att materialutvinningen inte skulle omöjliggöras av utpekandet av Jällabjär som ett Natura 2000-område.

Störningar från transporter

Jag anser att domskälen under denna rubrik ska ändras till följande lydelse.

Enligt 16 kap. 7 § miljöbalken ska vid prövning enligt balken hänsyn tas till andra verksamheter eller särskilda anläggningar som kan antas bli behövliga för att verksamheten ska kunna utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt.

Av författningskommentaren till 16 kap. 7 § miljöbalken framgår bl.a. följande. När en verksamhet tillståndsprövas bör i bedömningen av om verksamheten skall få komma till stånd och på vilka villkor detta skall få ske beaktas även följdföretag som nödvändiggörs av den ansökta verksamheten. Exempel på sådana följdföretag är vägar och kraftledningar. Hänsyn kan även tas till farliga transporter som skall ske till och från den prövade verksamheten (prop. 1997/98:45. Del 2, s. 208).

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2004 s. 421 tagit ställning till i vilken utsträckning transporter till och från en miljöfarlig verksamhet skall beaktas vid prövningen. Av domen framgår bl.a. följande.

Transporter till och från en anläggning kan utgöra ett s.k. följdföretag som kan beaktas vid prövningen av en miljöfarlig verksamhet under förutsättning att transporterna har ett omedelbart samband med den tillståndsprövade verksamheten. HD uttalar vidare i domen att vid tillståndsprövning och fastställande av villkor för en miljöfarlig verksamhet kan en rimlig avgränsning vara att kräva av den som sökt tillstånd att denne redovisar miljökonsekvenser av transporter till och från en anläggning i anläggningens närområde. Det kan t.ex. gälla marktransporter från en anläggning till en deponi, båttrafik till och från en hamnanläggning eller flygplansrörelser till och från en flygplats. Visar sig olägenheterna i sådana fall alltför allvarliga kan det ytterst innebära att en ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet kan komma att avslås. I andra fall kan en möjlighet vara att förena ett tillstånd med villkor för sådana transporter eller att meddela ett prövotidsförordnande, om ett verkligt behov föreligger att skjuta upp tidpunkten för prövning och fastställande av ett slutligt villkor. Ytterligare en förutsättning för att ett villkor eller ett prövotidsförordnande skall kunna beslutas är att sökanden bedöms ha faktiska och rättsliga möjligheter att ta ansvar för uppfyllandet av ett villkor av sådant slag som har aktualiserats.

Det är däremot inte rimligt att kräva att den som har ansökt om tillstånd till miljöfarlig verksamhet i tillståndsärendet skall redovisa och ansvara för miljökonsekvenserna för långväga transporter när dessa rör sig på stort avstånd från anläggningarna i fråga och där endast utgör en liten del av den totala trafiken och olägenheterna från denna.

Miljööverdomstolen har i rättsfallet MÖD 2005:52 diskuterat tolkningen av begreppet närområde som anges i ovan nämnda dom av Högsta domstolen och hur detta skall avgränsas på lämpligt sätt vid redovisningen. En utgångspunkt för Miljööverdomstolen har då varit vilken typ av miljöpåverkan som transporterna kan ge upphov till. För buller t.ex. bör närområdet kunna begränsas till det område som störs av buller från anläggningen och detta område kan lätt bestämmas genom bullermätningar eller bullerberäkningar.

Svenska Kaolin AB avser att anlägga en ny utfartsväg från verksamhetsområdet till den allmänna vägen, väg 13. Den nya utfartsvägen är ca 1,5 km lång. På denna utfartsväg kommer transporterna till och från anläggningen att utgöra den helt dominerande trafiken. Som angivits ovan gör mark- och miljödomstolen bedömningen att lokaliseringen av transportvägen i sig och störningarna från trafiken på vägen till och från verksamheten får anses uppfylla bestämmelserna i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Den nya utfartsvägen ansluter till den allmänna vägen, väg 13, drygt 2 km söder om Röstånga tätort. Av utredningen i målet (ÅF:s uppdaterade bullerprognos daterad 2016-11-01) framgår att de framtida transporterna på allmänna vägar följer väg 13 norrut genom Röstånga och Nackarp mot Ljungbyhed, väg 13 söderut genom Billinge och Stockamöllan mot Höör samt väg 108 genom Röstånga mot Svalöv. Väg 13 norrut löper genom Röstånga samhälle vidare genom Nackarps naturreservat utmed kanten av Söderåsen förbi Skärålid och huvudentrén till Söderåsens nationalpark till Tostarp där sträckningen viker mot Ljungbyhed. Hela denna vägsträcka liksom väg 108 genom Röstånga ner till Ask löper inom riksintresset Söderåsen med Jällabjär. Max-

VÄXJÖ TINGSRÄTT

Mark- och miljödomstolen

imal trafikökning vid förväntat maxuttag inom kaolintakten har beräknats till 120 tunga (från 449 till 569) och 100 lätta (från 3038 till 3138) fordonsrörelser på väg 13 norrut. I de andra scenarierna är belastningen lägre. Trafikflödena har med hjälp av Nationella vägdatabasen (NVDB) beräknats som årsmedeldygn för prognosåret 2025 utan respektive med kaolintrafik. I ett värsta fall beräknas det totala antalet fordonspassager på väg 13 norrut öka med 6,3 % och antalet tunga fordon ökar med 26,7 %. Andelen tung trafik ökar från 12,9 till 15,3 %. På väg 108 genom Röstånga västerut ökar det totala antalet fordonspassager i ett värsta fall med 3,6 % och antalet tunga transporter ökar med 29,6 %. Andelen tung trafik ökar från 9,2 till 11,5 %. Beräkningar av ljudnivåer på ett antaget referensavstånd på 30 respektive 25 m från vägmitt på väg 13 resp. väg 108 visar att de dygnsekvivalenta ljudnivåerna ligger mellan 55 och 59 dB(A) beroende på vägavsnitt och att de beräknade maximala ljudnivåerna ligger på 72-74 dB(A). Trafikökningen från kaolintrafiken påverkar inte nämnvärt de ekvivalenta ljudnivåerna. Maxljudnivåerna påverkas inte heller då tung trafik förekommer på alla vägsträckor även utan kaolintrafik. Antalet bullerstörda bostäder kommer enligt utredningen att vara detsamma.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Ökningen i absoluta tal av antalet tunga fordon är betydande även om detta inte får genomslag på de dygnsekvivalenta och maximala ljudnivåerna. Även om den tunga trafiken kommer att innebära ett påslag av luftutsläpp i form av kväveoxider och partiklar anser domstolen att det är bullerstörningarna som är den främsta olägenheten för de boende utmed de aktuella vägarna. När det gäller bullerstörningar från trafik så bör dessa enligt domstolen främst bedömas utifrån trafikbullrets effekter på människors hälsa och då främst risken för sömnstörningar, d.v.s. buller nattetid. Enligt sökandens förslag till villkor kommer tunga transporter till och från verksamheten endast att förekomma helgfria vardagar kl. 7 – 18.

Med hänsyn till att någon tung trafik till och från verksamheten inte kommer att förekomma under kvällen och helger samt den nya utfartsvägens lokalisering anser mark- och miljödomstolen att transporter till och från verksamheten inte kommer att medföra olägenheter för människors hälsa av sådan omfattning att det utgör hinder för att lämna tillstånd till den sökta verksamheten. Domstolen beaktar därvid även regeringens beslut om bearbetningskoncession och de bedömningar som regeringen gjort i det beslutet samt att lokaliseringen av verksamheten som sådan styrs av var myndigheten är belägen.

Halloysit

Jag anser att domskälen efter sjunde stycket under denna rubrik ska ändras till följande lydelse.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att nanopartiklar inte omfattas av miljö kvalitetsnormen för luft. Halloysitpartiklarnas storlek är dessutom sådan att de inte kan omfattas av de traditionella utsläppparametrarna för partiklar till luft och suspenderade ämnen i vatten.

Eftersom halloysit förekommer tillsammans med kaolin så kommer huvuddelen av halloysiten att följa med i den färdiga produkten ut från området. När det gäller utsläpp till vatten så framgår det av utredningen i målet att merparten av det processavloppsvatten som uppkommer vid anrikningsanläggningen kommer att återcirkulera i processen. Endast en mindre mängd processavloppsvatten kommer att avledas till Rönne å. Processavloppsvattnet innehåller partiklar (suspenderad substans) främst i form av finkornig kaolin. Det suspenderade materialet som släpps ut med processavloppsvattnet till Rönne å kan då eventuellt även innehålla halloysit. Totalmängden suspenderade ämnen som släpps ut med processavloppsvattnet har av sökanden beräknats till 2 100 kg per år. Eftersom den kaolinråvara som bryts, enligt det av sökanden föreslagna villkoret, inte får innehålla mer än maximalt 1 % halloysit, så kan mängden halloysit som släpps ut med processavloppsvattnet

rimligen inte vara annat än mycket små mängder. Mark- och miljödomstolen bedömer därför, trots bristen på underlag, att den mycket ringa mängd halloysit som kan följa med ut i processavloppsvatten inte kan få några sådana negativa effekter på vattenmiljön eller för de organismer som lever i vattnet att det finns skäl att av den anledningen förbjuda verksamheten eller föreskriva särskilda försiktighetsmått i den delen.

När det gäller utsläpp till luft så delar mark- och miljödomstolen sökandens bedömning att det i första hand är ett arbetsmiljöproblem. Arbetsmiljöverket har också föreskrivit gränsvärden för halloysit i luften i arbetslokaler. Att notera av dessa föreskrifter är att halloysit, till skillnad från asbest, inte har klassats som cancerframkallande. Med de av sökanden föreslagna försiktighetsmått kommer enligt mark- och miljödomstolens bedömning halten halloysit i det stoft som släpps ut från anläggningen och sprids ut i utomhusluften inte att vara av den omfattningen att det innebär risk för skada eller olägenheter för människors hälsa eller miljön.

Tillåtlighet enligt 11 kap. 6 § miljöbalken

Jag anser att andra stycket under denna rubrik ska ha följande lydelse.

Det framstår som uppenbart att nyttan av vattenverksamheten överstiger kostnaderna för densamma i och med att den möjliggör en exploatering av kaolinfyndigheten. Som framgår ovan har mark- och miljödomstolen vidare gjort bedömningen att verksamheten inte kommer att medföra skador av väsentlig betydelse från allmän eller enskild synpunkt. Verksamheten är därmed tillåtlighet enligt 11 kap. 6 § miljöbalken.

Avfallshanteringsplanen och efterbehandling

Jag anser att domskälen efter tredje stycket under denna rubrik ska ändras till följande lydelse.

VÄXJÖ TINGSRÄTT

Mark- och miljödomstolen

Enligt sökanden finns det inget i det underlag som SGU tagit fram och med den kunskap som finns idag något som tyder på att det skulle finnas höga halter av metaller, bly och kadmium, i varken moränmassorna eller i Höörsandstenen inom det aktuella brytningsområdet. Höörsandstenen är en stabil sten som under lång tid har använts som byggnadssten, och med den kunskap som finns om Höörsandstenen så finns det inget som tyder på att den har sådana egenskaper att den vittrar sönder. Eftersom det inte finns något som tyder på att det skulle finnas förhöjda halter av metaller i moränen eller i sandstenen eller att det finns risk för att förorenat lakvatten uppstår så har sökanden gjort bedömningen att det inte funnits skäl att göra karaktäriseringen av utvinningsavfallet inför ansökan och innan avfallet har uppstått.

Enligt den till ansökan hörande efterbehandlingsplanen har mängden moränmassor som uppstår beräknats till 6 miljoner m³ och mängden restprodukter från anrikningsanläggningen och sediment till ca 10,5 miljoner m³. För efterbehandling av området beräknas det åtgå ca 14,5 miljoner m³ massor.

Sökanden har beräknat mängden utvinningsavfall till 35 miljoner ton, varav mängden Höörsandsten har bedömts till 6 miljoner ton. Sökanden har vid huvudförhandlingen uppgett att även om avsikten är att Höörsandstenen ska användas för efterbehandling av området så ingår den inte i den upprättade massbalansberäkningen. Sökanden är därför inte beroende av att kunna använda Höörsandstenen för efterbehandling av området.

Mark- och miljödomstolen anser, vad gäller risken för föroreningar i moränen och i Höörsandstenen, att SGU:s analyser av morän från närområdet inte pekar på förhöjda halter. Vad gäller den biogeokemiska kartläggningen härrör analyserna av metaller från bäcktorv. I övrigt framgår att förhöjda halter av tungmetaller i berggrunden i Skåne främst är knutet till kambrisk sandsten och alunskiffrar, d.v.s. bergarter som inte är aktuella inom det sökta verksamhetsområdet.

Med hänsyn till vad som framkommit i målet ang. risken för förhöjda halter av metaller i moränen eller Höörsandstenen anser mark- och miljödomstolen att den uppdaterade avfallshanteringsplanen som ingivit i målet uppfyller kraven enligt utvinningsavfallsförordningen. Domstolen anser vidare att den efterbehandlingsplan som ingivits i målet är tillräcklig för att kunna göra en bedömning av storleken på den ekonomiska säkerheten som sökanden ska ställa.

Sammanfattande tillåtlighetsbedömning

Jag anser att domskälen under denna rubrik ska ändras till följande lydelse.

Mark- och miljödomstolen bedömer sammanfattningsvis att den sökta verksamheten med erforderliga villkor och skyddsåtgärder kan bedrivas utan att Natura 2000-området Jällabjär påverkas på ett otillåtet sätt. Det gäller såväl under tiden som verksamheten pågår som tiden därefter. Förutsättningar föreligger därför att meddela tillstånd till verksamheten enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Enligt mark- och miljödomstolen har sökanden även i övrigt visat att det går att vidta sådana skyddsåtgärder och andra försiktighetsåtgärder att verksamheten inte kan befaras föranleda skada eller olägenhet av väsentlig betydelse för människors hälsa eller miljön. Hinder mot tillstånd föreligger inte med hänsyn till de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken eller hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap., i den mån dessa prövas i målet. Hinder för tillstånd föreligger inte heller med hänsyn till miljökvalitetsnormerna i 5 kap. eller mot miljöbalkens bestämmelser i övrigt. Verksamheten är därmed tillåtlig och tillstånd till den sökta verksamheten kan lämnas.

Bengt Johansson

VÄXJÖ TINGSRÄTT Bilaga 2
Mål nr M 1180-14

Särskilda ledmoten Hans Nilsson är skiljaktig beträffande domskälen och anför.

Jag är ense med tekniska rådet och särskilda ledamoten Börje Andersson om utgången i målet, men jag anser att domskälen i de avsnitt som har rubrikerna *Störningar från transporter* och *Avfallshanteringsplan och efterbehandling* ska ha den lydelse som framgår av rådmannen Bengt Johanssons skiljaktiga mening.

Hans Nilsson

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.